

UTDANNING

13

13. NOVEMBER 2020

utdanningsnytt.no

Norsk lærer i ny undersøkelse:

«Det er et pedagogisk og samfunnsmessig nederlag, men jeg er redd for sikkerheten til egen familie og meg selv.»

Én av tre er redde for å vise Muhammed-karikaturer i klasserommet.

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

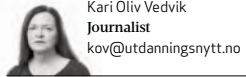
Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

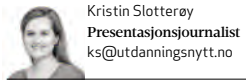
Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Kristin Slotterøy
Presentasjonsjournalist
ks@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

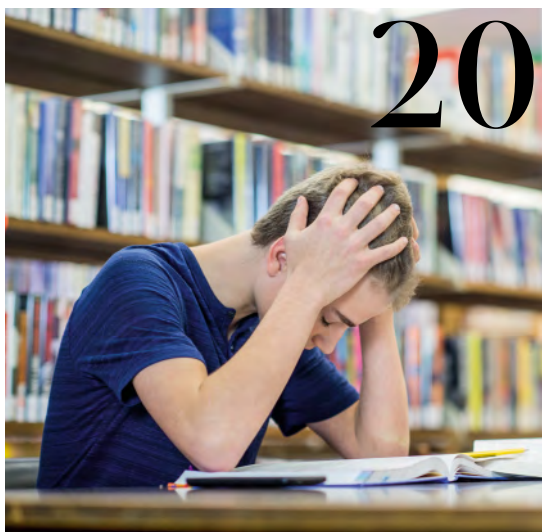
● Drapet på Samuel Paty i Frankrike ryster lærerne

Drapet på den franske læreren Samuel Paty har ført til at flere norske lærere nå sier at de er bekymret for konsekvensene av å vise Muhammed-karikaturer i klasserommet. Lektor Kjersti Marie Heldaas er blant lærerne som ikke lenger er villige til å ta risikoen.

8

Innhold

Aktuelt	4
Hovedsaken	8
Kort og godt	18
Ut i verden	19
PISA: Kvar 4. gutt les kritisk dårlig	20
Lærer Gunnar (73) har egen fanklubb	22
Kreativ hverdagslek	24
Lærer elever å skrive naturen	26
«Bønna» i bokform	30
Friminutt	32
Glimt	33
Minneord	34
Innspill	36
Debatt	42
Kronikk	48
Kryssord	52
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

ILL.FOTO FATCAMERA/ISTOCK

20

● Kvar fjerde gutt les kritisk dårlig

26,3 prosent av guttane testa under kritisk grense i lesing i PISA-testen i 2018. – Kjønn og heimebakgrunn påverkar i svært sterk grad kor flink du er til å lese når du går ut av grunnskolen, seier forskar Tove Stjern Frønes. I PISA blir kompetansen til 15-åringar testa.

● Ytringsfriheten i klasserommet

40

Det er ikke alltid nødvendig å vise grunnskoleelever bilder og filmer av alle forhånelsene og bestialitetene som menneskeheten har begått, og fortsatt begår, skriver Arve Negaard.

Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som e-blad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Lærer Gunnar (73) har egen fanklubb

Selv om det er mange år siden han ble pensjonist, vikarierer Gunnar Trønnes fortsatt ved Fillan skole på Hitra. Her ser vi ham og tiende-klassingen Jakob Arntsen i klasserommet.

● Assistent til inspirasjon

Er det regn, hjelper gjerne barnehageassistent Adailton Da Silva Cruz barna med å lage søle-kjøkken ute. På innkjøkkenet i Blindern Barne-stuer i Oslo utfolder han seg også.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahpollittu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2019: 185.296

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Stibo Complete
<https://stibocomplete.com>

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

En av tre lærere er redde for å vise Muhammed-karikaturer i klasserommet, ifølge en ny undersøkelse Utdanning har gjort etter at den franske læreren Samuel Paty, som viste slike karikaturer, ble drept. På bildet ser vi demonstranter i Paris. «Jeg er lærer» står det på plakaten.

Foto: Charles Platiau, Reuters/NTB

Leder: Steffen Handal

1. nestleder: Terje Skyvulstad

2. nestleder: Hege Valås

Sekretariatssjef: Lars Erik Wærstad

● Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

Føler du deg trygg nok?

Det er ikke nok å si at lærerne kan vise Muhammed-karikaturer om de vil. De må oppleve at de har støtte og kompetanse til å ta det valget.

16. oktober ble den franske læreren Samuel Paty halshugget og drept på åpen gate. Årsaken var at han hadde brukt Muhammed-karikaturer når han underviste om ytringsfrihet. Drapet skapte store reaksjoner, også i Norge, og debatten gikk: Hva kan og hva skal norske lærere gjøre?

«Det er en lærers plikt å utsette elever for ubehagelige ytringer», sa Anine Kierulf, spesialrådgiver ved Norges institusjon for menneskerettigheter i Dagsnytt 18, mens forskere fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet advarte mot å fremstille islam på en feilaktig måte. Så slo kunnskapsminister Guri Melby fast at norske lærere står fritt til å vise fram Muhammed-karikaturer i undervisningen, dersom de mener det er relevant. Det skulle for så vidt bare mangle. Spørsmålet er også om de tør?

Langt ifra alle gjør det. Det viser en undersøkelse Utdanningsforbundet har gjort på oppdrag fra Utdanning. Av de over 200 lærerne som har svart, sier én av tre at de er redde for konsekvensene det kan få for dem dersom de viser Muhammed-karikaturer i undervisningen. 13 prosent oppgir at de har fått negative reaksjoner fra elever eller foresatte på noe de har sagt eller gjort i undervisningen der formålet har vært å undervise om ytringsfrihet. Cirka åtte lærere sier de er blitt truet.

Da er det ikke nok å si at lærerne kan, om de vil.

I undersøkelsen svarer 44 prosent at de opplever å stå alene i vurderinger om undervisningen om kontroversielle temaer. Like mange synes det er krevende å skulle undervise om disse temaene.

Det er et tydelig signal om at selv om læreren har metodefrihet, trenger de mer kompetanse. Diskusjonene om hva, hvordan og hvorfor må tas med kolleger, ledelse og i profesjonen.

Når vi trykker vår reportasje, er den uten Muhammed-karikaturer. Det er det to årsaker til.

For det første mener jeg som redaktør at det ikke er nødvendig for å kunne fortelle om hvilke refleksjoner lærere gjør seg om sitt oppdrag i klasserommet etter drapet i Frankrike. For det andre er det mitt ansvar å ivareta sikkerheten til medarbeiderne i redaksjonen, så vel som kildene i artikkelen.

Slik innkasserer kanskje frykten en delseier. Nettopp derfor er det så viktig at vi fortsetter debatten. Bare på den måten kan vi ta godt funderte avgjørelser, både i norske mediehus og i norske klasserom.

Undersøkelse

Barnehageforeldre:

Ni av ti sier bemanningen er god

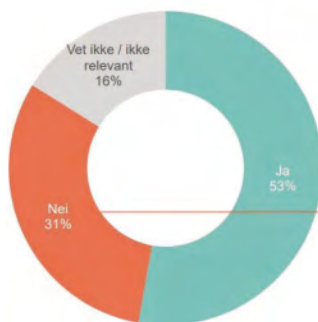
Samtidig mener foreldrene at bedre bemanning og mindre barnegrupper er det viktigste tiltaket for å heve kvaliteten i barnehagene.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

I en ny undersøkelse utført av Opinion på oppdrag fra Foreldreutvalget for barnehager (FUB) svarer ni av ti foreldre at det ofte eller alltid er god bemanning i barnehagen. Et representativt utvalg av 1010 barnehageforeldre svarte på undersøkelsen, som ble utført i september.

Dette er blant funnene:

- Ni av ti foreldre er fornøyd med barnehagen sin. Kun 6 prosent er misfornøyd.
- Nær 90 prosent av foreldrene er i stor grad opptatt av antall barn per ansatt.
- Åtte av ti svarer at de alltid eller ofte vet hvor mange som er på jobb i sitt barns avdeling.
- Ni av ti foreldre svarer at det ofte eller alltid er god bemanning i barnehagen, mens én av ti sjelden eller aldri opplever dette.
- De fleste foreldrene svarer at de har behov for sju til ni timers åpningstid i barnehagen. Kun én av sju foreldre svarer at de har behov for mer enn ni timers åpningstid. Flere menn enn kvinner oppgir at de har behov for lang åpningstid.
- Halvparten av foreldrene sier ja til mer faste tidspunkter for henting og levering i barnehagen. 30 prosent sier nei. De fleste av disse oppgir at det er fordi de er avhengige av fleksibilitet og frihet.

Slik svarer foreldrene på spørsmålet «Vil du være villig til å melde inn / avtale mer faste tidspunkt for når barnet ditt leveres/hentes enn det du gjør i dag?».

Hentet fra FUBs foreldreundersøkelse.

Hvor mye vet foreldrene om bemanningen?

FUB-leder Einar Olav Larsen sier i en pressemelding at det er gledelig at så mange foreldre er fornøyd med tilbudet, men han understreker at FUB også må lytte til det mindretallet som er misfornøyd.

Bemanning er temaet FUB oftest får henvendelser om fra foreldrene.

Samtidig viser FUB-lederen til en tidligere undersøkelse som viste at mange barnehager har svært få timer med full bemanning gjennom dagen.

– Vi kan jo lure på om vi foreldre egentlig vet hvor mange som er sammen med barna våre til enhver tid. Så viser jo også undersøkelsen at 20 prosent sjelden eller aldri vet hvor mange som har ansvaret for sitt barn på sin avdeling. Det blir

Ønsker bedre bemanning

Foreldrene mener bedre bemanning og mindre barnegrupper er de viktigste tiltakene for å heve kvaliteten på tilbudet.

Slik svarer de på spørsmålet «Hvilke av følgende tiltak mener du er viktigst for å heve kvaliteten på barnehagetilbudet til barnet ditt?».

Hentet fra FUBs foreldreundersøkelse.

1010 barnehageforeldre har svart på en undersøkelse fra Opinion på oppdrag fra Foreldreutvalget for barnehager. Halvparten sier ja til mer faste tidspunkter for henting og levering.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

ganske mange tusen barn, med tanke på at vi har med et representativt utvalg å gjøre, sier Larsen i pressemeldingen.

Er åpne for faste leverings- og hentetider

Undersøkelsen viser at rundt én av fire foreldre har vært mer fornøyd med barnehagetilbudet under pandemien. Den viser imidlertid også at 18 prosent er mindre fornøyd, mens rundt halvparten ikke har merket noen forskjell.

Debatten om pandemibarnehagen har også ført til at enkelte har ment at barnehagene bør organiseres noe mindre fleksibelt enn i dag. Ett alternativ er kortere åpningstider, et annet er mer faste leverings- og hentetider for foreldrene, slik at bemanningen kan tilpasses deretter.

Kortere åpningstider i barnehagen

I et sommerintervju med Utdanning var kunn-

skapsminister Guri Melby heller ikke fremmed for å diskutere om foreldrene bør akseptere noen begrensninger.

– I kjølvannet av korona er det verdt å stille seg spørsmålet om hvor mye fleksibilitet foreldre skal kunne forvente. Det kan godt være at mange foreldre hadde tålt å ha mer faste avtaler med levering og henting, for eksempel. Kanskje det da hadde blitt lettere for barnehagene å disponere personalet på en god måte, sier Melby.

Over halvparten av de spurte foreldrene i undersøkelsen er villige til å ha mer faste tidspunkter for henting og levering, noe FUB-leder Einar Olav Larsen karakteriserer som litt overraskende: – Vi skal respektere dem som sier at de ikke ønsker dette, men samtidig er det interessant å se hvor mange som synes at det er ok å melde inn. Dette sier noe om at terskelen for å melde inn har blitt lavere, sier han.

● Inntaksmodell for videregående skole i Oslo

Forslag legges fram våren 2021

Byrådet har besluttet å utrede videre to modeller for inntak til de videregående skolene i Oslo. Målet med begge er å gjøre skolen mindre segregert.

TEKST OGFOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Byrådet i Oslo satte i desember 2018 ned et kommunalt inntaksutvalg for å utrede inntaksmodeller til videregående skole i Oslo. Nå har utvalgsrapporten vært på høring med frist 1. oktober. De 15 høringssvarene spriker, men det et flertall for å vurdere et alternativ til rent karakterbasert inntak. Byrådet har besluttet å utrede videre to modeller; progresjonsmodellen og modifisert karakterbasert modell. Målet med begge er å gjøre skolen mindre segregert.

– Høyre viser til at flere elever fullfører og består. Er det da behov for ny inntaksmodell?

– På noen skoler fullfører og består over 90 prosent av elevene. På andre fullfører og består rundt halvparten. Da har ikke Oslos elever et likeverdig skoletilbud, svarer byråd for oppvekst og kunnskap, Inga Marte Thorkildsen (SV).

– Skal ikke byrådet jobbe for god kvalitet på alle skoler?

– Alle har ikke samme utgangspunkt. Etter at Høyre-byrådet innførte såkalt fritt skolevalg i 2009, har vi fått økt konkurranse mellom elever og mellom skoler, og det som gjerne kalles A- og B-skoler. Det synliggjør at vi over tid har fått B-skoler som sliter med å komme seg ut av en nedadgående spiral, sier hun.

Byrådet har endret finansieringen av videregående skole i Oslo fra stykkpris til en ny fordelingsmodell fra januar 2020.

Inga Marte Thorkildsen, byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo.

Barnehage

Forskeren Marianne Ree har studert barn og voksne i barnehager. Hun fant tre mønstre for når voksne kommuniserer med flere barn om gangen: kontrollerende, støttende og gjensidige. FOTO TOLMACHO, PIXABAY

Voksne dominerer samlingsstunden

I noen barnehager tar de voksne så mye plass i samlingsstundene at det hindrer barna i å delta i fellesskapet, viser ny forskning.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

Marianne Ree har studert barn og voksne i barnehager i ulike situasjoner. Hun oppdaget tre ulike mønstre når voksne kommuniserer med flere barn om gangen. Mønstrene kan defineres som kontrollerende, støttende og gjensidige. Ree har funnet at særlig én kommunikasjonsform er uheldig.

– I et kontrollerende kommunikasjonsmønster står voksne for initiativene, og barnas medvirkning begrenses, sier Ree.

Hun har skrevet doktorgrad om temaet ved Universitetet i Stavanger (UiS), er utdannet barnehagelærer og arbeider som universitetslektor ved UiS.

– De voksne må ha tillit til barna

I den støttende kommunikasjonen er personalet lite orientert mot fellesskapet, ifølge Ree.

– I et støttende kommunikasjonsmønster deltar barna i fellesskapet, men på en mer passiv og indi-

viduell måte, sier hun.

Det gjensidige kommunikasjonsmønsteret fungerer best: – I den siste varianten inneholdt kommunikasjonen åpne og reflekterende spørsmål. Det ble brukt personlige pronomen som «vi», «dere» og «oss». For at barna skal delta aktivt i barnehagens aktiviteter, må også de voksne ha tillit til barna, sier Ree.

Voksenkontroll kan være positivt

Intervjuene Ree gjorde med de ansatte, viste at i enkelte situasjoner kan en viss voksenkontroll og målstyring øke barnas muligheter til å være aktive i samlingsstunden.

– Forutsetningen er at de voksne setter fellesskapet i fokus, sier Ree.

Doktoravhandlingen «Vilkår for barns medvirkning i fellesskap i barnehagen» er knyttet til forskningsprosjektet «Gode barnehager for barn i Norge».

Pandemien

Guri Melby:

– Det skal ikke kuttes i vikarbruk for å spare penger til koronatiltak

Kunnskapsministeren sier at det ikke skal kuttes i videreutdanning for lærere, vikarbruk eller spesialundervisning for elevene for å spare penger til pandemiltak.

Regjeringen foreslår å bevilge mer enn syv milliarder kroner ekstra til kommunesektoren i neste års statsbudsjett.

– Nå må kommunene sørge for at pengene når helt frem til klasserom og barnehager, sier kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby (V) ifølge regjeringen.no.

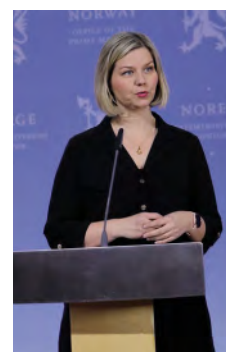
28. oktober hadde Utdanningsnytt.no nettmøte med statsråden. Da sa hun at lærerne må få ha hjemmekontor dersom smittesituasjonen tilsier det.

Melby mener at skoler og barnehager trolig har rapportert inn for lave kostnader.

– I stedet for å bruke ekstra penger har kommunene kuttet i andre ting. Derfor kommer det nå en milliard kroner utover det regnestykket som har ligget til grunn. Vi tar i for å sikre nok penger til smittesporing og nok penger til skoler og barnehager, sier Melby.

Regjeringen gir en bevilgning til friskolene på 40 millioner kroner for første halvår 2021. Dette inkluderer også kompensasjon til Den franske skolen og Den tysk-norske skolen i Oslo. Kompensasjonen gis som et likt tilskudd per elev.

I tillegg gir regjeringen 100 millioner kroner ekstra til fylkeskommunene slik at flere voksne kan ta videregående opplæring. De melder om flere søkere med det som kalles voksenrett til videregående opplæring enn normalt.

– I stedet for å bruke ekstra penger har kommunene kuttet i andre ting. Derfor kommer det nå en milliard kroner utover det regnestykket som har ligget til grunn, sier kunnskapsminister Guri Melby.

FOTO: STATSMINISTERENS KONTOR

Digital uteskole realiseres

Skolen er i endring – både i innhold og form. Tverrfaglighet, uteskole og digitalisering er nøkkelbegreper som det kan være utfordrende å kombinere. Samtidig utvikles digitale hjelpemidler, som Wittario.

Med Fagfornyelsen 2020 stilles det nye krav til grunnskolen. Tverrfaglighet vektlegges langt mer enn tidligere. De tre temaene «Bærekraftig utvikling», «Folkehelse og livsmestring» og «Demokrati og medborgerskap» skal være overordnede tverrfaglige tema i opplæringen.

Midt oppi det hele kom Korona-pandemien og sørget for en ekspressutulling- og intensivering av digitale hjelpemidler. Det kan virke som om dette digitale skippertaket har fungert langt bedre enn fryktet. Ifølge podcasten «Rekk opp hånda», viser en fersk undersøkelse at 70 prosent av lærere sier den digitale infrastrukturen ikke hemmer samarbeid og kommunikasjon.

Det har lenge vært et mål om økt digitalisering innen skolen, både fordi dette er hjelpemidler som er inkluderende, innovative og ikke minst som møter elever som føler seg hjemme på digitale flater.

Digitalt ≠ innendørs

Uteskolen er på ingen måte et nytt begrep, men konseptet ble høyaktuelt synkront med «sosial distansering». Uteskole er ikke kun fordelaktig for å hindre smitte, men gir i tillegg elevene mulighet til å være mer i fysisk aktivitet, jobbe kreativt, og samarbeide med andre. Ute får elevene mulighet til å bruke kroppen og sansene på en annen måte enn i klasserommet.

Nettopp dette er ett av prinsippene bak den digitale læringsplattformen Wittario. Ifølge pedagogikk-mentor Edgar Dale, gir høy grad av involvering bedre læringseffekt. Vi vet også at fysisk bevegelse gir en positiv effekt på hjerneaktivitet. Legger vi på et lag motivasjon i form av spillmekanikk – så har vi de tre teoretiske hjørnesteinene i Wittario. Hva er det Wittario-plattformen gjør? Det er to komponenter som utgjør løsningen:

- En app som elevene bruker for å navigere mellom poster og for å løse oppgaver. Appen er med andre ord et gps basert læringsspill som i tillegg til fysisk aktivitet vil kunne gi uante læringsmuligheter.
- En nettbasert og brukervennlig plattform hvor lærere kan lage egne spill eller hente eksisterende spill.

Tverrfaglighet

– Det er et mål å gi elevene en dypere forståelse av kunnskap. For å klare dette må vi stimulere til refleksjon og dialog, sier lærer Bjørn H. Christensen ved Krapfoss skole i Moss.

UTESKOLE HVER FREDAG: Lærer Bjørn H. Christensen, Krapfoss skole i Moss.

Sammenhenger mellom disipliner vektlegges i Fagfornyelsen. Elever vil, sammen og med lærernes veiledning, skape koherens og forståelse. Noe av tankegodset bak Utdanningsdirektoratets strategi er at «verden ikke er delt opp i fag». Undervisningen må gjøres fremtidsrettet, engasjerende og relevant. Wittario utfordrer elevene på «21st century skills» gjennom kommunikasjon, samarbeid, kritisk tenkning og kreativitet.

I Wittario har det fra dag én vært et mål om ikke kun å levere et test-verktøy. Vi leverer et læringshjelpemiddel. Løsningen inkluderer flere typer oppgave- og svarformer som utfordrer elevene på drøfting og samarbeid:

- Video
- Flervalg
- Fritekst
- Foto
- Augmented reality

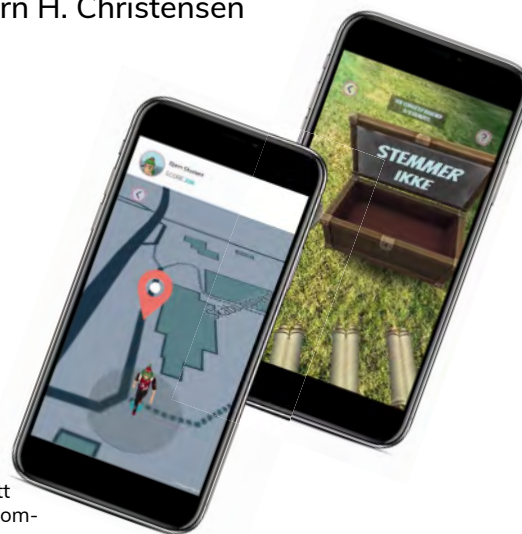
Det er flere måter å sørge for læring under spillets gang. Lenker til innhold på internett, eller i lærerverktøyet «Loops», gir bredere læringsmiljø. Et eget spilloppsett lar «inne-lag» være bidragsytere fra klasserom-

met. Etter hvert vil løsningen få integrasjon rett inn i «Learning Management Systems» (LMS), som Skooler, for enda enklere administrasjon og vurdering av elevarbeid.

”Uteskole handler om å skape trivsel og relasjoner og samtidig trekke fagene ut av klasserommet”

Bjørn H. Christensen

Fremtidens læring blir mer digital. Det er der elevene befinner seg i dag og det er der de kommer til å være i fremtiden. Vår jobb er å etablere digitale plattformer som samtidig gir variert opplevelsesbasert læring ute.

Over 200 lærere i ny undersøkelse:

Én av tre er redde for å vise Muhammed-karikaturer

Nesten halvparten av lærerne synes det er krevende å undervise om temaer som kan virke støtende på elever. Mange føler seg alene i sine vurderinger.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no FOTO Joakim S. Enger

– **Vi er flere lærere** på min skole som tidligere har vist karikaturer i undervisningen. Ingen av oss vil vise dem nå, sier Kjersti Marie Heldaas, lektor ved Nøtterøy videregående skole i Vestfold og Telemark fylke.

Den 16. oktober ble læreren Samuel Paty drept i Frankrike etter at han i klasserommet hadde vist karikaturer av profeten Muhammed i et undervisningsopplegg om ytringsfrihet. En 18 år gammel muslimsk gutt fulgte etter den 47 år gamle læreren etter skoletid og skar hodet av ham på åpen gate.

Den brutale hendelsen rystet lærere over hele Europa, også i Norge. Heldaas er en av flere lærere som ikke er villige til å ta risikoen lenger, noe hun utdyper i et lengre intervju senere i denne saken.

I en ny undersøkelse med svar fra over 200 lærere, svarer hver tredje at de i ganske eller svært stor grad er redde for konsekvenser av å vise Muhammed-karikaturer i undervisningen.

– Det er alvorlig at det er sånn. Samtidig er det ikke overraskende, sier Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet.

– Redd for sikkerheten

Utdanningsforbundet har gjennomført en undersøkelse på oppdrag fra Utdanning, og 239 lærere har svart. Svarprosenten er lav, så det kan være skjevheter i utvalget, men 80 prosent av lærerne som svarer, underviser i fag med kompetansemål om ytringsfrihet.

I et åpent spørsmål i undersøkelsen peker flere på at det er fullt mulig å undervise om ytringsfrihet og karikaturstriden, uten å måtte vise tegningene. Det er også enkelte som uansett mener det er helt feil å vise dem, hvis det kan støte noen.

Flere ytrer imidlertid at de ikke tør å vise karikaturer av frykt for egen sikkerhet. Handal peker på at det kun er drøyt 200 lærere som har svart, og at det heldigvis er slik at flertallet av dem ikke er særlig bekymret.

– Men det er tankevekkende at så mange er redde for mulige konsekvenser. Så går det an å forstå hvorfor det er slik, i lys av drapet på Samuel Paty og andre hendelser knyttet til karikaturtegningene.

Han sier det godt kan være situasjoner hvor det er helt riktig å la være å bruke Muhammed-karikaturer i et undervisningsopplegg.

– Men i andre situasjoner kan det hende læreren skal gjøre det, selv om de vet at det kan støte noen elever. Det finnes ingen fasit. Derfor er det så viktig at lærerne selv gjør disse avveiningene ut fra deres situasjon.

Dropper temaer som kan støte elever

Det er imidlertid ikke bare Muhammed-karikaturer som kan skape kontroverser i klasserommet. Blant lærerne som svarer på undersøkelsen, sier én av fire at de flere ganger har unngått å ta temaer inn i undervisningen fordi de har vært bekymret for å støte noen av elevene.

Drapet på den franske læreren Samuel Paty har også rystet norske lærere. Han ble halshugget på gaten utenfor Paris 18. oktober fordi han hadde vist fram Muhammed-karikaturer i klasserommet. Her ser vi folk samle seg på Place de la République i den franske hovedstaden for å hylle ham. På plakaten står det «Jeg er Samuel».

FOTO: CHARLES PLATIAU, REUTERS/NTB.

På spørsmål om hvilke temaer det gjaldt, er religion, seksualitet, selvmord og islam stikkordene som oftest blir nevnt.

Nærmere halvparten opplever det som krevende å undervise i temaer som kan støte elever. Og over 40 prosent opplever å stå alene i vurderinger de må gjøre i forbindelse med slike utfordringer.

Handal sier det er viktig at lærere får anledning til å diskutere slike ting med kollegaer, og at skoleledelsen følger tett opp.

– Faglig oppdatering i hvordan man kan håndtere dette, er viktig. Er alt dette er på plass, føler man seg tryggere.

Samtidig mener han svarene i undersøkelsen også viser at lærere er sensitive i hvordan de håndterer vanskelige spørsmål.

– Det er verdifullt. Det ville vært mer overraskende om lærere ikke opplevde dette som krevende, sier Handal.

– Klasserommet er ikke arena for aktivisme

– Dette er et dilemma for mange lærere nå, for noen blir redde, sier Ingunn Folgerø.

Hun leder Lærerprofesjonens etiske råd og sier de vil diskutere debatten etter drapet på Samuel Paty. Til daglig er hun rektor ved Bryne videregående skole i Rogaland.

Folgerø mener det er en veldig uheldig utvikling at lærere er redde for konsekvenser hvis de viser de omstridte karikaturene i undervisningen.

– Ytringsfriheten er et grunnleggende fundament for demokratiet og står veldig sterkt. Det er også rådets holdning. Samtidig jobber lærerne i en kontekst som også er regulert av menneskerettighetene, FNs barnekonvensjon og skolens formålsparagraf, sier Folgerø.

Hun peker på at disse tekstene sier at opplæringen skal fremme forståelse, toleranse og vennskap mellom religiøse grupper. I lærerprofesjonens etiske plattform står det allerede i første avsnitt at lærernes arbeid bygger på disse verdiene. Hun trekker også fram kapittel 9a i opplæringsloven om elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø med nulltoleranse for krenkelser.

– Lærere må vurdere om måten de legger opp undervisningen på, er i tråd med disse perspektivene og lovtekstene, sier Folgerø.

– Enkelte mener det nærmest er en plikt for lærere å vise karikaturene i klasserommet. Hva mener du om det?

– Jeg vil oppfordre lærerne til å reflektere rundt fagligheten. Jeg synes ikke lærere skal gå inn i en aktivistisk linje. Klasserommet er ikke arenaen for aktivisme.

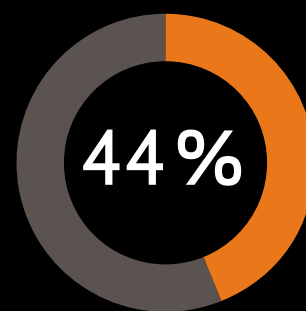
OM UNDERSØKELSEN

Bakgrunnen var lærerdrapet i Frankrike og hva slags grenser lærere opplever å ha for hvilke temaer og metoder de kan ta i bruk i undervisning om ytringsfrihet.

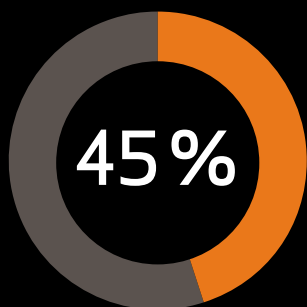
- 239 av 2000 lærere svarte på undersøkelsen. 70 prosent var kvinner.
- 27 prosent jobbet i videregående, mens de resterende først og fremst jobbet i grunnskolen.
- 80 prosent av respondentene sier de underviser i fag med kompetansemål om ytringsfrihet.

1 av 3 svarer at de i ganske stor eller svært stor grad er redde for konsekvensene av å vise Muhammed-karikaturer i undervisningen.

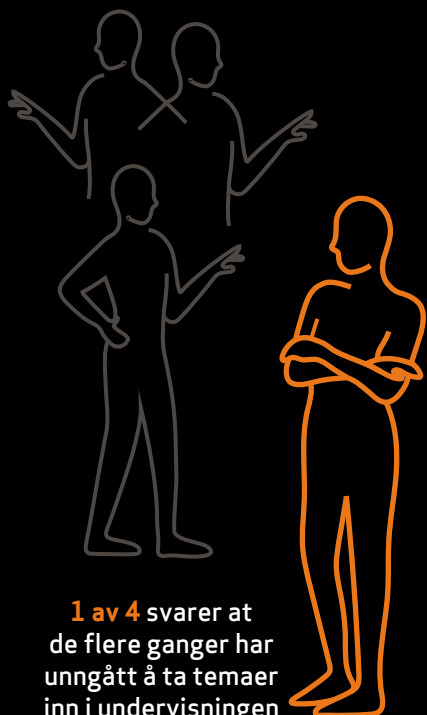
opplever å stå alene i vurderinger om undervisningen om kontroversielle temaer som omhandler ytringsfrihet.

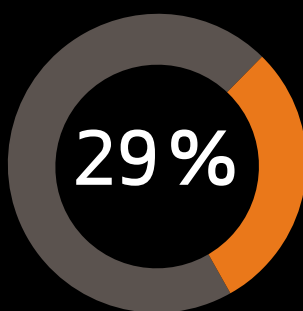
synes det er krevende
å undervise om temaer som
kan virke støtende
på elevene.

81 prosent har aldri vist
Muhammed-karikaturer i sin
undervisning. Kun **7 prosent**
har gjort det. De resterende
svarer «ikke relevant».

1 av 4 svarer at
de flere ganger har
unngått å ta temaer
inn i undervisningen
fordi de har vært
bekymret for at det
kunne virke støtende
på noen av elevene.

er litt eller helt uenig
i følgende påstand:

En lærer bør stå fritt til å bruke de virke-
midlene han eller hun mener er relevant for
undervisningen om ytringsfrihet, selv om
det kan virke støtende på noen elever, deres
foreldre eller andre grupper i samfunnet.

«Det er et pedagogisk
og samfunnsmessig nederlag,
men jeg er redd for sikkerheten
til egen familie og meg selv.»

«Jeg ønsker å ha full
ytringsfrihet slik det var før.
Nå føler jeg meg bundet og
redd for å si hva jeg mener.»

«Man kan snakke om
tegningene og hvorfor
de er støtende uten å
vise dem også.»

«Jeg forstår ikke hvorfor
denne karikaturen absolutt
må brukes når vi vet at den
er støtende for mange
muslimer.»

«Jeg kommer aldri til å vise
karikaturer av profeten
Muhammad ut av respekt til
muslimenes ønsker, og i tråd
med religionsfrihet og vern
for minoriteter.»

«Det er heller
usikkerheten enn frykt
som hindrer meg, dersom det
faktisk hindrer meg.»

«Jeg tror ikke arbeidsgiver
stiller opp for meg, dersom
jeg skulle trenge det.»

**«Vi må
ikke skape
en forventning
om at nå skal
alle lærere
vise karika-
turene»**

Kjersti Marie Heldaas

Kjersti Marie Heldaas har tidligere vist karikaturene når hun underviser om ytringsfrihet. Det slutter hun med nå.

– Det blir veldig nært når en kollega rammes av en så alvorlig terrorhendelse. Og for oss som har vist disse tegningene i undervisningen, blir det ekstra nært. Da jeg hørte hva som hadde skjedd, tenkte jeg med en gang at jeg kunne blitt rammet av det samme, sier Kjersti Marie Heldaas, lektor ved Nøtterøy videregående skole i Vestfold og Telemark fylke.

Hun underviser om ytringsfrihet, hvor hun trekker linjer fra Arnulf Øverlands kritiske harselas med kristendommen og 1930-tallets blasfemidebatt, via Salman Rushdies «Sataniske vers» til karikaturstriden og terrorangrepet på satiremagasinet Charlie Hebdo i Frankrike.

– Da har det vært naturlig å vise noen av karikaturtegningene for elevene, for det viser hva vi snakker om.

Men det vil hun slutte med.

– Jeg er ikke villig til å ta den risikoen, samtidig som jeg mener at jeg får gjort min oppgave som lærer like bra uten å vise selve tegningene.

Leser fra «Sataniske vers»

Hun har også tidligere vurdert hvordan hun skal bruke karikaturtegningene ut fra hvilke elever hun underviser. På studiespesialisering ved skolen er det få muslimske elever, men hun underviser av og til på yrkesfag, og der er det flere.

– Da har jeg tenkt meg godt om, og enkelte ganger har jeg unngått å vise karikaturene. Men jeg unngår ikke temaet ytringsfrihet og grenser, og det er viktig. Jeg har også lest utdrag fra «Sataniske vers». Der er det tilsvarende problematikk, selv om den debatten har stilnet etter at fatwaen mot Salman Rushdie ble trukket, sier Heldaas.

Hun sier de har diskutert dette på lærerværelset etter drapet i Frankrike.

– Vi er flere lærere som tidligere har vist karikaturer i undervisningen. Ingen av oss vil vise dem nå. Dette er selvsagt noe vi kan problematisere overfor elevene, hvorfor vi ikke lenger vil vise karikaturtegningene. Jeg har selv gjort det, og det ga en fin diskusjon med elevene.

Hun mener undervisningsopplegget hun kjører

om ytringsfrihet ikke blir dårligere av ikke å vise karikaturtegningene.

– Lar man da terroristen vinne? Jeg vil si nei, for jeg bruker uansett mye tid på å snakke om ytringsfrihetens grenser, hvordan situasjonen er i Norge og verden, og at det er mennesker som tør å utfordre og risikerer livet sitt gjennom det.

Etter lærerdrapet i Frankrike har enkelte ment at det nærmest er en plikt for lærere å vise karikaturtegningene til elevene.

– Mitt samfunnsmandat som lærer handler om mye mer, og det er læreplanen jeg skal forholde meg til, sier Heldaas.

Hun mener det er problematisk om det dyrkes fram en kultur hvor det å vise tegningene fremstilles som en del av lærernes samfunnsmandat.

– Det skaper en pressituasjon, hvor det å vise karikaturene er fasiten, at det er sånn det skal være. Men vi må erkjenne at det er mulig for en lærer å velge ikke å vise karikaturene, uten at det går utover kvaliteten på undervisningen. Disse karikaturene er et tastetrykk unna på internett. Da kan de velge selv, sier Heldaas.

– Virkelighetsorientering

Hun understreker at hun ikke er livredd etter lærerdrapet, men hun mener lærerne må ta dette på alvor og gjøre egne vurderinger av sine undervisningsopplegg.

– Vi må ikke skape en forventning om at nå skal alle lærere vise karikaturene i undervisningen, hvis ikke er man ikke en fullverdig lærer.

Hun nevner abortdebatt, fosterreduksjon og den pågående valgkampen i USA som andre temaer som kan vekke sterke følelser hos enkelte elever.

– Men det er lettere likevel, for ingen har drept en lærer for å undervise om disse temaene.

Samuel Paty var det trettende offeret direkte relatert til karikaturtegningene.

– Det er en virkelighetsorientering når noe sånt skjer. Dette er et eksempel på en hendelse fra klasserommet som ble trukket ut i sosiale medier og levde et liv der uten noen form for kontekst. Det er et problem som kan skje flere steder.

KJERSTI MARIE HELDAAS

Stilling: Lektor.
Underviser i ytringsfrihet ved Nøtterøy videregående skole i Vestfold og Telemark fylke.

Lars Audun Bråten mener det er en unnlåtelsessynd om han ikke underviser om karikaturstriden. Det innebærer også å vise noen av tegningene.

**LARS AUDUN
BRÅTEN**

Stilling: Lektor og medieviter ved Mailand videregående skole i Lørenskog i Viken.

– **Da jeg fikk vite** om drapet, klarte jeg ikke å slutte å tenke på det. Jeg var ganske rystet, sier Lars Audun Bråten, lektor og medieviter ved Mailand videregående skole i Lørenskog i Viken.

I løpet av den påfølgende helgen merket han at han ønsket å ytre seg. Han fikk et innlegg på trykk i Klassekampen, en avis hvor han tidligere jobbet som journalist.

«Jeg vet ikke hvor mange norske lærere som underviser om Muhammed-karikaturene, men selv har jeg undervist om dette særdeles viktige temaet i medier og kommunikasjon siden jeg ble lærer i 2009,» skrev han.

– Jeg har aldri vært bekymret eller redd. Før nå. Jeg gikk noen runder med familien og rektor før jeg sendte innlegget til Klassekampen.

– Kan ikke krenke for å krenke

Han har imidlertid ikke vurdert å slutte å vise karikaturene, hvis det er relevant i undervisningen.

– Snarere tvert imot. Jeg synes det blir enda viktigere. Som medielærer vil det nærmest være en unnlåtelsessynd hvis jeg ikke underviser om dette. Det vil være mangelfullt opp mot læreplanene i medier og kommunikasjon.

Samtidig har han lite forståelse for dem som mener at det nå er læreres plikt å vise fram karikaturene: – Det er en del som ikke forstår hva lærerrollen er. Vi kan ikke krenke elevene våre bare for å krenke, og vi må ta helt andre hensyn enn for eksempel pressen. Vi har tette relasjoner til elevene våre. Lærerstanden skal ikke ha som oppgave å krenke den muslimske befolkningen ferdig på vegne av landet nå. Da skjønner man ikke hva læreryrket går ut på.

– *Noen lærere sier de vil fortsette å undervise om karikaturstriden, men ikke vise tegningene lenger. Hva tenker du om det?*

– Det er ingen kampsak å vise tegningene, og jeg forstår at mange aldri har gjort det. Jeg vil heller ikke angripe noen for å endre praksis nå i etterkant av drapet i Frankrike, men jeg synes det er veldig beklagelig at vi som samfunn må legge slike bånd på oss. Det sier noe om en fryktkultur.

Han understreker at han også selv har gjort ulike vurderinger ut fra hvilke elever han skal undervise. Blant annet peker han på at noen av karikaturtegningene, for eksempel fra Charlie Hebdo, er langt drøyere enn mange av de første tegningene i Jyllands-Posten.

– Jeg har alltid vist noen av tegningene, men jeg vil også vurdere elevene jeg har foran meg. Det er for eksempel ikke alltid jeg vil slå opp tegningen av Muhammed med en bombe i turbanen.

Diskutert med elev i forkant

Han har også hatt en klasse med kun én muslimsk elev og diskuterte da med henne på forhånd.

– Eleven sa at hun ikke likte at tegningene ble vist, men at hun heller ikke ville motsette seg det. Så jeg gjør slike vurderinger, men jeg har aldri unngått helt å vise noe av det.

Han synes debatten etter lærerdrapet har vært sober, og at det ikke har vært noe ramaskrik rundt lærerne i pressen.

– Det er viktig og bra at det blir debatt om dette. Jo flere lærere som sier de vil fortsette å undervise i og vise karikaturtegningene, jo mer vil det dempe konflikten.

Han sier det er en rekke kontroversielle temaer lærere må ta for seg i undervisningen, selv om få kan måle seg med karikaturstriden og konsekvensene den har fått.

– Jeg får inntrykk av at noen tror lærere har berøringsangst for kontroversielle temaer. Det er jeg ikke enig i. Høsten etter 22. juli for eksempel snakket vi om det i undervisningen med en gang. Da vet man ikke alltid hvordan enkeltelever vil reagere, og vi kan ikke vite alt på forhånd om elevene.

Han er bekymret for at Norge skal importere en amerikansk problematikk, hvor det enkelte steder ytres en forventning om at skolen skal være et «safe space» uten kontroverser eller temaer som kan støte noen: – Jeg synes vi kan merke det litt allerede, og da handler det om andre ting enn karikaturer.

**«Jeg har
aldri vært
bekymret
eller redd.
Før nå.»**

Lars Audun Bråten

«Hvis man blir angrepet for sine, går læringspotensialet

Ikke presentér ferdigtygde holdninger, la elevene få utforske egne meninger. Det er rådet fra to som underviser lærere i å håndtere kontroversielle temaer i klasserommet.

«Dette er en ekstremt krevende jobb for lærere. De trenger faglig kompetanse i hvordan håndtere det.»

Marie von der Lippe, professor i religionsvitenskap ved Universitetet i Bergen

– Det er uheldig om debatten ender med å handle om å vise eller ikke å vise Muhammed-karikaturene. I noen undervisningssituasjoner skal du kanskje vise dem, i andre ikke, sier Marie von der Lippe, professor i religionsvitenskap ved Universitetet i Bergen.

Hun sier lærerne må ha pedagogiske begrunnelser for hvorfor og hvordan de velger å ta noe inn i klasserommet.

– Dette handler i stor grad om hvilken kompetanse lærere har til å få fram kompleksitet og nyanser og å utvise etisk skjønn.

Von der Lippe er forsker og leder et videreutdanningstilbud ved Universitetet i Bergen som nettopp skal ruste lærere til å undervise i kontroversielle temaer i historie- og religionsfagene i skolen.

– Det er viktig at vi tar dette på alvor i lærerutdanningsinstitusjonene, slik at det ikke blir noe lærere uforberedt må håndtere når de kommer ut i skolen og står oppe i de, sier hun.

– Gjør det til et ekte dilemma

Med seg på en litt hakkete Zoom-linje har hun Solveig Moldrheim. Moldrheim er stipendiat ved Universitetet i Bergen og forsker på fordommer og gruppebasert hets i skolen. Hun er også seniorrådgiver i Raftostiftelsen og veileder i «Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme» (Dembra).

– Tar lærere noe inn i en time, er det vesentlig at de er bevisste hvorfor de gjør det. Dette handler ikke om å være for eller imot Muhammed-karikaturene, sier hun.

Moldrheim mener lærere må få frem hvor kompleks saken om karikaturene er.

– Da må lærerne klare å gjøre det til et ekte dilemma, noe som kjennetegnes ved at det er vanskelig å ta stilling til. Slik kan elevene øve seg i prinsipiell og konsistent tenkning. Men slår lære-

ren fast en tydelig mening fra starten av, får ikke elevene øvd ordentlig på dette.

Både hun og von der Lippe peker på at elevene må lære hvorfor vi trenger menneskerettighetene, hvordan de forhandles om og at vi ikke skal ta dem for gitt.

– Menneskerettighetene består av mange dilemmaer som er viktig å få fram. Personvern versus sikkerhet er ett eksempel. Nå med pandemien kan vi se hvordan retten til liv står mot retten til bevegelsesfrihet. Disse dilemmaene er vesentlige i menneskerettighetsundervisningen, sier Moldrheim.

– Men bør ikke lærere være tydelige på hva ytringsfriheten betyr, og at karikaturene er noe som er greit å vise i vårt samfunn?

– Da mister læreren en gylden mulighet til å diskutere kompleksitet og la elevene utforske seg fram til en mening selv. Det er få anledninger i vårt samfunn hvor man får føle demokratiske dilemmaer på kroppen. Hvis lærerne kommer inn i klasserommet med en ferdigtygd holdning, blir det en form for kampanjeundervisning. Elevene bør heller få lov til å være med i å utforske temaet.

– Er det ingen grenser for en lærer med tanke på å unngå å ha et standpunkt overfor elevene?

– Grensen går ved vold og kriminalitet, men jeg er i stor grad for at elevene skal få utforske. Det handler om å skape et godt læringsmiljø. Hvis man blir angrepet for meningene sine, går læringspotensialet ned, sier von der Lippe.

– Engasjer og involver elevene

Lærernes relasjonskompetanse er det viktigste redskapet, mener de to.

– I møte med det ekstreme i klasserommet tror jeg læreren skal innta en posisjon som får eleven til å reflektere kritisk over sine meninger, heller enn å vise nulltoleranse, sier Moldrheim.

– Når det er sagt, er det ikke meningen å relati-

«Istedenfor at elevene skal ende opp som enig eller uenig i noe, bør det være rom for tvil.»

Solveig Moldrheim, stipendiat ved Universitetet i Bergen og forsker på fordommer og gruppebasert hets i skolen

meningene et ned.»

visere menneskerettigheter i undervisningen. Men gjennom denne type utforskning kan du få elevene mye mer engasjert og involvert i betydningen av disse rettighetene, sier von der Lippe.

Hun har selv forsket på hvordan norske lærere forholdt seg til å ta 22. juli inn i undervisningen.

– Mange syntes det var krevende. De kunne ha elever som var personlig berørte, de kunne være redde for å retraumatisere, og mange lærere følte de manglet pedagogisk kompetanse i å håndtere det. Man vet ikke hva slags reaksjoner som kan komme fra elevene. Da skal du være ganske trygg for å ta det opp.

Von der Lippe sier mange lærere føler seg ensomme i beslutninger om hvordan kontroversielle temaer kan tas inn i klasserommet. Hun peker på at gode kollegafellesskap og gode relasjoner til elevene gir mer trygghet.

Ulv på Elverum

Von der Lippe mener terrorhendelser i for stor grad preger vårt syn på hva islam er i dag. Hun er bekymret for at mediene blir førende for hva som tas opp i skolen, når skolen tross alt har et annet samfunnsmandat enn pressen.

– Dette negative trykket kan også skape utenforskap og radikalisering. Dette er en ekstremt krevende jobb for lærere, og de trenger faglig kompetanse i hvordan håndtere det, sier hun.

– *Hva slags andre kontroversielle temaer kan vekke store følelser i et klasserom?*

– Det er veldig forskjellig hva lærere synes er kontroversielt i sine klasserom. Noen steder i Norge kan klimadebatten være et sensitivt tema, andre steder er det ulv. På Elverum underviser du ikke om ulv, hvis du ikke er forberedt på kontroverser i klasserommet.

De etterlyser undervisning som ikke låser elevene fast i synspunktene sine.

– Istedenfor at elevene skal ende opp som enig eller uenig i noe, bør det være rom for tvil. Da legger læreren opp til en mer nyansert diskusjon. Læreren må tenke gjennom hva som er undervisningens mål. Hvis målet er å få opp temperaturen, kan man ønske å polarisere. Vil læreren ha en diskusjon hvor kompleksiteten i et tema kommer fram, ønsker man ikke det, sier Moldrheim.

Skal du undervise i et kontroversielt tema?

- Vær bevisst hvorfor temaet kan være kontroversielt i din klasse. Hvordan relaterer elevene dine seg til det aktuelle temaet, og hva bør du i så fall være varsom med? Det er viktig å utfordre elevene, men det må også balanseres. Som lærer må du vite hva som er formålet med undervisningen du legger opp til.
- Det kan være lurt å gå inn i tematikken via et beslektet, men mindre kontroversielt eksempel. Om man for eksempel skal undervise i Israel-Palestina-konflikten, kan læreren begynne med en annen konflikt som ligner. Da skaper man distanse, og det er lettere å se flere sider av saken når man går inn i det betente temaet.
- De didaktiske valgene, hvordan du legger opp undervisningen rent praktisk, må henge sammen. Skal klassen diskutere, bør det kanskje skje til slutt. Hvis elevene har motstridende synspunkter, kan de først få i oppgave å utforske den andre siden av konflikten, for eksempel gjennom rollespill. Da lærer de å se andres perspektiver og hva slags behov som ligger bak.
- Sørg for at du er faglig oppdatert på temaet. Hva slags kompetanse har du til å nyansere og komme med andre, og kanskje uvante, perspektiver? Hvordan kan noe som virker annerledes og absurd, gjøres mer gjenkjennelig for alle? Ingen er tjent med at elevene går ut av klasserommet med nøyaktig samme kunnskap og posisjon som de gikk inn med.
- Vær forberedt på å måtte håndtere kontroversielle meninger som dukker opp underveis i undervisningen. Hvis ikke elevene kan få uttrykke ekstreme meninger i klasserommet, hvordan skal de da få korrigeringer og innspill som nyanserer meningene?
- Du har sosialt ansvar for alle elevene, både de som uttrykker ekstreme meninger og de som blir utsatt for dem. På samme måte som lærere ikke skal måtte gå inn i klasserommet og være redde for å vise karikaturtegningene for eksempel, bør heller ikke noen elever måtte gå på skolen redde for hva læreren skal finne på i timen.

Kilde: Marie von der Lippe og Solveig Moldrheim.

«Nå er det høst, det blåser, du ser bladene bare lette fra bakken. Det er jo magi. Jeg er til. Jeg er en del av noe større.»

Adil Khan, danser og skuespiller (1983-)

Podkast

Benterud skole lager «skolecaster»

I høst har ansatte ved Benterud skole i Lørenskog kommune laget to podkaster i en serie de har kalt «Skolecasten».

Den første podkasten ble lansert 22. september. Den var mest tenkt for elever, deres foresatte og familie og handlet om skolemiljø, skolestart, pandemien, hjemmeskole, informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), Fagfornyelsen, dataspillet Minecraft og lesing. Rektor Michael Kalvatn ledet arbeidet sammen med sosiallærer og elevrådskontakt Britt Bålsrud Mjelva. Elevrådslederne Nora og Minahail var Benterud skolecasts aller første gjester.

Podkast nr. 2, «Fagfornyelsen på Benterud skole», handler om Fagfornyelsen og arbeidet med reformen på skolen. Medlemmer av skolens plangruppe samtaler om sentrale begreper og om prosessen. Kontakt-

lærer på 6. trinn, Ann Helen Sæbø, leseveileder og faglærer Nina Tveiterhagen, assisterende rektor Søren Henriksen og rektor Michael Kalvatn deltok.

Tekniker og IKT-ansvarlig er Oddgeir Skage. Podkastene legges ut på benterud.skole.lorenskog.no. Planen er å lage jevnlig «skolecaster» med ulike tema der gjester inviteres inn.

Ved Benterud skole lager de ansatte «skolecaster» om ulike tema.

SKJERMUMP FRA SKOLENETTSTED

Læremidler

Gjev lærebokpris til spansk bok

14. oktober ble forfatter og redaktør Ane Christiansen tildelt BELMA-prisen for læreboka «Pasos» for nivå II i spansk i videregående skole.

– Pasos er skrevet til Fagfornyelsen. Jeg har gjort noen helt nye grep for å styrke språklæringen for elevene, sier prisvinner Ane Christiansen.

Best European Learning Materials Awards er den viktigste europeiske læremiddelprisen, ifølge pressemeldingen fra Aschehoug forlag. Den deles ut hvert år av en fagkomité med fagfolk fra hele Europa.

Redaktør i Aschehoug Undervisning, Kai Swensen, overrakte prisen på vegne av juryen. I prisbegrunnelsen heter det: «Pasos er godt strukturert metodisk med en trinn for trinn-oppygning som hjelper elevene systematisk med å bygge ordforråd og gode språkstrukturer. [...] De oppfordres til aktiv kunnskapsinnhenting, blant annet ved å søke svar på nett, noe som forsterker innlæringen

Kai Swensen i Aschehoug overrekker den gjeve prisen for spanskverket «Pasos» til Ane Christiansen.

FOTO THOR NIELSEN

av ordforråd og språkstrukturer de allerede har lært.»

Christiansen underviser i spansk ved Charlottenlund videregående skole i Trondheim.

Musikk

Holmlia-lærer fikk Musikk lærerprisen 2020

Musikklærerprisen for i år ble tildelt Marit Lucie Heggedal. Hun er opprinnelig fra Kristiansund, men bor nå i Oslo. Hun har jobbet som musikklærer i 35 år, fra 1999 ved barneskolen Lusetjern på Holmlia i Oslo.

Prisen deles ut av organisasjonen Musikk i Skolen. Den ble utdelt 16. oktober i forbindelse med Musikklærerdagene, som denne gang ble digitalt arrangert ifølge pressemeldingen fra Musikk i skolen. Målet med prisen er å synliggjøre, styrke og løfte musikklærers rolle og musikkfagets og sangens status i norsk skole.

Heggedal underviser på alle trinn og bruker musikkfaget i for eksempel begynner- og i språkopplæringen for nyankomne språklige minoriteter. Hun hadde hovedansvaret for og regisserte nylig skolens 25-årsjubileum. Hun har i flere år vært øvingslærer for musikkstudenter og er en lokal drivkraft for Den Kulturelle Skolesekken.

Kryssordløsning

	G	I	H	V	T	E
	I	R	A	N	U	T
	E	S	G	L	I	N
	B	I	L	G	O	D
	A	L	R	E	I	S
	G	A	K	K	G	A
	R	N	O	P	P	T
I	D	I	O	S	Y	N
E	M	O	G	A	T	O
A	O	G	H	A	B	E
U	N	G	S	G	U	L
Y	E	S	S	O	S	I
T	E	L	O	P	F	M
L	A	R	E	P	L	A
R	E	N	O	J	S	A
U	M	E	I	T	E	O
U	F	O	E	T	S	N
O	L	A	E	I	E	Ø
N	E	G	N	I	N	S
S	I	G	N	A	L	I
K	I	L	D	E	R	E
A	V	H	Y	L	I	N
L	I	I	S	O	G	O
F	O	R	E	G	A	U

Vinnerne av kryssord i nr. 12

Vinnerne av kryssordet i Utdanning nr. 12/2020 er Svein Erik Sørli, Lørenskog og Sylvia Arnesen, Vesterøy. De vil få tilsendt hver sin boksjepp på kr. 500. Vi gratulerer.

● Tyskland/Spania

Åpne skoler gir mindre smitte

Elever som går på skolen, blir sjeldnere smitta av det nye koronaviruset enn elever på skoler som er stengt. Det viser en tysk undersøkelse.

TEKST Kirsten Ropeid og Harald F. Wollebæk

Det tyske forskningsinstituttet IZA, institutt for arbeidsøkonomi, har undersøkt koronaforekomsten hos tyske elever og foreldre i delstater der skolene starta opp etter sommerferien og sammenlikna med forekomsten hos elevene og foreldrene i delstater der skoler fortsatt var stengt.

Så lenge sommerferien varte, var det omtrent like mye smitte i familier som hadde skolebarn. Men tre uker etter skolestart var det 0,55 færre smittede per 100.000 innbyggere i familiene der skolene hadde åpna, sammenlikna med dem som hadde stengt, opplyser instituttet på sine nettsider.

Forskerne tror at grunnen må være at smitteverntiltaka i skolen virker. De viser til tiltak som streng hygiene, munnbind, undervisning i faste smågrupper og rask karantene ved mistanke om smitte. Dessuten har foreldre fulgt opp smitteverntiltak hjemme godt.

Funnene i en undersøkelse fra Spania tyder på at skolene i liten grad påvirker smitten i samfunnet. I en av regionene i landet falt antall smittede etter at skolene åpnet i september. I andre regioner fortsatte økningen i samme takt som før, og i

Å holde skolene åpne øker ikke spredningen av koronaviruset så lenge strenge smitteverntiltak følges, konkluderer tyske forskere.

FOTO CHRISTIAN CHARISIUS/DPA/NTB

en region flata smitten ut.

– Vi fant ut at det spiller ingen rolle for smittespredningen i samfunnet om skolene er åpne eller ikke, sier forskeren bak undersøkelsen, Enric Álvarez ved Katalonias polytekniske universitet, til det amerikanske radioselskapet NPR.

Også i Spania er det strenge smitteverntiltak i skolene. Alle elever over seks år skal ha munnbind, og elevene skal holde avstand fra hverandre på minst 1,5 meter.

● Estland

Lærarane kan bli nøydde til å vente på lønsauke til 2025

Lærarlønene skal ligge stille dei neste fire åra, føreslår regjeringa i Estland. Leiaren for lærarane åttarar mot følgjene for skulestellet i landet.

TEKST Harald F. Wollebæk

I strategien for statsbudsjett for 2021–24, som regjeringa nyleg har godkjend, skal lærarlønene haldast på same nivå gjennom perioden, skriv estiske Radio 4 på nettsidene sine.

I dag er den gjennomsnittlege løna for estiske lærarar 1540 euro, i underkant av 17.000 kroner.

Ifølgje leiaren for den største lærarorganisasjonen EHL, Reemo Voltri, vil dette setje lønsutvik-

linga for lærarane attende med sju-åtte år og få alvorlege følgjer for rekrutteringa.

– Dersom vi sender eit signal om at løna til lærarar ikkje skal vekse i næraste framtid, vil det verke negativt på vårt svært gode utdanningssystem. Vi må gjere slik at lærarar byrjar i skulen og at dei ikkje forsvinn ut av yrket, seier Reemo Voltri til Radio 4.

Han trugar med lærarstreik dersom regjeringa ikkje skifter meining det komande året.

Lærarorganisasjonen krev at lærarløna skal ligge på nivå med andre spesialistyrke som krev høgare utdanning. Dette er om lag 120 prosent av gjennomsnittsløna i Estland. I dag ligg lærarane på snittet, og byrjarløna er berre 90 prosent, ifølgje EHL.

«Til ære for Samuel Paty. For fridom og mot terror. Døydde for læraren sin fridom», står det på denne minneplakaten over den franske læraren som vart myrda fordi han hadde vist fram Muhammed-karikaturar då han underviste om ytringsfridom.

President Emmanuel Macron si sterke støtte til den drepne læraren og retten til å vise karikaturane har ført til kraftige protestar i land med muslimsk fleirtal, mellom anna Bangladesh, Jordan, Irak og Tyrkia. Samstundes har ei rekkje muslimske organisasjonar både i og utanfor Frankrike fordømt drapet.

FOTO ERIC GAILLARD/REUTERS/NTB

Kvar fjerde gut les kritisk dårleg

Femten år gamle gutar ligg eitt år etter jentene i leseprestasjonar.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

● PISA-undersøkinga

PISA vert gjennomført kvart tredje år og måler kompetansen til 15-åringar i lesing, matematikk og naturfag. Siste PISA-undersøking vart gjennomført i 2018. Då var lesing hovudområde.

Resultata frå PISA 2018 syner mellom anna følgjande:

- Norske elevar les svakare enn i 2015.
- Kjønnsskilnadane aukar i favør av jentene.
- Kvar femte 15-åring les på eit så lågt nivå at dei kan få problem i vidare skulegang og arbeidsliv.
- Halvparten av 15-åringane seier at de ikkje les i fritida. Det er fleire enn før. Samstundes aukar tida dei brukar på å lese på skjerm.

Kilde: Utdanningsdirektoratet

26,3 prosent av gutane testa under kritisk grense i elevtesten PISA i 2018. Blant jentene var 12,2 prosent under kritisk grense. Det vil seie at dei les så dårleg at dei vil få problem i vidare skulegang og i arbeidslivet.

Den gjennomsnittlege leseprestasjonen for gutar ligg så mykje under gjennomsnittet for jentene at det tilsvarte meir enn eitt skoleår.

Det viser rapporten «Like muligheter til god leseforståelse? 20 år med PISA», som er skriven av Tove Stjern Frønes og Fredrik Jensen ved Institutt for Lærerutdanning og skoleforskning ved Universitetet i Oslo.

I rapporten, som er presentert på nettsidene til Utdanningsdirektoratet, ser forskarane nærare på elevane si leseforståing og haldningar til lesing. Dei ser også på kva som kjenneteiknar gode lesarar og om elevane har like sjansar til å bli gode lesarar.

Analysane viser at Noreg og Finland er dei landa der skilnaden i leseprestasjonar mellom gutar og jenter er størst. Skilnadane i Noreg er mykje større enn gjennomsnittet i deltakarlanda og har vore det sidan første testen i 2000.

Stabilt

19,3 prosent av elevane var under kritisk grense i 2018, mot 15 prosent i 2015. Likevel konkluderer forskarane med at PISA-tala for lesedugleik har vore stabile i dei 18 åra testane er utførte, med ein botn i 2006 og ein topp i 2015. I 2000 var 17 prosent av elevane under kritisk grense.

Blant dei viktigaste endringane på desse 18 åra er at fleire gjer det dårleg, konkluderer dei to forskarane. På topp er det stillstand. 11 prosent var i den høgaste gruppa i 2000. Det er same talet som i 2018, men med nokre variasjonar imellom.

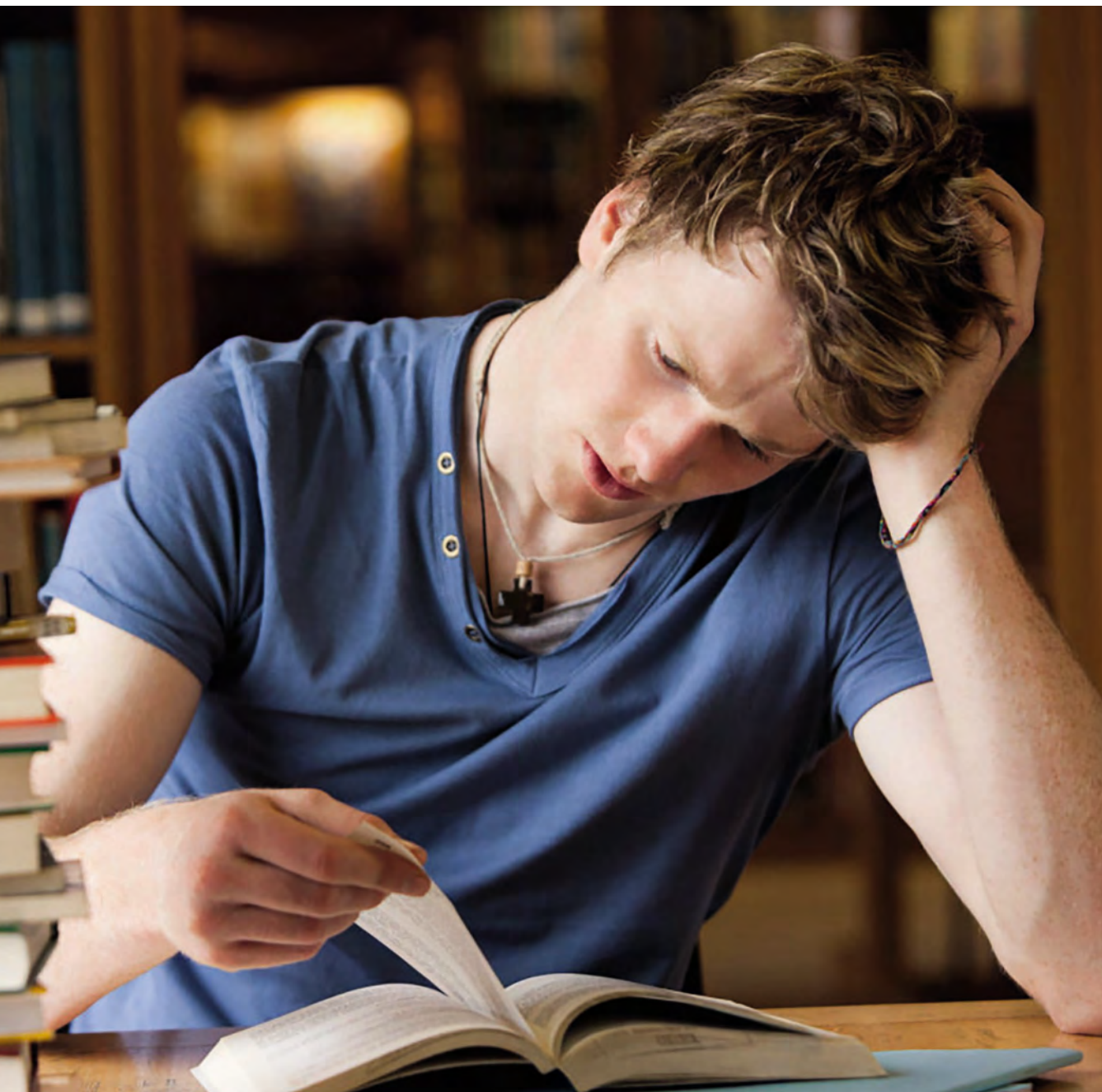

Når det samla talet for prestasjonar likevel har halde seg stabilt i desse åra, er det fordi det er blitt fleire gode i kategorien under dei aller beste. Denne spreinga med fleire dårlege og fleire gode har tatt fart etter 2009.

Betre blant yngre

I rapporten blir det trekt fram at i den internasjonale leseundersøkinga PIRLS, som Noreg har vore med i sidan 2001, gjer dei norske elevane det betre enn i PISA. Dei to undersøkingane måler likevel ikkje det same. I PIRLS blir elevar på fjerde trinn undersøkte kvart femte år, medan PISA testar femtenåringar kvart tredje år. Ifølgje rapporten er det mykje som tyder på at leseopplæringa frå slutten av mellomtrinnet er mindre fokusert og dårlegare samordna på skoleane.

«Ikkje alle lærarar tar rollen som leselærarar

Dobbel så mange gutar som jenter er på det lågaste nivået i lesing, syner tal frå den siste PISA-undersøkinga.

ILLUSTRASJONSFOTO MOSTPHOTOS

i sine fag», står det i rapporten. Sidan den første PISA-undersøkinga i 2000 har både politikarar og pedagogar sett i verk tiltak i skolen med betre lesing som mål. Særleg i læreplanen Kunnskapsløftet i 2006 blei arbeidet med lesing løfta fram.

Kjønn og heimebakgrunn påverkar

– «Like muligheter til god leseforståelse?» spør de i tittelen på rapporten. Kva er det korte svaret på det?

– At kjønn og heimebakgrunn i svært sterk grad påverkar kor flink du er til å lese når du går ut av skolen. Slik har det vore, og slik er det framleis, seier Tove Stjern Frønes, medforfattar av rapporten og forskar ved Institutt for lærarutdanning og skoleforskning ved Universitetet i Oslo.

– Kan ikkje grunnar som korkje har med kjønn, bakgrunn eller undervisning å gjere, vere årsak til dårleg lesing?

«Kjønn og heimebakgrunn påverkar i svært sterk grad kor flink du er til å lese når du går ut av skolen.»

Tove Stjern Frønes, forskar

– Blant dei svakaste lesarane er det både dyslektikarar og elevlar med dårlege norskkunnskapar. Gruppa er likevel så stor at elevlar med slike og liknande problem utgjer ein svært liten del. Sosioøkonomisk bakgrunn og kjønn er dei dominerande trekka ved gruppa, seier ho.

Frønes understrekar at problemet ikkje er at elevane slit med å setje saman bokstavar til ord. Dei kan lese, men har problem med å forstå kva dei les.

Ho meiner det er svært alvorleg at så mange er under kritisk grense i lesing. Likevel meiner Frønes at norske lærarar kan slå seg på skuldra og gratulere med god jobb.

– Sett under eitt har norske elevlar halde same nivået på lesinga i tjue år. I denne tida har nivået gått ned i svært mange andre land, seier Tove Stjern Frønes.

Lærer med egen fanklubb

Gunnar Trønnes er for lengst pensjonert, men fristes stadig tilbake til klasserommet. På Facebook har den erfarne læreren i matematikk egen fanklubb.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

«Ingen tror meg, men jeg skal gi meg.»

Gunnar Trønnes,
lærer

Det hele startet da en kompisgjeng mimret om skoledagene sine, og den tidligere matematikk-læreren ble nevnt i samtalen.

– Alle mente han var den beste læreren de hadde hatt. Jeg var ikke så veldig skoleflink, men etter at jeg fikk Gunnar (73), ble jeg mer interessert i skolen, forteller Remi Rabben Hansen.

Grappa «Vi som digger Gunnar Trønnes» fikk raskt mange medlemmer. Nå teller de 110.

Ifølge Remi var Gunnar en lærer som ønsket å ha alle elevene med seg: – Han var veldig engasjert. Han ga seg ikke før alle hadde skjont hva han underviste i.

Gunnar selv vil ikke spekulere i hvorfor fanklubben oppsto, men at matematikk er favorittfaget, stemmer godt.

– Jeg har ikke de 60 studiepoengene som kreves i dag. Likevel virker det som det går bra, humrer han.

Følger med dem i livet

For 51 år siden var Gunnar Trønnes ferdig på lærerskolen og kom til øya Hitra i Trøndelag for første gang.

– Første jobb var ved en barneskole. I 2002 begynte jeg ved Fillan videregående, forteller han over telefonen.

Gunnar var også engasjert i sport, særlig håndball. Han jobbet i Hitrahallen noen år og var håndballtrener for flere lag. Den dag i dag går han på alle kamper som spilles på Hitra og naboøya Frøya, så langt det lar seg gjøre.

– Jeg må jo følge med, både på dagens og på tidligere elever, sier han.

En som har hatt ham som trener, er May Britt Postholm, professor ved lærerutdanningen ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim. Takket være ham ble hun kåret til Hitras idrettsjente to ganger: – Anbefalingene han skrev, har jeg limt inn i album, forteller Postholm.

Hun husker at Gunnar kunne være streng, men også svært opptatt av at alle hadde det bra.

– Vi følte at han gjorde sitt beste for oss. Da ville vi også gjøre vårt beste, forteller Postholm, som selv er utdannet lærer.

I sin første lærerjobb fikk hun Gunnar som kollega.

– Han var så inkluderende overfor alle, også meg, minnes hun.

Etter hvert ble hun forsker. For noen år siden skulle hun forelese for 300 lærere. I salen satt hennes gamle trener.

– Han kom frem etterpå, synlig stolt, og skrøt av meg. Jeg har kjent Gunnar i 50 år og har bare godord å si om ham, sier hun.

Matematikktrim

Gunnar tilbyr også en annen form for trening:

– Før store prøver, som tentamen eller eksamen, tilbyr jeg mattetrim på ettermiddagstid, frivillig og gratis. Det er gøy at ungdomsskoleelever setter av noen timer fritid til å bli bedre i matematikk, sier han.

Dette begynte han med fordi han syntes skoleuka hadde for få timer med matematikk.

– Ungdommene pleier å ta med seg noe godt å spise. Ikke alltid sunt, men det er jo viktig å ha det hyggelig også. Vi holder på så lenge de har lyst, forteller han.

Men én gang måtte han be om at de stoppet.

– Det var to jenter som etter fire timer, gjerne ville fortsette. I og med at det var håndballkamp på TV samme kveld, måtte jeg be dem runde av.

En av jentene var Maren Kjærringvåg (21):

– Det var greit å runde av for å se kamp, jeg spilte håndball selv. Men jeg var nok på alle Gun-

SKJERMBILDE FACEBOOK

nars mattetrimmer mens jeg gikk på ungdomsskolen, forteller hun.

Før hun fikk Gunnar som lærer, var hun ikke så interessert i matematikk.

– Det endret seg med ham. Han var engasjert og opptatt av at vi skulle lære oss faget, han var rettferdig og en vi hadde respekt for. Han skal ha all ære for at jeg valgte realfag på videregående, forteller Maren.

Da hun gikk i 10., ble hun trukket til å komme opp i muntlig matematikk.

– Gunnar hjalp oss som skulle opp i matte. Slik fikk jeg toppkarakter, som flere av mine medelever, sier Maren Kjærringvåg.

I dag bor hun i Trondheim og studerer til sykepleier.

– Hjemme på Hitra hender det at jeg støter på Gunnar. Det er alltid trivelig. Han spør og er interessert i det jeg holder på med.

Supervikar

Gunnar sluttet egentlig som lærer da han var 67 år, men har latt seg overtale til å ta noen undervisningstimer i alle år etterpå. Nå har han om lag 25 prosent stilling som vikar, som regel i matematikk.

– Jeg tar andre fag ved behov, men da helst i naturfag, sier han.

Siden han er over 67 år, taper han ikke pensjon som vikar.

FOTO PIRAT

«Han ga seg ikke før alle hadde skjont hva han underviste i.»

Remi Rabben Hansen, tidligere elev

FOTO PIRAT

«Vi følte at han gjorde sitt beste for oss. Da ville vi også gjøre vårt beste.»

May Britt Postholm, tidligere elev

FOTO VENKE ALGEMSTAD

«Han har en naturlig autoritet og er en knakende god lærer.»

Hege Østmark, rektor

Rektor ved Fillan skole, Hege Østmark, er veldig fornøyd med å ha senioren på laget.

– Han stepper inn ved sykefravær og avlaster oss alle, sier hun og skryter seg nærmest hes over hvor ofte han trår til og hvordan han gjør andres hverdag lettere.

– I tillegg til å være der for elevene og gi dem knallbra oppfølging, er han en god kollega. Han støtter alle og snakker med alle han treffer.

Østmark sier at elever som har hatt Gunnar i matematikk har hatt gode resultater.

– Han har en naturlig autoritet og er en knakende god lærer. Spesielt i matematikk, sier hun.

Flere arenaer

Gunnar har også vært pedagogisk konsulent ved skolekontoret i kommunen en periode.

– Hva er den største forskjellen fra da du begynte å jobbe som lærer for over 50 år siden og i dag?

– Den gang var vi mest lærere. I dag har vi større ansvar for elevenes sosiale liv. Det er bra, men jeg er ikke sikker på at alle lærere har de kvalifikasjonene som kreves for alt som skal gjøres. Og jeg tror ikke alle som kommer ut fra lærerutdanningene er forberedt på alt som kreves i dagens skole, sier Gunnar.

Da skolene stengte ned i vår, måtte også han begynne med fjernundervisning.

– Det gikk utrolig bra, elevene tok det fort. Men jeg liker best å ha dem i klasserommet, sier han og fortsetter: – Det er arbeidsmiljøet og de flotte elevene som gjør at jeg fortsatt liker å jobbe som lærer.

– Visste du alltid at det var det du ville bli?

– Det visste jeg tidlig. En av mine egne lærere inspirerte meg til det, sier Gunnar Trønnes.

Gir han seg?

Gunnar påstår at han skal gi seg som lærer til våren, når 10.-klassen han har i matematikk går ut.

– Ingen tror meg, men jeg skal gi meg, bedyrer 73-åringen.

Den siste høstferien som yrkesaktiv var han likevel å finne på skolen.

– Jeg er innom for å oppdatere meg på Fagfornyelsen, sammen med rektor og andre fra ledelsen.

– Og hva synes du?

– Mer dybdelæring og at undervisningen skal være mer praktisk rettet, er flott. En gang tok jeg med meg elever til Hitrahallen og fikk dem til å regne ut straffefeltet på håndballbanen. Sånne ting kan man gjøre mer av.

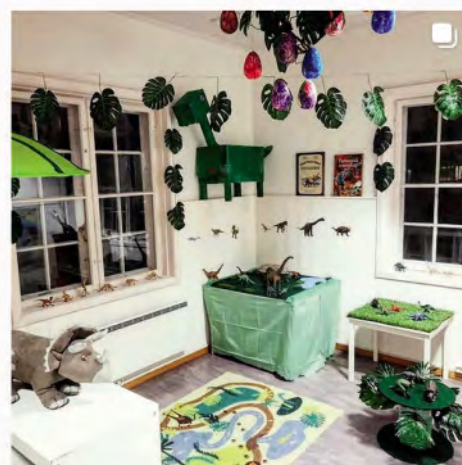
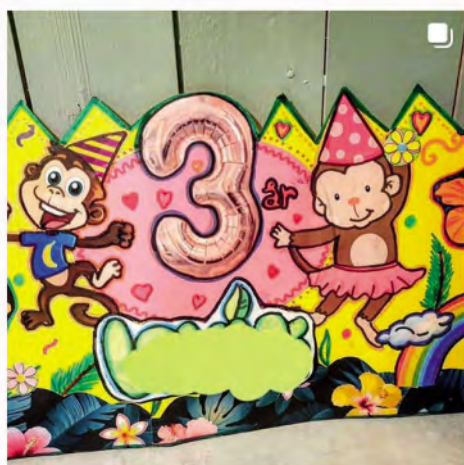
– Hva skal du gjøre hvis du slutter helt som lærer?

– Det er jeg jammen ikke sikker på, sier Gunnar.

Rektor Hege Østmark har på sin side ikke tenkt å be ham levere inn adgangskortet sitt ennå.

– Jeg har alltid en mattegruppe Gunnar kan få undervise, sier hun.

Hverdagsleken trigger

Adailton da Silva Cruz bruker Instagram til å dele ideene sine med andre som jobber med barn.

kreativiteten

Som liten måtte Adailton Da Silva Cruz lage sine egne leker. Nå jobber han som barnehageassistent og ønsker å videreføre kreativiteten til barna.

TEKST Nora Pedersen Fosdahl

– **Jobben min** er et sted hvor jeg skaffer glede i hverdagen, ikke bare til meg selv, men også til barna. Jeg er veldig glad i å lage kunst selv og har alltid vært veldig kreativ, sier 31-åringen, som er barnehageassistent ved Blindern Barnestuer i Oslo.

For Adailton Da Silva Cruz er regnvær helt perfekt. Da ser han mulighetene til å bruke sølepyttene til å lage et sølekjøkken. Han bruker ulike ting han finner rundt om i barnehagen og hjelper barna med å lage et utekjøkken.

– Da kan barna bruke sin egen kreativitet til å bygge og lage ting, sier Adailton Da Silva Cruz.

Han vokste opp i en liten by i Brasil, langt unna det meste. Det var dårlig med lekeplasser og lite utstyr tilgjengelig. Med lite penger var det kreativitet og natur som spilte den viktigste rollen.

– Livet mitt var veldig mye ute. Var jeg ikke på skolen, var jeg ute og lekte. Vi brukte mye fra naturen i leken, vi måtte skaffe og lage ting selv, forteller da Silva Cruz, som fortsatt henter mye av inspirasjonen sin fra naturen.

Lærer barna å bygge selv

En tur i skogen vil Adailton da Silva Cruz også gjøre mer spennende for barna. Han kan finne på å ta på seg sjørøverhatt og fikse barten. Da blir skogturen plutselig en sjørøvertur. Ved hjelp av pinner og stubber lager han og barna en sjørøverbåt, og kongler blir brukt som skatter.

– Inspirasjonen kommer som regel fra hverdagslek med barna, men det kommer også litt an på årstid, og hva som står på temaplanen, forteller barnehageassistenten.

For da Silva Cruz er det viktig å lage ting som bidrar til lek. Han vil bygge ting slik at barna kan se mulighetene til å bygge ting selv. Han har gjennom sine fem år som barnehageassistent sett barn utvikle kreativiteten sin.

– De ser at jeg bruker ting, og ser at ting er mulig. De tenker kanskje at hvis han kan, så kan jeg også?

For Cruz er det viktig å lage ting som bidrar til lek. Han vil bygge ting slik at barna kan se mulighetene til å bygge ting selv.

– Papp er gull! Adailton da Silva Cruz bruker gjerne papp til store og små prosjekter.

FOTO NORA PEDERSEN FOSDAHL

Spesielt under korona-pandemien har Cruz fått en del tilbakemeldinger fra foreldre. Han har fått beskjed om at barna har kommet hjem og funnet på ting de kan lage hjemme. Som for eksempel mennesker av doruller.

Instagram

Da Adailton da Silva Cruz startet å jobbe i barnehagen, hadde han stor glede av å lære mer om barnehagene i Norge. Han så på mange forskjellige nettsider hvor barnehageassistenter og pedagoger hadde delt ulike prosjekter de hadde hatt med barna. Etter hvert lagde han brukeren @fantasi-fantastiskforbarn, hvor han begynte å dele egne erfaringer og prosjekter.

– Jeg synes det var så fint at man kunne legge ut en ting og vise det til andre som også jobber med barn. Det er litt den gleden med å vise til andre.

Instagramprofilen hans har i dag over 1500 følgere. De fleste er pedagoger og andre som jobber med barn. Han opplever at mange ønsker å bruke prosjektene hans til sine barnehager, og får hyggelige tilbakemeldinger på prosjektene.

– Jeg elsker å lære nye ting. Jeg elsker å gi bort også, jeg vil ikke ha alle ideene mine for meg selv. Kan jeg hjelpe barnehageverdenen med noe, vil jeg gjerne det, forteller Adailton da Silva Cruz, som ønsker å ta en utdanning innenfor pedagogikk.

«Jobben min er et sted hvor jeg skaffer glede i hverdagen, ikke bare til meg selv, men også til barna.»

Mariasole Messina (11) sitter ved Syverubekken og skriver. Sjetteklassingen finner lett konsentrasjonen ved rennende vann.

lagi erudskogen

– Det oppstår noe magisk hver gang, sier tidligere naturfagslærer, nå forfatter Synnøve Borge.

TEKST OG FOTO Julie Messel

Hun pakker sekken med skriveplater, sitteunderlag og en god porsjon fortellerglede på østsiden av Årungen i Follo. Septemberlufta er klar og kald. Sola er på vei oppover, og inn hit har sjetteklassingene syklet en liten time fra Sjøskogen skole på Vinterbro i Ås.

Nå møtes 18 elever og to lærere, én forfatter og én naturveileder. Sammen skal vi inn i det Synnøve Borge kaller Ås' jungel; Syverudbekken. Vi skal gå gjennom gammelt kulturlandskap, opp gjennom kratt, lytte til fugler og rådyr, undersøke spor og planter, før vi setter oss ned i en lysning i skogen der Syverudbekken gjør en bue. Kan du høre grevlingen?

– Her skal vi lære å være til stede i naturen, sier naturveileder Randy Gunnar Bohmann-Lange og heiser sekken opp på ryggen.

Uteskole med innhold

Ny læreplan som trådte i kraft denne høsten, har både livsmestring og bærekraftig utvikling som tverrfaglige tema. Denne klare høstdagen skal vi kanskje få krysse av på begge.

I en kronikk på Utdanningsnytt.no fra mars i år skriver Merete Lund Fasting, førsteamanuensis ved Fakultet for helse og idrettsvitenskap, Universitetet i Agder, nettopp om hvordan bevegelse, lek og friluftsliv kan bidra til livsmestring. I sitt doktorgradsprosjekt så hun på hvordan det å være utendørs bidrar til livskvalitet. Hennes oppfordring er at lærere tenker livsmestring i flere fag og er seg bevisst alternative læringsarenaer.

For elevene i sjette klasse ved Sjøskogen skole er den alternative læringsarenaen akkurat nå innunder en fjellhulle i skogen.

Lærer elevene å skrive natur

Med en ideologisk overbevisning om at det er viktig og nødvendig at barn blir kjent med naturen, viser forfatter Synnøve Borge og naturveileder Randy Gunnar Bohmann-Lange alle sjetteklassinger i Ås kommune i Viken fylke inn i skogen.

Gjennom opplegget «Poesi og Zoologi», i regi av Den kulturelle skolesekken, er ambisjonen å la elevene bli kjent med livet i skogen, la dem få (gjen)oppdage kontakt med det som skjer her, og øve dem i å erfare, beskrive og få naturopplevelsene ned på papiret.

Naturfagslærer og fagbokforfatter Synnøve Borge er på vei inn skogen for å veilede elever i regi av Den kulturelle skolesekken.

– Jeg er naturekspert, sier Randy Gunnar Bohmann-Lange til en allerede lydhør forsamling.

Han forteller fra sin egen oppvekst. Da han var ni år, hadde han sin egen hodeskallesamling. Den inneholdt nesten alle norske pattedyr. Han hadde villfiskakvarium, hoggormherbarium og samlet på fuglefjær.

– Somrene tilbrakte jeg med bestefar på en hytte ved havet i Connecticut i USA, høstferiene på Hardangervidda med min norske bestepappa, forteller han.

Hele oppveksten hadde han naturen og dyrene som omdreiningspunkt. Han har jobbet i og med skogen og jungelen i mange år, forteller han. Han bodde med indianere flere somre og studerte i mange år på universiteter og høyskoler.

Elevene nikker.

– Men vet dere hva jeg har lært aller mest av? spør han.

Elevene rister på hodet.

– Av å være i skogen. Være ute. Være her, og shhhhh, lytte, sier han.

– I tolv år har jeg sittet stille én time hver dag i natur.

«Vaktsom som et rådyr»

Randy Gunnar Bohmann-Lange er skolert i noe som ikke er så vanlig her i Norge, noe vi egentlig tar for gitt at vi kan, men som vi likevel kanskje har glemt. Han bruker mesteparten av sin tid på å formidle naturnærhet: Det får du bare ved å være stille som en rev, vaktsom som et rådyr, lyttende som en ulv. Ser du meitemarkbæsjen? Hvor mange fuglelyder hørte du? Og hvorfor har noen spist på dette bladet?

Hans naturformidling står helt sentralt i opplegget «Poesi og Zoologi», som er en del av Den kulturelle skolesekken i Ås.

Alle 6.-klasser i Ås får mulighet til å være med forfatter Borge og Bohmann-Lange inn i skogen én >

Skrevet av en elev i en annen klasse, med tillatelse til å gjengi her:

«Det føles som om elven snakker til meg, som om den har noe å si. Det er som om at jeg kan faktisk slappe av, som om elven passer på meg. Jeg trenger ikke noen å være med fordi elven snakker til meg, jeg trenger ikke å si til folk at de må være stille fordi jeg hører dem ikke. Det er som at alle forstyrrelser er blokkert.»

dag i løpet av høsten.

Opplegget er todelt. Første del knytter seg til å øve opp evnen til å lytte, sanse og erfare. Den neste delen handler om å forsøke å formidle dette nærværet gjennom å sette ord på papiret, om å formulere nærværet til språk.

Lærer Ida Salin Lie.

– Gjennom dette poetiske språket kommer det så mye nytt og annerledes. De visste kanskje ikke at de kunne, men det gjør de altså. De setter seg ned ved bekken i stillhet og skriver, sier Borge.

Det er en kjensgjerning at det er fortellinger som er læringens dronning, forklarer forfatteren. Gjennom fortellinger husker vi lettere, enn når vi skal pugge fakta, mener hun.

– Det er et ganske overveldende syn, sier lærer Ida Salin Lie.

Hun er faglærer for 6. klasse ved Sjøskogen skole og var med to dager i skogen.

Å «skrive elven»

Lie var spent på opplegget og hadde ikke altfor høye forventninger. De lave forventningene ble gjort til skamme, for jaggu satte ikke elevene seg ned ved elven med skrivesaker! Der satt de fleste stille og lyttet, i dyp konsentrasjon og «skrev elven».

– Det er nettopp dét dette handler om, sier Borge – de skal forsøke å være i ett med naturen og formidle dette med det skriftspråket de vil; skape sine egne fortellinger. Det er lærerikt for skolearbeid, men også for livet selv, sier hun.

– God litteratur springer ut av en våken sansevarhet, sier Borge.

Skogen som klasserom er det skrevet mye om, og forskning viser at elever blir bedre rustet til flere av livets erfaringer gjennom uteskole.

Borge har lang erfaring som naturfagslærer og uteskolelærer fra flere lokale skoler i Follo. Hun er utdannet lektor i pedagogikk og særlig opptatt av læringsrommet, både fysisk og mentalt.

– Det sterile klasserommet er jo ikke alltid særlig godt egnet til læring. Når vi er ute, får vi en annen type kontakt med naturen og hverandre. Denne dagen får de helt andre opplevelser enn de gjør på skolen, sier Borge.

Vanligvis gjester forfatterne i Den kulturelle skolesekken klasserommene. Men Borge vil hel-

ler at de skal møte henne i et mer naturlig rom; i skogen.

I sitt forfatterskap har hun skrevet en rekke sakprosa-bøker for barn, med titlene Brunlangore, Kongeøyenstikker, Steinhumble, Ravn, Jerv, Salamander og Ekorn. Bøkene er tilgjengelige på bibliotek og skolebibliotek.

Nå er det poesi det handler om: – Poesien som metode er svært godt egnet til å forbinde seg med naturen, sier hun.

Hun viser til dem amerikanske strømmingen River of Words, som altså baserer seg på å tilrettelegge slik at elever får oppleve å sitte ved rennende vann og skrive poesi. Erfaringer derfra viser at de forbinde seg følelsesmessig sterkere til naturen enn når de går systematisk naturvitenskapelig til verks.

Finne ord

Vi er kommet til Grevlinghøyden. Her bukker Syverudbekken seg elegant, med masse bregner og løvtrær, som i jungelen. Under oss ligger et omfattende hi. I lag og etasjer bor grevlinger og har gjort det i lange tider.

– De kommer ikke ut når vi er her. Vi bråker for mye, sier Borge.

Elevene sendes til hver sin kant inn i buskene med oppgaven å finne noe kjent og noe ukjent. De

kommer tilbake med en snegle og en vepselarve, en bregne, en rar stein, en fjær, en revebæsj på en pinne. Deretter står de i ring og diskuterer hva og hvorfor. Tiden er knapp og beskjedene er mange, dette er ikke bare en vanlig utetime med frilek.

Nå er det også tid for å sette seg ned i vannkanten med skrivesaker, prøve å finne roen og se om det kommer noen ord. Nå er tiden for å bruke sansene og ta inn dette de sitter i.

– Lytt med det øret du hører med når du sover, sier forfatter Borge.

– Hør om bekken har noen hemmeligheter å dele med dere?

– Du skal sitte så nær vannet at du kunne lest et tegneserieblad som ligger under vann, sier Bohmann-Lange og kommer med en oppfordring og beskjed: – Sitt stille og vær stille!

Altså gjør de det, 6.-klassingene. De finner seg en plass langs bekken og faller til ro. Noen lukker øynene, andre stirrer ned i vannet.

– Det er kult, sier Mariasole Messina (11).

Hun skriver så blyanten knekker.

Hun har sittet på en tømmerstokk ved elvebred- den og lyttet og sanset.

– Jeg ser vannet renne forbi, hører lyden i det stille. Nå er jeg her. Akkurat nå er jeg her. Med elven.

Naturveileder Randy Gunnar Bohmann-Lange bruker egne erfaringer som pedagogisk verktøy.

Høgskulen
på Vestlandet

SEFAL
Senter for fysisk aktiv læring

Ønsker du å styrke læring
og motivasjon gjennom
ein meir aktiv skuledag?

SEFAL tilbyr kompetanseheving for heile skulen
i fysisk aktiv læring.

*«Den glada eleven viser over å lære, hugse og bruke
kunnskap i ny setting gir ny motivasjon for læring til
både dei og meg.»*

- Bente Sørkjerd, lærar Kvernevik skole

Les om vår etter- og vidareutdanning på **sefal.no**

Pia Skjelstad er til daglig lærer i norskopplæring for voksne. – Jeg kunne ikke ha skrevet dette om jeg hadde jobbet med barn, sier hun.

FOTO ANN SISSEL HOLTHE

Kravstor mor mellom to permer

Lærer Pia Skjelstad har i en årrekke skrevet brev for den mer enn gjennomsnittlig kravstore moren til Bønna. Nå har brev gjennom ti års skolegang blitt til en bok.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

– **Det er litt flaut** å innrømme det, men jeg sitter ofte og humrer for meg selv når jeg lager disse historiene, forteller Pia Skjelstad.

Det begynte med at Pia opprettet egen blogg for over ti år siden, for å lære litt mer om hvordan dette fungerte. Da hun skrev det første brevet til læreren som mammaen til Bønna, tok det av.

– Disse innleggene var veldig populære, spesielt blant lærere. De aller fleste skjønte at dette var bare tull og vas, men at det lå et alvor bak. For eksempel er det ingen barn som har vannintoleranse, men det hadde jo Bønna. Lærere må av og til forholde seg til mange krav fra overivrige foreldre, krav som til tider kan virke urimelige. Dermed setter jeg ting litt på spissen, sier Pia.

Hun jobber som norsklærer ved Kongsberg norsksenter og tror ikke hun kunne ha skrevet disse historiene hvis hun hadde jobbet i grunnskolen.

– Nei, jeg kunne ikke ha skrevet dette hvis jeg jobbet med barn. Det ville ha vært stor fare for at noen foreldre trodde de var rollemodeller for Bønnas mor. Jeg ønsker ikke å henge ut eller krenke noen med brevene. Dette er mange krevende foreldre og barn pakket sammen i én og samme familie.

Forlanger bedre karakterer

Blant annet finner moren til Bønna det helt urimelig at hennes sønn skal ha nynorsk. De kjenner ingen som «snakker» nynorsk, og Bønna sikter jo også mot en karriere der han ikke kommer til å forholde seg til mennesker som gjør det.

Dette med fremtidig karriere avhenger også av at lærerne må slutte å være så slemme og kjipe, og at de straks setter opp karakterene til Bønna, sånn at han kommer inn på den skolen han vil. Eventuelt kan lærerne sørge for at snittet justeres

«Boka er en hyllest til alle lærerne som skal forholde seg til stadig nye krav.»

Pia Skjelstad

Bønna takler ikke vikarer. Derfor stengte han henne inne på grupperommet og truet med å sette fyr på klærne i garderoben. Bare en spøk, forsikrer mamma.

ILLUSTRASJON FRA BOKA BORGHILD FALLBERG

«I fjor opplevde Bønna gang på gang å bli krenket på det groveste. Det toppet seg rundt pinse, da en av lærerne hadde bedt Bønna om å legge bort iPaden. Bønna hadde ikke så lyst til det, men da tok læreren Bønnas iPad og la den fysisk bort!

Bønna ble naturlig nok fryktelig frustrert, og kastet en saks mot læreren. Det var en liten lavkvalitetssaks som umulig kan ha voldt stor skade, men læreren viste ingen sympati, og beholdt bare iPaden. Da så Bønna seg nødt til å spytte på læreren, samt kaste en stol.

Læreren reagerte med det jeg vil kalle sinne, og han hadde bryskt tatt i Bønnas arm. At lærere legger hånd på elever på denne måten, er etter mitt syn helt uakseptabelt, og det er vel også ulovlig.

Det er først nå i sommer at Bønna har klart å åpne seg og fortelle om denne grusomme opplevelsen, og jeg oppfordrer dere innstendig til å dele dette med lærerpersonalet. Ingen elever må utsettes for det som Bønna så sterkt beretter om. Jeg tar kontakt med media slik at søkelyset kan settes der det hører hjemme.»

Fra kapittel 9a i «Bare Bønna! – en engasjert mors perspektiv»

ned, slik at Bønna kommer inn.

– Det er drøyt, mye av det hun lirer av seg og krever av lærerne. Men det er jo en del foreldre som kanskje kunne spurt seg selv om det alltid er skolen eller samfunnets feil at deres pode ikke klarer alt det de forventer. Boka er jo også en hyllest til alle lærerne som skal forholde seg til stadig nye krav, sier Pia.

Noen av brevene har tidligere vært publisert på bloggen til Pia, men mange er nyskrevet. I boka får en følge Bønna fra 1. klasse til han går ut av ungdomsskolen. Pia har jobbet som lærer i 25 år og er mor til fire barn. Alle kravene Bønnas mor kommer med, er ikke alltid så langt fra virkeligheten.

– Har kravene fra foreldrene endret seg gjennom årene?

– Ja, det vil jeg si. Bare de siste årene har jeg inntrykk av at de har økt. Da jeg gikk tilbake og

skulle bruke noen av de første innleggene jeg skrev om Bønna, måtte jeg legge til mer fordi de var for snille.

Dyp krenkelse

Alle kapitlene i boka har nummer og bokstav sånn som klasser har, fra 1a og så mange brev som passer på hvert klassetrinn.

– Det er mye snakk om krenking i skolen. Har du skrevet noe om det?

– Ja, sjekk kapittel 9a og hvordan Bønna blir krenket!

At en lærer tok fra Bønna iPaden hans, blir sett på som dyp krenkelse, og moren mener det har skadet han alvorlig. At Bønna da kom i skade for å kaste en lavkvalitetssaks på læreren, kan umulig ha gitt han nevneverdige skader.

– Kommer du til å skrive flere bøker?

– Det var et mål for meg å gi ut bok. Nå har jeg klart det, og jeg har ingen ambisjoner om å lage flere. Da måtte jeg ha sluttet å jobbe som lærer, og det vil jeg ikke. Jeg trives godt som lærer.

Pia gir ut boken på eget forlag og har forhåndsolgt 800 eksemplarer før lanseringsdatoen. Hjemme på kjøkkenbordet blir bøkene signert og pakket.

– Min mor er pensjonert rektor. Hun hjelper til, men det tar en del tid. Det som ikke blir solgt for jul, blir eventuelt pakket bort. Dette er noe jeg gjør en kort periode.

– Kommer du til å blogge mer om Bønna?

– Det er liksom noe litt kleint ved å blogge. Å skrive er greit. Men blogging innebærer liksom noe mer. Du må dele, utlevere deg sjøl på en måte som jeg ikke er komfortabel med. De siste årene har jeg blogget veldig lite, sier Pia Skjelstad.

Petit

Ole Foss

ILL. FOTO: JON BJØRDAL/ROMSDALS MUSEET

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Militært bidrag
til skoleutbygging

Ingeniørkompaniet ved Brigaden i Nord-Norge har befrikk Storfjord kommune for atskillige økonomiske utlegg ved Hatteng skole. Skoleinspektør Otto Mikalsen i Storfjord forteller til Nordlys at Ingeniørkompaniet stilte en bulldoser til disposisjon, og i løpet av to-tre dager var hele området planert.

Norsk Skoleblad
nr. 47/1970

For 25 år siden

– Ikke aktuelt
å samarbeide med AF

Jeg har møtt Alf Prøysen to ganger. Hilst på ham, og til og med kjøpt bok av ham. Derfor føler jeg at jeg kunne ha hilst fra ham til barn i dag, om noen hadde brydd seg.

Prøysen reiste rundt og solgte bøker. Noe måtte han leve av og. NRK visste ikke at han skulle bli slikt et ikon når arkene i historieboka skulle snus.

Før var det ikke så mange voksne som «tala» til oss unger. Men sannelig fikk vi ikke innimellom besøk på skolene av de store barnetimehelene våre på 1960-tallet! Den tidas «kulturniste». De kom ut av bussen med brun koffert. Én hadde hund med (Bonzo) og «ranglebein». Slike fikk også opptre i teatersaler og forsamlingshus, og noen hadde med en sprø gitar de kunne spille fire-fem grep på. I beste fall.

Kirsten Langbo, derimot! Hun var vel den første som imponerte meg på gitar. Skulle ikke så mye til for en femåring i teatersalen på Hamar. Hun hadde til og med en trompet-tone, var rappkjefet og kunne imitere alle dyra heme på gar'n der på Toten.

Åra gikk. De skjellsettende barnetimene hver eneste morgen, Lørdagsbarnetimen med «Hør-hør i nord og i sør» og spennende hørespill om barn i India og andre steder, ble borte. Eller ble vi?

Barndom hadde i mellomtida blitt et kommersielt nedslagsfelt med spenstigheter på kassett og CD, video og DVD. Morsomme saker sildret fra kreative mennesker helt til krampa tok dem og de kom på TV. TV, ja. «Video Killed the Radio Star», barn ble som voksne og så på TV.

Ole Foss

skribent og humorist

FOTO: PRIVAT

Nye bajaser dukket opp med vaffelrøre, farget hår, struttefletter, «tjola-bing» og megetsigende, målrettet moro med lypærer, søppel, planker og overdoser miljø og natur. Lett sponsbart. Radioen dabbet av, lenge før DAB-en kom. Verden ble fattigere i mine øyne og ører.

Barnetimen ble startet først i 1924 av en kar som kaltes «Onkel Bøtke» i det som het Norsk Radioforbund. NRK kom i 1933, og fra 1947 ble «Barnetimen for de minste» offisielt. Selve «Lørdagsbarnetimen» skulle nytes i langdrag med spikerhull i korken på ei lita brus sammen med ordene, historiene, sangene, konkurransene og de magiske stemmene.

Alf Prøysen, Anne-Cath. Vestly, Thorbjørn Egner, Onkel Lauritz, Jens Bolling, Ingebrigt Davik, Kirsten Langbo, Berit Brænne, Amund Schrøder, Ragne Tangen, Marie Takvam, Helge Sverre Nesheim og Vidar Sandbeck var våre landsfadere og landsmødre.

I 2014 sluttet Barnetimen, 98 år etter Alf Prøysens fødsel.

Ekkoet av «Nå kommer barnetimen, nå kommer barnetimen, hysj! hysj! hysj!» er stilnet for lengst og overdøvet av brusene fra strømmetjenestene.

«Ordene, historiene, sangene, konkurransene og de magiske stemmene.»

– Den store forskjellen mellom AFs og Norsk Lærerslags lønnspolitikk er at Norsk Lærerslag har et videre samfunnspolitisk syn som ligger til grunn, sier nestleder i Norsk Lærerslag, Gjertrud Eggen, til Skolefokus.

– Vi mener alle grupper, ikke bare de med lang utdanning, må få ta del i lønnsøkningen, også de lavtlønte.

– Anders Folkestad kom med en invitasjon til Lærerslaget i sin åpningstale. Hva vil dere svare på den?

– Vi har landsmøtevedtak om sammenslåing på sikt. Vi står nå med hver vår samarbeidsavtale. Da har vi fortsatt noen problemstillinger å diskutere. Men vi opplever at medlemmer på skolene stiller seg uforstående til hvorfor vi ikke slår oss sammen.

Skolefokus
nr. 19-20/1995

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Lektorer på danseskolen

1963: Hver fredag møtes lektorer og deres ektefeller til danseskole i Lektorenes Hus i Oslo, og denne gangen med Dagbladets reporter som veggpyrd. Og lektorene med følge får skryt for å takle det vi i dag ville kalt en «bratt læringskurve». «Etter danselærerinne Lily Paulsens anvisninger tar de grunntrinnene i swing like fort som deres dansegale tenårings-elever». Ifølge bildeteksten er de som svinger seg her Ragnar Austad (til venstre), Martin Taksdal med frue og Grete Nakling.

FOTO DAGBLADET/NORSK FOLKEMUSEUM TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Minneord

● Synnøve Maaø

Synnøve er gått ut av tiden, noen dager før hun ville ha fylt 67 år. Så altfor tidlig. Hun fikk ikke oppleve å følge sine kjære etter en lang arbeidsdag.

Synnøve er kanskje den eneste som jobbmesig har fulgt en fagforeningshistorie fra hun ble ansatt som kontorsjef i det gamle Norsk Lektorlag i 1977 av Truls Bølstad, som da var nytilsatt generalsekretær.

Så fortsatte hun videre da Lektorlaget ble til Norsk Undervisningsforbund (Nufo). I 1993 fusjonerte denne organisasjonen med tre andre lærerorganisasjoner.

Da tok Synnøve et viktig valg. Hun ble med i det nye bladet, Skolefokus, der hun var en hjørnestein på alle måter.

I ti år ble hun en kjær medarbeider, for meg en solid høyre hånd med sin kunnskap og merkantile erfaring over lang tid. Hun bygget opp bladets posisjon blant annonsører og andre interessenter.

Dette tiåret kom til å bli et tiår jeg aldri vil glemme. Med sitt engasjement og uoppslitelige humør gjorde hun seg gjeldende både i hverdag og fest. Så mye latter, dypfølt humor og arbeidsglede har jeg aldri opplevd i min tid som redaktør. Hun var ikke ulik Wenche Myhre når hun med sitt «gummiansikt» parodierte flere kjente personer i lokalmiljøet.

For mange av oss etterlater Synnøve Maaø seg et stort tomrom. Våre tanker går til hennes nærmeste, Terje og barna. Takk for den du var, Synnøve!

Finn Stoveland

ansvarlig redaktør i Skoleforum og Skolefokus 1979–2001

FOTO HILDE AALBORG

I forbindelse med fusjonen mellom Lærerforbundet og Norsk Lektorlag i 2001/2002 ble fagbladene Skolefokus og Norsk Skoleblad også slått sammen til fagbladet Utdanning, med et opplag på over 120.000 og en dominerende posisjon blant både lesere og annonsører.

I Utdanning var Synnøve Maaø et naturlig valg som markedssjef og som et sentralt medlem av ledergruppen i avdelingen. Synnøves bakgrunn som markedssjef i Skolefokus, annen ledererfaring i Lærerforbundet og dets forløpere og hennes personlige egenskaper var gode og viktige forutsetninger å ha med seg i den nye jobben.

I mange år beholdt Utdanning og tidsskriftene våre en sterk og ledende posisjon som trykte medier i annonsemarkedet. Men etter 2012 kom den store digitale omveltningen for fullt også til lærerbladene, og Synnøve Maaø og hennes medarbeidere kom raskt på banen med nettportalen Lærjobb.no og andre løsninger tilpasset den nye virkeligheten.

Vi som arbeidet sammen med Synnøve Maaø i mange år, husker henne likevel ikke først og fremst for den solide lederjobben hun gjorde, men for den gode og medmenneskelige og framfor alt sosiale personen og kollegaen hun var. Når noen hadde bursdag, når noen skulle gifte seg, når noen hadde et eller annet jubileum, når noen ble syke eller mistet en av sine nærmeste, var Synnøve alltid der. Hun tok vare på alle, uansett hvor vi arbeidet i bladavdelingen til Utdanningsforbundet. Det tenker vi mye på nå når hun er borte, i dyp takknemlighet.

Vi lyser fred over hennes minne.

Knut Hovland

ansvarlig redaktør i Utdanning 2002–2018

● Ellen Sundgaard

Ellen Hafnor Sundgaard, tidligere undervisningsinspektør ved Oslo katedralskole, døde 6/10-20, vel 95 år gammel. Ellen kom fra en kjent familie på Røyse, begynte på Hundstad skole i 1931 og tok gymnaset på Hønefoss. Oppveksten og skolegangen i turbulente år ga henne den store interessen for elever og unges oppvekst. Hun var i flere år vikar ved forskjellige skoler i Hole før hun etter hvert flyttet til Oslo, tok håndarbeidslærereksamen, utdanning i tegning, form og farge og kunsthistorie samt pedagogikk grunnfag. Etter flere år i grunnskolen ble hun adjunkt ved Oslo katedralskole i 1971 og i 1976 inspektør 2, en stilling hun innehadde frem til pensjonsalder i 1994.

Ellen var genuint interessert i elevene og skapte et miljø for dem. Man må kunne si at formingsavdelingen ble en oase der elever kunne boltre seg kreativt mellom økter med tunge realfag. Ellen var estetiker, krevde mye av elevene, men var lyttende, hjelpsom, raus og snill samtidig som hun aldri var redd for å ta dem i skole. Som inspektør, den første kvinnen i ledelsen i en alltid mannstyrt og relativt konservativ skole, markerte hun seg med sin tydelighet og myndighet. Det var aldri noen tvil om hva Ellen mente, være seg om utforming av skolen rent fysisk, fagvalg eller pedagogiske reformer. Ellen var der, tok ordet og beholdt det, men med et smil. Hun var opptatt av personalpolitikk, tok seg av kolleger som trengte noe ekstra eller hadde utfordringer, arrangerte turer for personalet og var på mange måter Kattas mor.

Ellen oppnådde høy alder. Hun bodde sentralt på Bislett, syklet, var aktiv i foreningsliv, og hadde selvsagt tett kontakt med hjemtraktene på Ringerike. Datteren Nina og barnebarna sto henne svært nær. Våre varmeste tanker går til dem.

Vi lyser fred over Ellen Sundgaards minne.

**For Oslo katedralskole
Patrick Stark og Terje Bjøro**

FOTO PRIVAT

Stadig flere elever opplever å miste sin verdi

● **Eldar Taraldsen**
pedagog
FOTO: NORD UNIVERSITET

Vi har forlatt pedagogikkens første kjærlighet og latt mistillit og manglende respekt slippe til i skolekulturen.

Pedagogikkens opphavsmann regnes av mange for å være Sokrates. Dialogens og den kritiske tenkningens «far» hadde et søkepunkt for sin virksomhet: «Det godes idé» (Platon, 2001, s. 526e). Når Sokrates samtaler med Glaukon (bror av Platon) om dette i Platons bok 7, «Staten» (Platon, 2001, s. 514ff), tar de utgangspunkt i hulelignelsen. Det er en lignelse som etterlater spørsmål omkring hva som er den sanne virkelighet med utgangspunkt i at vi mennesker, uten en klok leder, ofte blir enøyd i vår forståelse av verden rundt oss. Ikke bare det, men vi mennesker aksepterer den virkelighetsbeskrivelse som blir oss overlevert når vi fødes inn i verden, og vi plasserer oss selv inn i den samme forståelsesramme.

Det stedet vi slår oss til ro på og tolker omverdenen ut i fra, er på samme sted som alle de andre befinner seg. Vi glir inn i den allmenne konsensus, i «man-et» – slik Heidegger beskriver i «Sein und Seit» (Heidegger, 1977): Man forstår verden slik man pleier å forstå verden. Sokrates og Glaukon utfordrer en slik konsensus da det kan vise seg at det like gjerne kan lede våre kulturer inn i galskapen som inn i vitenskapen/filosofien («sannheten»). De hevder at det er avgjørende at noen river seg løs fra de faste tankemønstre og finner andre steder å betrakte og forstå verden ifra.

«**Metoden**» til Sokrates er alltid å forfølge en påstand, med stadig nye kritiske spørsmål, for til slutt å forsøke å komme til bunns i vår egen forståelse. Det er i bunnen forståelsen vår kan komme til klarhet om hva som virkelig skaper det gode og skjønne liv for menneskene i kulturen. Dette er pedagogikkens arnested.

Min erfaring, gjennom arbeid i grunnskole, barnehage og de siste årene som lærer og veileder i lærerutdanning, er at den norske skolekulturen, og i særdeleshet den norske skolepolitikken, har forlatt pedagogikkens første kjærlighet. Vi har forlatt Sokrates' mantra om at det å finne det gode liv for alle i skolekulturen innebærer alltid å tørre å stille kritiske spørsmål til egne praksiser og forståelser. Eksempelene på dette er mange.

Ett av de mest påtrengende eksemplene, slik jeg ser det, er at det i økende grad er en felles konsensus omkring at kvaliteten i skolen øker dersom vi har klare læringsmål og i tillegg kontrollerer innfrielsen av disse. Bak disse moderne kulisser som heter kontroll, mistillit og makt, som i dag effektivt og systematisk innføres på alle våre skoler uavhengig av hvem som lever innenfor veggene i de samme skoler, skyves stadig flere lærere og elever inn i de kalde skyggene bak disse modernismens skuebrød. Et økende antall elever og lærere finner livet vanskelig å leve når friheten, tilliten og egenbestemmelsene tas bort.

De som er bestemmende over skolekulturen, sitter på samme sted i salen og ser bare fremsiden av disse kulissene, slik tilfellet var i Platons hulelignelse. Dermed er det ingen som ser at disse kulissene stenger for muligheten til å se verden slik den oppleves for de som lever i skolekulturen. Virkeligheten blir dermed utenkelig, uerfarbar, usansbar og dermed uinteressant. De som drives inn i de kalde skyggene bak disse kulisser, inn i «værens skyggeside» (Levinas, 2009), har ikke lenger en plass i sola, i erkjennelsens lys slik Levinas beskriver i essayet «Virkeligheten og dens skygge» fra 1948. Levinas vender seg mot de ensomme, de som ikke har ord og ikke blir hørt hverken i skrift eller tale. Pedagogikkens hovedbeskjeftigelse er ikke læring av kunnskap.

Biesta hevder at læring er det siste en pedagog bør være opptatt av (Biesta, 2014). Pedagogikkens fremste oppgave er å gjøre skolekulturen slik at den blir levelig for alle som bor der. Skolen skal være et godt sted å være, skolen skal tilrettelegge for det gode og skjønne liv. Derfor er pedagogikk grunnleggende en moralfilosofi, der den etiske fordring bør være omdreiningspunktet (Levinas, 1993): Hvordan bør skolen ta imot sine lærere og elever slik at de føler seg hjemme, på en slik måte at skolen for alle representerer godhet og skjønnhet?

I antikkens Hellas var det viktigste tegn på en sivilisert kultur måten man tok imot gjester på. Dersom gjestene opplevde å være den viktigste

«Pedagogens fremste oppgave er å skape skolekulturen slik at den blir levelig for alle som bor der.»

i skolekulturen

personen rundt festbordet, var det et tegn på at kulturen var sivilisert. Motsatt var kulturen usivilisert. I mitt arbeid med å søke etter hva som er en god skolekultur erfarer jeg at stadig flere elever opplever å miste sin verdi i skolekulturen. Det målrasjonelle regime blir for mange elever en reise i utilstrekkelighet. De som ikke innfrir skolens oppsatte læringsmål opplever at de ikke blir den viktigste personen rundt festbordet. De opplever at de ikke er særlig velkommen.

Et økende antall elever tilbakemelder at de «... føler seg ensomme, at de ikke passer inn, og at de blir holdt utenfor. Andelen elever som sier at de føler seg ensomme, har økt fra sju prosent i 2003

til 14 prosent i 2015.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.19). 14 prosent tilsvarer ca. 90.000 elever.

Dersom vi veier den utvikling jeg aner, bak de storslåtte kulissene som heter kontroll, mistillit og makt, på grekernes siviliserte gullvekt, tror jeg vår skolekultur blir funnet for lett. Vi har forlatt pedagogikkens første kjærlighet og latt mistillit og manglende respekt slippe til i skolekulturen. Skolepolitikere hevder at «vi har lyktes med mye i norsk skole» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 5). Har vi det, og er den rådende pedagogikk i dagens norske skolekultur moralsk forsvarlig – eller forkastelig?

Kilder:

- Biesta, G.J.J.** (2014): Utdanningens vidunderlige risiko. Bergen: Fagbokforlaget.
Heidegger, M. (1977): Sein und Zeit. Tübingen: Max Niemeyer Verlag Tübingen.
Kunnskapsdepartementet (2017): Melding til Stortinget 21 (2016-2017). Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen. Det Kongelige Kunnskapsdepartement.
Levinas, E. (1993): Den Annens humanisme. Oslo: H. Aschehoug & Co.
Levinas, E. (2009): Reality and Its Shadow. Filosoficky Casopis 57 (6). S. 872-886.
Platon (2001): Staten (Bok 5). Oslo: Vidarforlagets Kulturbibliotek.

Mac - Designet for å vare lenge

Vi har alle et ansvar for å ta vare på miljøet. Ved å bruke 100% resirkulert aluminium i MacBook Air er karbonavtrykket halvert. Mac varer gjennom hele studiet - og litt til.

Authorised
Education Specialist

Ta kontakt med Eplehuset på skole@eplehuset.no
for gode tilbud til elever og lærere.

Barns læring og omsorg henger ikke nødvendigvis sammen i barnehagen

● **Teresa Katherine Aslanian**

førsteamanuensis ved
Institutt for pedagogikk
Universitetet i Sorøst-
Norge

FOTO PRIVAT

Læring er ikke noe de voksne kan servere etter oppskrift til visse tider, og slå av og på etter eget for godtbeholdende.

Barn lærer hele tiden, det gjør alle levende vesener. Det å leve krever at hjernen tar inn informasjon fra kroppens sanseapparater og omgjør sansingene til minner som informerer våre handlinger. Noen av disse minnene har vi tilgang til, og det vi har tilgang til og kan artikulere, kan vi måle som «læring». Det meste av våre sanseopplevelser blir en del av vår læring, uten at vi kan hente frem eller artikulere hva vi har «lært». Det kan for eksempel være når vi lærer å klatre i et tre. Vi kan ikke beskrive hvordan vi lærte å gjøre det, kun noen få inntrykk av det som skjedde før og under selve erfaringen. Vi lærer for å tilegne oss kunnskap om hvordan vi skal handle i ulike og stadig nye situasjoner. Vi kan være helt sikre på at barn lærer i barnehagen. Spørsmålet er hva de lærer og hva vi vil at de skal lære, og viktigst for barna, hva de trenger å lære for å kunne være lykkelige og utvikle seg så godt som mulig.

Da omsorgsbegrepet ble tatt ut av rammeplanen for barnehagelærerutdanningen, intervjuet jeg medlemmene av rammeplanutvalget og andre fra Kunnskapsdepartementet, inkludert tidligere

«Barn lærer ikke kun det vi bestemmer de skal lære, eller det vi forsøker å lære dem.»

kunnskapsminister Kristin Halvorsen, om hvorfor omsorg var fjernet. Flere svarte at omsorg var viktig, men allerede til stede og ikke nødvendig å fremheve. Noen mente at begrepene læring og utvikling ivaretok omsorg, fordi det var med utgangspunkt i omsorgsfulle relasjoner at barn lærte og utviklet seg i barnehagen (Aslanian, 2018). Men denne forestillingen er ikke helt riktig. Barn lærer og utvikler seg i alle slags relasjoner, og mens alle relasjoner har en viss grad av omsorg, vil barn også lære og utvikle seg i relasjoner som bærer preg av frykt og sinne. Barn lærer gjennom disse relasjonene å frykte og å være sinte.

Ideen om at læring og utvikling bygger på omsorg, kaster slør over en del uheldig læring og utvikling som skjer i barnehagene, og i hjemmene, i dag. Barn lærer ikke kun det vi bestemmer de skal lære, eller det vi forsøker å lære dem. De lærer mange ting samtidig. Et barn som sitter med logoped i barnehagen, kan for eksempel lære at s-lyden og kortet med bilde av en slange har noe med hverandre å gjøre. Barnet kan samtidig lære at det er stille og behagelig å være alene med logopeden. Barnet kan også lære at leken de holder på med, må slutte når logopeden kommer. De kan lære at logopeden synes at s-lyden er viktig. Som barn lærte jeg selv av min logoped at jeg hørtes ut som en sel når jeg prøvde å lage r-lyden, noe hun beviste ved å spille tilbake opptaket hun hadde gjort av meg tidligere. Man lærer så meget, hele tiden.

Nei, læring, utvikling og omsorg henger ikke nødvendigvis sammen, og man kan ikke regne med at barn kun lærer og utvikler seg i barnehagen når det foreligger omsorg. Allikevel, om vi ønsker at barn skal lære å gi og ta imot omsorg, må omsorg jo ligge i bunnen. Imidlertid kan barn også lære å utøve fysisk og psykisk vold i barnehagen, selv av vanligvis omsorgsfulle barnehagelærere. Under gjengir jeg en liten fortelling min sønn på 17 år har gitt meg lov å publisere. Han fortalte dette som femåring, etter å ha erfart at et barn i hans barnehage gjentatte ganger ble sendt ut i gangen som konsekvens av uønsket oppførsel:

«Absolutt er det ikke snilt å sette barn ute i gangen. De sier at de kan komme inn igjen når de

slutter å gråte, men det går ikke an om de er ute i gangen. Men om de var inne i rommet med oss, da kunne de slutte. Det er absolutt best å stole på barna. Voksne er ikke smarte. Barn er absolutt snillere enn voksne. Barna kommer til å bli større og de vet kun det de voksne viser dem og de holder absolutt på å lære dem å gjøre dårlige ting. De gråter fordi de er litt sint, men de voksne er supersinte og de lærer barna å være supersinte. De burde vise oss hvordan de er snille, ikke sure. De voksne i barnehagen, de er lærere, de må lære bort de rette reglene, ikke tulleregler. Tenk! Om vi glemmer de rette reglene og bare har tulleregler. Fordi, allerede når barn er små, starter de å få tulleregler og tenk om det bare var tulleregler.»

Ja, tenk. Sønnen min gikk i en flott barnehage som vi var generelt fornøyd med. Likevel kom han hjem med denne innsikten. Praksiser som «time-out» og ignorering blir stadig oftere brukt i norske barnehager (se for eksempel Bjerknes, 2020). Om sønnen min på fem år kunne forstå hvilken læring praksisen produserer, hvor mye skal til for at voksne fagfolk forstår at barn lærer uansett. I barnehagen er det først og fremst de ansattes jobb å lære barn å handle i tråd med barnehagens verdigrunnlag: Åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet (Barnehageloven, 2020, paragraf 1). For å gjøre det, må omsorg ligge til grunn. Læring er ikke noe de voksne kan servere etter oppskrift til visse tider, og slå av og på etter eget for godtbeholdende. Læring i barnehagen skal skje sammen med lek og omsorg, men det gjør den ikke, nødvendigvis.

Kilder:

Aslanian, Teresa K. (2018): Remove 'Care' and Stir: Modernizing Early Childhood Education in Norway. Journal of Education Policy, 1-18.

Barnehageloven. (2005): Lov om barnehager. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_1

Bjerknes, Anne-Line (8.10.2019): Er «timeout» en daglig krenkelse av barn i barnehagen? Aftenposten. <https://www.aftenposten.no/mening/debatt/i/3175qe/er-timeout-en-daglig-krenkelse-av-barn-i-barnehagen-anne-line-bje>

Lærere i videregående skole er bekymret, men tar ansvar

● **Thom Jambak**
sentralstyremedlem i
Utdanningsforbundet
FOTO: MARIANNE RUUD

Lærerne er beredt til å ta risikoen ved å stå i klasserommene. Det bør de få større anerkjennelse for.

Lærere i videregående skole har tatt et ekstra stort samfunnsansvar i de siste månedene. Først endret de og utviklet nye undervisningsmetoder og samarbeidsmåter under stengingen av de videregående skolene. Etter åpningen har de tatt ansvar og driver undervisning på tross av smittesituasjonen.

Skolen er en viktig samfunnsinstitusjon. Derfor forstår vi at det skal mye til for å stenge helt. Det vil de fleste lærere også unngå, med tanke på både elevers situasjon og på konsekvensen for samfunnet generelt. Vi forstår også at vi må ta en risiko, slik at ungdommen skal få den undervisningen de har krav på og kunnskapen, dannelsen og ferdighetene samfunnet trenger at den oppvoksende generasjon har.

Likevel er det viktig at myndighetene tar inn over seg den vanskelige situasjonen lærere i videregående står i. Smittesituasjonen hos aldersgruppa de underviser, er alvorlig. Når det er et så stort gap mellom anbefalingene som gis av myndighetene for hvordan vi skal opptre privat og i det offentlige rom og hva som forventes i videregående skole, er det grunn til bekymring. Lærere kan møte opp til flere hundre elever hver dag. Når det er så liten forståelse for hva som faktisk er mulig å få til i skolen, gjør det at lærere blir frustrerte. Kunnskapsminister Guri Melby har sagt at det ikke skal stå på økonomien. Da er det på tide vi ser handling også på skolenivå.

Elever i videregående sitter ofte trangt på offent-

lig transport på vei til skolen. De har undervisning med flere forskjellige faglærere og må bytte klasserom via trange korridorer flere ganger hver dag. I tillegg er de unge en gruppe som har tett kontakt og er i en svært sosial tid i livene sine.

Det viser hvor langt unna skolehverdagen departementet er når kunnskapsministeren sier det er mulig å endre når elever i videregående møter på skolen. Utfordringen med det er at det er dyrt, og at kapasiteten ikke er til stede over alt. Det vil koste veldig mye å sette inn flere busser. Jeg har ikke hørt om noen fylkeskommuner som engang har vurdert det. Kun åtte av hundre rektorer Utdanningsforbundet har spurt, har fått dekket sine pandemiutgifter, og den økonomiske situasjonen er alarmerende. Mange skoler setter ikke inn vikarer når lærere er borte med covid-19-symptomer. Flere melder om at de må undervise dobbelt, både i klasserommet og lage opplegg til elever som er hjemme.

Det er fullt mulig for skolen å gi lærerne større muligheter for å tilrettelegge sin egen undervisning og bestemme arbeidssted. Jeg håper vi slipper å høre flere historier om lærere som ikke får lov til å ha hjemmekontor når de ikke underviser, men må oppholde seg i trange kontorfellesskap. Myndighetene må være ærlige om at lærere må tåle at de er ekstra utsatt for smitte. Derfor må fylkeskommunene legge til rette for at lærere i videregående som har behov for spesiell tilrettelegging, får det. Om det er kontrollkulturen i skolen som er hindringen for at også lærere kan jobbe hjemmefra, er det svært kritikkverdig. Lær av de skolene som praktiserer hjemmekontor, og tenk nytt når det gjelder den såkalte fellestiden!

Lærere er blitt pålagt et stort ansvar, ikke bare for sin egen og elevenes situasjon, men også for sin egen familie og for å ikke spre en eventuell smitte videre fra klasserommet og ut i samfunnet. Arbeidssituasjonen har altså konsekvenser, ikke bare for det profesjonelle livet, men også for privatlivet. Lærere i videregående skole er beredt til å ta risikoen ved å stå i klasserommene. Da bør de få større anerkjennelse for det og ikke lide under fylkeskommunal økonomi eller rektors kontrollbehov.

**STIMULERER
TIL LESELYST
HOS UNGDOM!**

**Få klassen til å se
verden gjennom
Mahmouds øyne!**

Denne boken:

- Åpner for samtale om identitet og mangfold
- Kan brukes i både norsk, samfunnsfag og KRL
- Er både morsom, tilgjengelig og fenger alle.

CAPPELEN DAMM

Ytringsfriheten i klasserommet

● **Arve Negaard**
høgskolelektor ved
Høgskolen i Østfold
FOTO NRK ØSTFOLD

Grov hets, hån og satire må ikke gjøres til normen for den offentlige debatten.

I **kjølvannet** av det bestialske drapet på den franske historielæreren Samuel Paty, sier Anine Kierulf, spesialrådgiver ved Norges institusjon for menneskerettigheter, til NRK: «Det er helt klart en lærers plikt å utsette elever og studenter også for ubehagelige ytringer. Det ville vært veldig rart å forklare karikaturstriden, for eksempel, uten å vise fram de karikaturene man snakker om.»

Det er grunn til å spørre om påtvunget plikt til å vise fram karikaturene kan virke mot sin hensikt. Lærere skal gi elevene en grundig innføring i ytringsfrihet og den aktuelle samfunnsdebatten. De skal lære elevene å møte og reflektere over ubehagelige ytringer som de kan bli konfrontert med. Men de skal gjøre det i en form som bidrar til sannhetssøking, demokrati og fri meningsdannelse, slik Grunnlovens paragraf 100 begrunner ytringsfriheten. De skal ikke gjøre det i en form som bidrar til ytterligere polarisering og gjensidig forakt og mangel på forståelse mellom ulike grupper i vårt samfunn. Mange lærere har vist at det er fullt mulig. De orienterer elevene først om grunnlaget for konflikten bak ytringene og de ulike partenes roller i den. Så beskriver de med ord de ubehagelige ytringene til de involverte partene, men uten å konfrontere elevene med sterkt provoserende bilder og filmer. Konflikten som Muhammed-karikaturene inngår i, er et godt eksempel på hvorfor denne tilnærmingen både er nyttig og ofte nødvendig.

Muhammed-karikaturene inngår i to konflikter vevd inn i hverandre. Den første er konflikten mellom vestlige liberale demokratier og terrorregimet til IS i Syria. Den andre er konflikten mellom fattige, arbeidsløse innvanderingsdommer i vestlige land, og et storsamfunn som de opplever at møter dem med forakt og ingen respekt for dem selv og deres bakgrunn. IS rekrutterte bevisst sympatisører og tilhengere blant disse ungdommene, og lyktes i sitt arbeid. IS-terroristene i Europa har i stor grad tilhørt denne gruppen. IS ga dem en ramme for sin kamp for respekt. De kalte seg muslimer, selv om deres kunnskaper om islam ofte var liten, og den hatdrevne terroren deres ikke hadde noe å gjøre med den religiøse troen til det store flertallet av europeiske muslimer. Sånne sett er de en paral-

lell til nynazistiske terrorister i Europa som kaller seg kristne korsfarere, men ikke har noe å gjøre med troen til det store flertallet kristne i Europa.

Terrorister, både fra IS og nynazister, har som regel to formål med sine terrorhandlinger:

- De vil vise sin makt og skremme andre til taushet.
- De vil polarisere samfunnet i et «vi mot dem», bygge et internt samhold blant sine egne, rekruttere flere og skape en krigsfront mot alle andre.

Vi skal sørge for at de mislykkes på begge punkter.

Jeg har undervist både grunnskoleelever og studenter i høyere utdanning om ytringsfrihet og om satirens og ironiens plass i ytringsfriheten. Når eksemplene var aktuelle konflikter og ytringene ubehagelige, kunne samtalen mellom grunnskoleelever lett bli polarisert i et «vi» mot «dem», spesielt når «de andre» ikke var representert i klassen. Studenter klarer lettere å beholde en kritisk distanse til stoffet og forstå satire og ironi. De pedagogiske kravene til en grunnskolelærer er andre enn til en foreleser for studenter. Det gjelder spesielt bruk av provoserende bilder og film i undervisningen. Det er vanskeligere å ha en kritisk distanse til bilder og filmer enn til skrevet tekst. Bilder og film spiller direkte på følelsene våre, mer enn bokstaver på papir. En grunnskolelærer må tenke grundig gjennom virkningen av å vise elevene sterkt provoserende bilder og film.

Det kan dessverre være til liten hjelp at læreren tar alle forbehold og fokuserer på konteksten, for hun viser et bilde eller en film som forhåner og latterliggjør det som er hellig for noen minoriteter i samfunnet. Elevene kan oppfatte det annerledes. Det var læreren som gjorde det. Det var læreren som viste frem bildet eller filmen. Det var læreren som formidlet latterliggjøringen og forhånelsen. I en klasse der «de andre» ikke er til stede, kan det forsterke polariseringen mellom «oss» og «dem». I en klasse med noen få fra minoritetsgruppen, kan de oppfatte at hun formidler en satire som sparker nedover, mot dem.

Men mange sier at såpass må elevene lære seg å tåle i samfunnet vårt. Det er ikke like selvfølgelig-

«For det sekulariserte Europa var begrepet hellig blitt et fremmedord.»

lig, hvis vi ser på sammenhengen Muhammed-karikaturene inngikk i. IS svarte ikke med å lage karikaturer av Jesus som en gris. De visste at for det sekulariserte Europa var begrepet hellig blitt et fremmedord. Det gamle budet «Du skal elske din neste som deg selv», var redusert til «Du skal elske deg selv». Så de svarte der det rammet mest. De publiserte på internett halshoggingen av en europeisk fange. Nå har en IS-sympatisør gjort det igjen. Når en lærer underviser om ytringer i en konflikt, gjengir læreren som regel ytringene fra begge sider. I de vestlige liberale demokratiene er det en selvfølge at lærere ikke viser grunnskoleelever en film av en henrettelse ved halshugging. Det har ikke alltid vært slik i Norge. På 1800-tallet var oppfatningen av hva barn måtte tåle å se en annen. Å fremstille Jesus

som en gris var strengt forbudt, det forhånet det hellige. Men Bjørnstjerne Bjørnson forteller at han som niåring ble tatt med til Eidsvåg for å se en offentlig henrettelse ved halshugging. Såpass måtte barn tåle å se i et samfunn som vårt, mente man på den tiden i Norge.

Anine Kierulf sier til NRK at det er utrolig mye fælt som har skjedd opp gjennom historien, som grunnskoleelever skal lære om. Det er helt riktig. Men det er ikke alltid nødvendig å vise grunnskoleelever bilder og filmer av alle forhånelsene og bestialitetene som menneskeheten har begått, og fortsatt begår. I de fleste tilfeller er en beskrivelse nok som utgangspunkt for elevenes søking etter sannhet, dannelse av egne meninger, og trening i å delta i demokratiske prosesser.

Vi lever i en tid der den offentlige, sannhetssøkende debatten, som demokratiet er avhengig av, blir fortrent av polariserte utskjellinger. Kommerielle sosiale medier skaper ekkokamre der vi får bekreftet våre fordommer mot andre. Det bidrar til å øke skillet mellom «oss» og «dem». Utviklingen har kommet lenger i USA enn i Norge. Der har den offentlige debatten mellom republikanere og demokrater degenert til gjensidig hets, hån og falske nyheter. Det gjelder ikke bare Donald Trump. Det gjelder også tidligere ærverdige demokratiske institusjoner som The New York Times. Grov satire skal være lovlig. Men grov hets, hån og satire må ikke gjøres til normen for den offentlige debatten. Da dør demokratiet. Skolen skal bidra til at det ikke skjer.

BESTILL ABONNEMENT PÅ SPESIALPEDAGOGIKK

- Få bladet til arbeidsplassen eller rett hjem i postkassen

Med et abonnement på Spesialpedagogikk holder du deg faglig orientert.

Spesialpedagogikk utgis seks ganger i året og er det eneste norske tidsskriftet innenfor sitt fagfelt og inneholder fagartikler, forskningsartikler, kronikker, debattstoff og bokmeldinger.

Ordinært abonnement

Om du ikke er medlem i Utdanningsforbundet er prisen 500 kroner per år. For bestilling send epost til **abonnement@utdanningsnytt.no**

Abonnement til medlemmer

Om du er medlem eller studentmedlem i Utdanningsforbundet er prisen 150 kroner per år. Som medlem kan du bestille og endre ditt abonnement ved å gå inn på Min side:

udf.no/min-side/mine-abonnement eller sende epost til **medlem@udf.no**

utdanningsnytt.no/spesialpedagogikk

● Fravær i skolen

Elever som ikke telles, teller ikke

Det er på høy tid at skolene får et felles registreringssystem for fravær og fraværsgrunn. I Norge mangler vi oversikt over hvorfor elevene plutselig ikke er der, eller hvor mange det gjelder. Vi har nasjonal statistikk for nasjonale prøver, eksamen og skolenes bidrag til elevenes læring; med andre ord karakterer og skolenes bidrag til karakterene. Det er minst like viktig å måle om skoler klarer å inkludere dem som faller utenfor, som hva slags gjennomsnittskarakterer elevene deres får.

I 2018 anslo Utdanningsnytt.no at 22.000 barn i Norge har bekymringsfullt høyt fravær. Statistiska centralbyrån i Sverige har anslått at det er over 5500 skolevegrere i grunnskolen i Sverige. No Isolations estimerer at minimum 6000 norske barn og unge går glipp av minst to måneder med skolegang årlig på grunn av somatisk langtidssykdom.

Når verken politikere eller skoleledere kjenner omfanget og konsekvensene av fraværet, hvorfor skal de da prioritere løsninger?

Målet til No Isolation er å redusere ufrivillig ensomhet og sosial isolasjon gjennom å utvikle kommunikasjonsløsninger som hjelper de som er rammet. Da No Isolation for fem år siden begynte å jobbe med inkluderende løsninger for barn som er borte fra skolen i lengre perioder, ble det tydelig at vår ene løsning (skoleroboten AV1) kun favner en liten del av problemet, og kun hjelper noen av dem som faller utenfor. Vi ser at det i stor grad er opp til tilfeldigheter, ofte prisgitt ildsjeler i skolen, om det tilrettelegges for hjelp til elever med langtidsfravær eller ikke. Det er på tide at arbeidet med inkluderende løsninger systematiseres og standardiseres.

Alle er enige om at tidlig innsats er helt nødvendig for å forebygge konsekvensene av utenfor-skap. Elever med mye fravær er spesielt utsatt for utenforskap både nå og senere i livet. I Norge vet vi imidlertid svært lite om sammenheng mellom fravær i skolen og senere fravær i arbeidslivet. Det virker selvsagt at det er en sammenheng og at

FOTO PRIVAT

inkluderende skoletiltak i ung alder forhindrer sykefravær og frafall for de samme barna senere i livet.

Vi oppfordrer derfor kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby til å kartlegge fravær og fraværsgrunn i skolen. Det er avgjørende for at utfordringen med langtidsfravær skal tas alvorlig. En kartlegging er et nødvendig første steg for nye og gode nasjonale føringer for hvordan barn med langtidsfravær best kan inkluderes i skolefellesskapet.

Vi har mye å vinne på å hjelpe de usynlige barna.

Karen Dolva | daglig leder i No Isolation

● Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Ukritisk teknologi-entusiasme

De siste tiårene med ukritisk teknologioptimisme i norsk skole bør erstattes av en mer edruelig tilnærming til teknologi. Blir profesjonskulturen blant norske lærere ødelagt av skolesektorens servile holdning overfor smarte dataingeniører og teknologi-gigantiske monopolkapitalister, som betaler minimalt med skatt til fellesskapet?

Hvorfor skulle yrkesgruppen lærere ikke oppleve noen uforutsette negative sider ved digitalisering av egen bransje? Smarte dataingeniører og innovative kapitalister har monopolisert samfunnets viktigste infrastruktur for kommunikasjon. Flere profesjoner har erfart hvordan digitale entreprenører har forandret hele bransjer ved å etablere «motorveien» for digital kommunikasjon. Musikere, forfattere, skribenter, journalister, taxisjåfører og andre yrker har alle fått ufordelaktige endrete arbeidsforhold.

Datateknologi har ikke kun fordeler. Cambridge Analytica-skandalen i USA, striden rundt Tik Tok og kinesiske myndigheters systematiske bruk av sosiale medier for å disiplinere den kinesiske

befolkningen, vekker debatt. Enda mer skremmende er kinesiske myndigheters overvåking og undertrykkelse av den muslimske minoriteten uighurene i Xinjiang-provinsen. Den uighurske menneskerettsadvokaten Nury Turkel, som besøkte Oslo i mai 2019, påpeker det nære samarbeidet kinesiske myndigheter har med Google og andre teknologigiganter. Mengden av personlig informasjon som kinesiske myndigheter samler inn om uighurene og resten av befolkningen er så omfattende at teknologigigantene lar seg friste til å samarbeide med Kina om utvikling av digital teknologi.

Teknologigigantene er i ferd med å etablere seg som aktører i læringsplattformer og annen teknologi i norsk skole. Smarte dataingeniører, sluatferdspsykologer og teknologigiganter vil samle informasjon om elevers bruk av læringsplattformer og forbruk av sosiale medier; informasjon de kommer til å tjene mye penger på.

Med pandemi-karantene fra mars til mai foretok mange lærere, deriblant jeg, kvantesprang

i bruk av læringsplattformer og annen digital teknologi. Vi lærere trenger å forbedre den delen av undervisningen som må foregå på digitale læringsplattformer.

Lærere som opplevde utmattelse etter å jobbe hele dagen på digitale plattformer, erfarte konsekvensene for konsentrasjonsevnen ved digital overstimulering. Lærere og andre voksne mange timer med skjermbruk lignet da det som er «normalen» for mange barn og unge.

Fagfornyelsen og nye læreplaner i skolen skal fremme «dybdelæring». Er smarte dataingeniører, sluatferdspsykologer og skruppelløse teknologi-kapitalister trusler mot den profesjonskulturen som kan gjøre dybdelæring mulig? Er det tid for en mer edruelig tilnærming til teknologi i norsk skole?

Jan Jørgen Skartveit
lektor og medlem av Oslo Arbeiderparti

Pensjon

Nei til underregulering!

Én million pensjonister får nå for femte gang på seks år negativ kjøpekraft. Vi får ikke kompensert økende levekostnader og blir heller ikke del av velstandsutviklingen. Er det takka vi får etter å ha arbeidet mellom 30-50 år med å bygge opp landet vårt?

I 2011 vedtok Stortinget: «Pensjoner under utbetaling reguleres i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent». Alle pensjonister i Norge har tapt tuse-ner av kroner i kjøpekraft i årene etter 2014: en underregulering som har gitt staten en samlet gevinst på over ni milliarder kroner! For hver pensjonist blir tapt kjøpekraft alene i snitt 9700 kroner. Trygdeoppgjøret i 2021 kan gi ny kraftig realinntektsnedgang for pensjonistene. Pensjonistenes totale tap grunnet underreguleringa siden 2011 er et langt høyere tall i milliarder kroner!

Pensjonen er pensjonistenes lønn; tilbakebetaling av «oppsparte» midler innbetalt i sin tid i trygdeavgift

og innskudd i pensjonsordninger. At dette fratas pensjonistene, kan vi ikke godta! I tillegg kommer det arbeidsgiverne har betalt. Staten tar pensjonistenes egne innbetalte penger. I andre sammenhenger kalles dette tyveri.

Vi krever at de politiske partier straks fjerner fradraget på 0,75 prosent i all pensjon! Vi krever også forhandlingsretten tilbake. Saken skal opp i forbindelse med statsbudsjettet senere i høst. Vi pensjonister følger veldig godt med i hva de ulike politiske partier gjør i denne saken, og vi er en betydelig velgergruppe. Det er ikke lenge til neste valg!

Sylvia Labugt | Landsforbundet for offentlige pensjonister (LOP)/Pensjonistforeninga ved Universitetet i Tromsø

Ivar Sæther | pensjonistrådet i Utdanningsforbundet i Tromsø

John Lindrupsen | pensjonistene i LO Tromsø

Erling Briskemyr | LOP, Tromsø

Tariffoppgjøret og Skolenes landsforbund

Varsel om tøffere linje

Flertallet av yrkesaktive medlemmer i Skolenes landsforbund (SL) som deltok i uravstemningen i KS-området, stemte ja til årets lønnsoppgjør. Forhandlingsutvalget tolker det slik at de deler synet om at innværende år ikke er rett tid for den store lønnskampen.

16. september oppnådde LO kommune og KS enighet om årets tariffoppgjør. Resultatet har vært til uravstemning. 49,95 prosent av medlemmene i SL stemte. Av disse stemte 64 prosent «ja» og 36 prosent «nei». Forhandlingsutvalget har merket seg den markante nei-andelen.

Kronesummen som er gitt i dette tariffoppgjøret, er historisk lav. Vi kjenner vel alle på en oppgitthet over den vedvarende pandemien. Vi ser på årets oppgjør som et unntaksoppgjør, gitt omstendighetene. At flertallet sa ja, tolker vi ikke dit hen at de er tilfredse med knapper og glansbilder. Tvert om. Når de nå har akseptert et veldig magert oppgjør, ser vi det som vår plikt å legge oss på en langt tøffere linje overfor KS i kommende oppgjør. Smuler og applaus holder ikke i lengden for våre medlemmer.

Anne Finborud | forbundsleder i Skolenes landsforbund

Visste du at annonser hos oss sees av 306.000 lesere?

Bestill annonser for 2021 nå

Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 **9. desember**/15. januar
- 2 **20. januar**/5. februar
- 3 **10. februar**/26. februar
- 4 **3. mars**/19. mars
- 5 **31. mars**/16. april
- 6 **21. april**/7. mai
- 7 **5. mai**/28. mai
- 8 **2. juni**/18. juni
- 9 **4. august**/20. august
- 10 **25. august**/10. september
- 11 **15. september**/1. oktober
- 12 **6. oktober**/22. oktober
- 13 **27. oktober**/12. november
- 14 **17. november**/3. desember

Annonsekontakt:

Mona Jørgensrud i HS Media.
E-post: mj@hsmedia.no

Karikaturtegninger

Kjære kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby

19. oktober sa du på Dagsnytt 18 at vi må stole på lærernes skjønn når det gjelder å vise karikaturtegninger av Muhammed eller ei. Du sa også at vi må støtte lærerne i de ofte vanskelige situasjonene som kan oppstå rundt dette.

Her er mitt forslag til slik støtte: La eksempler på Muhammed-karikaturer være tilgjengelige på Kunnskapsdepartementets nettside, introdusert slik:

«Det norske samfunnet bygger på menneskerettighetene og den norske grunnloven. De slår fast at tros-, menings- og ytringsfriheten er helt grunnleggende nødvendige for demokrati og samfunnsutvikling. De sikrer oss alle friheten til å tro, mene og uttrykke det vi synes er riktig, og sikrer også nytenkning og innovasjon, og med det videreutvikling av samfunnet.

Ytringsfriheten kan også brukes på en slik måte at noen blir støtt av ytringen. Selv da må vi akseptere ytringsfriheten, og stå opp for den. Det at jeg blir støtt, er også en impuls: Hvorfor blir jeg støtt

av dette? Hva er det jeg ikke tåler? Er det noe ved min egen måte å tenke på som jeg burde tenke over? Hvem har gitt meg mitt tankesett? Er det sikkert at de har rett, at jeg har rett? Er det noe jeg bør sette meg mer inn i, for deretter å tenke over på nytt?

Mange muslimer har blitt støtt av karikaturtegninger av profeten Muhammed. Den norske regjering ønsker på ingen måte å støte noen, ei heller muslimer. Vi velger likevel å offentliggjøre disse eksemplene på karikaturtegninger av Muhammed. Isolert sett er ikke disse tegningene nødvendige eller viktige. Den norske regjering har ikke noe ønske om å se slike tegninger.

Det som derimot er helt nødvendig og viktig er å slå fast at i det norske samfunnet er det lov å lage og publisere slike tegninger. De vernes av ytringsfriheten, og i Norge skal man kunne ytre seg innenfor rammen av denne uten å kjenne frykt for trusler eller vold.

Dessverre er nettopp det å vise karikaturtegninger av Muhammed forbundet med frykt for trusler eller vold. Slik skal det ikke være. Det skal ikke være opp til den enkelte lærer om han eller hun tør å vise tegningene når han eller hun underviser i temaer hvor disse naturlig bringes inn i diskusjonen. Vi har derfor lagt ut tegningene på dette nettstedet. Den enkelte lærer vil dermed kunne vise til dette nettstedet, og deretter la det være opp til den enkelte elev om han eller hun ønsker å se disse tegningene.

Læreren har allerede en stor oppgave og et stort ansvar for de verdier vi bygger vårt samfunn på. Den norske regjering står ved lærernes side i det å lære folket om ytringsfriheten.»

Kjære kunnskaps- og integreringsminister: Er dette en grei form for støtte til lærerne?

Magne Kippersund | lærer

Fordommer

Alle trenger vi forbilder

«Barn og unge som stammer, trenger forbilder», skriver Åse Sjøstrand på Utdanningsnytt 22. oktober, den internasjonale dagen for stamming. Det fikk meg til å tenke at vi alle trenger forbilder.

Mark Twain skriver i novellen «What Is Man?» at det er håpløst å tro at kampen mot fordommer kan lykkes på et individuelt plan. Vi er formet av samfunnet vi lever i og tilegner oss en virkelighetsoppfatning av hva som er normalen via samfunnets formidlingskanaler. Det kommer ikke naturlig for oss mennesker å søke eksponering for det ukjente. Tvert imot, vi oppsøker det familiære og det bekreftende av det vi allerede mener og tenker. Det er samfunnets ansvar å eksponere sine medlemmer for mangfoldighet.

Toni Morrison skriver i novellen «Sweetness» om en mor som gir seg ut for å være hvit og som føder en jente med veldig mørk hudfarge. Istedenfor å føle kjærlighet for det nyfødte barnet, kjenner hun bare flauhet og avsky. Novellen er en fremstilling av de katastrofale følgene fordommene har for de mest grunnleggende forhold i et menneskeliv: relasjonen mellom foreldre og barn. Hun foretrekker å fortsette å dra nytte av de hvite privilegiene istedenfor å skape en kjærlig relasjon

til sin datter. Vi får ikke inntrykk av at hun angrer valget sitt gjennom fortellingen. Hvert år bruker jeg novellen i klasserommet, sammen med Kate Chopins novelle «Désirée's Baby» fra 1893. Jeg ber elevene om å drøfte problemstillingen: Er fordommene et kollektivt eller et individuelt ansvar? Jeg blir stadig overrasket over majoritetens svar: Det er samfunnets skyld at fordommene perpetueres. Deres argumenter er alltid overbevisende.

Vi lever unektelig i en gullalder når det gjelder mangfoldighet på skjermen. På et tidspunkt legger man ikke lenger merke til at nesten ingen av skuespillerne i serier som «Insecure» er hvite. Da innser jeg at elevene mine er ganske kloke. Uten nødvendigvis å ha lest Mark Twain har de også forstått at det ikke alltid er opp til den enkelte å endre verden. Noen ganger må makthavere i samfunnet innføre mangfoldighetsomfavnende rammeverk.

Serien «Mrs. America» handler om en konservativ husmor som kjemper mot likestillingsbevegelsen på 1970-tallet. Etter å ha sett den, har jeg prøvd å få tak i noen av de gamle bøkene jeg har lest av og om feministen Gloria Steinem. Da skjønte jeg at jeg hadde glemt å lage en liste

Elevene mine er ganske kloke. De vet at å endre verden ikke alltid er opp til den enkelte, men at noen ganger må makthavere endre rammeverkene. På bildet ser vi Sarunas J. Jackson og Yvonne Orji i «Insecure», der nesten ingen av rollenehaverne er hvite.

FOTO HBO/KOBAL/REX

over mine forbilder. Vi trenger å ha forbilder for å kunne ta riktige valg. Vi kan ikke stole på det sosiale narrativet som veiledning i individuelle valg. Andre mennesker, som tenker, og velger å leve, som oss, kan bekrefte vår tilværelse. Noen av oss velger bort barn, andre velger bort karriere. Noen er lykkelige med andre, noen har det fint alene. Noen mener kreativitet er å bake brød, andre å lage musikk. Det finnes forbilder for alle, og det er viktig å ha dem i sikte for å leve autentisk.

Mara Cogni

Har du noko på hjartet?

Meiningane dine er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debatt-ansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på maks 8000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

● Videregående skole

Sterke reaksjoner på ny eksamensordning

Mange matematikklærere har reagert sterkt på den nye eksamensordningen vedtatt for matematikk på videregående trinn 1 (vg1) fra våren 2021.

Fagfornyelsen fordrer selvsagt nye eksamensoppgaver. Utdanningsdirektoratet (Udir) publiserte nylig de første eksempeloppgavene til eksamen i matematikk og engelsk for vg1 våren 2021. Da kom det frem at Udir vil gå bort fra en todeling av eksamen i matematikk. Todelingen, med og uten hjelpemidler, har gjort at alle elever får like muligheter til å vise hva de kan. Dette kom overraskende på alle lærere i videregående. Konsekvensene kan bli dramatiske. Man går over til en heldigital eksamen, der programmering skal ha en stor rolle. Valgt digital løsning på eksamen er uheldig, skriver realfagsavdelingen fra Asker videregående skole i et brev til Udir. De skriver at inntasting av svar, uten begrunnet fremgangsmåte/metodevalg, kan gi store negative utslag for elever med svak til middels matematikkunnskap på eksamen. Det vil gjøre det vanskeligere å vise fram matematisk forståelse fordi alle elever kan gjøre små regnefeil og få galt svar, som ikke vil gi noen uttelling.

Matematikklærere i videregående mener at en

todelt eksamen gir elevene god mulighet til å vise fram grunnleggende ferdigheter i matematikk. Grunnleggende regneferdigheter er svært viktig for en dypere forståelse i faget. Å kunne vise regneferdigheter ved å vise til utregninger er viktig, ikke bare for vurderingen lærerne skal gjøre, men også for elevens mulighet til å bli studieforberedt. Å møte til høyere utdanning uten å kunne dette vil gjøre at det kan bli vanskeligere å møte kravene i studiene på universitet og høyskoler.

Meg bekjent er det heller ikke planlagt særskilt kompetanseheving for matematikklærere knyttet til nye læreplaner og eksamen. Det har for eksempel kommet meldinger om at vektleggingen av programmering vil kunne bli en utfordring for lærere som ikke har lært dette i utdanningen. Det er problematisk å iverksette nye læreplaner, og særlig å gjennomføre vurdering og eksamen i disse, hvis ikke nødvendig kompetanse er på plass hos de lærerne som får ansvaret.

Jeg var i den tro at endringene i eksamen skulle på høring. Så har ikke skjedd. Jeg er bekymret for fagligheten i utdanningsløpet når Udir ser ut til å legge mer vekt på å gjøre eksamen digital, enn å gi elevene en mulighet til å vise sin kompetanse.

Inntasting av svar i en heldigital eksamen, uten begrunnet fremgangsmåte/metodevalg, vil kunne gi store negative utslag for noen elever, skriver Thom Jambak.

ILL.FOTO TOM-EGIL JENSEN

Lærerne ønsker ikke denne ordningen. Men Udir har dessverre hoppet over den viktigste delen av en endringsprosess, den å spørre fagfolkene.

Thom Jambak | leder for Kontaktforum videregående opplæring og fagskole, sitter i Samisk utvalg og i sentralstyret i Utdanningsforbundet

● Svar til Thom Jambaks innlegg «Sterke reaksjoner på ny eksamensordning»

Ny læreplan stiller nye krav til eksamen

Vi er ikke enige i at en todelte eksamen er nødvendig for at elevene skal få vise hva de kan, heller ikke i at fagfolk ikke har blitt spurt. Vi er imidlertid enige med Jambak i at nye læreplaner i skolen også får betydning for eksamensoppgavene elevene skal få. Med utgangspunkt i de nye læreplanene og kunnskapsgrunnlaget fra blant annet den nasjonale eksamensgruppa, der også Utdanningsforbundet deltok, har vi spurt oss: Hva er en god eksamen?

Analysen av matematikk eksamen på 10. trinn viser at kompetansen som prøves med og uten hjelpemidler, er den samme. Ny læreplan i matematikk legger mer vekt på at elevene skal utforske, bli gode problemløser og oppdage sammenhenger i og mellom fagets kunnskapsområder. I de nye oppgavetyperne foreslått til eksamen skal elevene i større grad selv velge fremgangsmåte og forklare hvorfor de løser oppgaven som de gjør. I slike utforskende oppgaver er det nødvendig

å bruke hjelpemidler. Vi vet også at variasjon i oppgavetyper er viktig for at eleven skal få vist kompetansen sin på eksamen.

En digital eksamen gir flere muligheter for utvikling av en god og fremtidsrettet eksamen enn dagens løsning. En digital eksamen ivaretar også lovkravet om universell tilrettelegging.

Vi har delt eksempler på oppgaver til endret eksamen i matematikk og bedt om tilbakemeldinger. Disse vil vi nå oppsummere og dele. Vi bruker dem til å justere oppgavene og jobber for at et oppgavesett blir klart i november.

En oppgavetype vi har delt, omhandler programmering. Jambak er bekymret over at programmering slik får for stor plass under eksamen. Tilbakemeldingene har vist oss at dette er en oppgave som bør justeres i form og vanskegrad.

Oppgavetyperne skal nå prøves ut med elever for å se om de fungerer slik de skal. Utprøvingen gir oss mulighet til å sikre at kvaliteten er til

stede. Alle som jobber med å lage oppgavene, har bakgrunn som matematikklærere.

I arbeidet med å endre eksamen skal vi fortsette samarbeidet med organisasjonene, elever, lærere, skoleledere, skoleeiere og Sametinget. Vi forstår at de foreslåtte endringene kan oppleves krevende. Vi ønsker å vise åpent frem hvor vi er i prosessene våre og hva som er bakgrunnen for endringene vi foreslår. Men det er samtidig viktig å erkjenne at dagens eksamensordning har flere utfordringer. Det er vårt felles ansvar å jobbe for en pålitelig og rettferdig eksamen, som bidrar til læring gjennom elevmedvirkning og profesjonsutvikling. Lykkes vi vil eksamen ha verdi, også i fremtiden.

Sissel Skillinghaug | divisjonsdirektør
Per Kristian Larsen-Evjen | avdelingsdirektør
begge i Utdanningsdirektoratet

Barnehage

Utdanningsforbundet bør si nei til matservering

Etter at pandemien brøt ut, er matservering i barnehagen aktuelt på en ny måte. Nettstedet barnehage.no har dekket saken bredt, og det ser ut som det er delte meninger blant de ansatte i barnehagene. Det handler om hvorvidt barnehagen skal tilby mat, eller om foreldrene skal ordne med kosten.

Ingen ser ut til å være uenige i at matservering i barnehagen kan være positivt pedagogisk, ernæringsmessig og som utjevning. Uenigheten ser ut til å handle om gevinsten ved matservering er verdt mange ressurser, selv om det kanskje går på bekostning av tid til direkte arbeid med barn.

Jeg tror ingen av barnehagefolkene som har deltatt i debatten hadde takket nei til en kokkestilling i barnehagen i tillegg til grunnbemanningen. Pandemien satte bemanningen på spissen, og mange barnehager kuttet ut matservering. Mangel på folk var imidlertid ikke et problem som oppsto

med det nye koronaviruset. Jeg oppfatter det som temmelig unisont fra dem som jobber på golvet i barnehagesektoren at bemanningen i utgangspunktet ikke var god nok, sett i forhold til det pedagogiske oppdraget som skal utføres.

Dersom det er riktig at barnehagen generelt er underbemannet, bør man spørre seg om matservering er en del av kjerneoppdraget vårt. Rammeplanen sier noe om måltids glede og et variert kosthold. Er en fullkostbarnehage nødvendig for å oppfylle det? Det er rimelig å skille mellom mat som en pedagogisk aktivitet og mat som et tilbud til barn og foreldre utover det pedagogiske. Det kan ikke være nødvendig å servere mat hver dag for å bidra til måltids glede og et variert kosthold, like lite som å gå på tur hver dag for å oppfylle kravene i fagområdet «natur, miljø og teknologi».

Min konklusjon er at daglig matservering ikke er en del av kjerneoppdraget til barnehagen, noe

kunnskapsminister Guri Melby bekrefter når hun sier at spørsmålet om matservering bør avgjøres av hver enkelt barnehage. Forpliktelsene i rammeplanen er ikke noe en kan velge vekk. Svaret fra Utdanningsforbundet bør være krystallklart: Knappe ressurser bør brukes på den pedagogiske virksomheten. Vi bør si nei til matservering i barnehagen, hvis politikerne ikke vil bevilge ekstra ressurser til å lage maten. Disse ressursene, fortrinnsvis i form av en kokk, må komme i tillegg til grunnbemanningen. Barn fortjener å få maten sin tilberedt av fagfolk, akkurat som voksne får i sine kantiner. Tanken er ikke egentlig så radikal. Vi hadde råd til kokk gamle dager, da jeg gikk i barnehagen.

Odd Arild Viste

tillitsvalgt i Utdanningsforbundet Bergen

Matematikk

Manglende kunnskaper begrenser utdanningsmulighetene

Manglende forståelse for matematikk kan gi mange ulemper, for eksempel dårlig selvtillit, problemer med personlig økonomi og begrensede jobbmuligheter. En annen stor ulempe er trolig mer skjult for de fleste: Manglende matematikk-kunnskaper gir store begrensninger i utdanningssystemet, særlig på videregående skole og i høyere utdanning. For å komme inn på studier til lege, sivilingeniør, arkitekt med mer kreves det en meget god karakter i den mest vanskelige matematikken i tre år på videregående skole (vgs.).

Hva hvis du har planer om «vanlige» studier som lærer, sykepleier, vernepleier, studier i informasjons- og kommunikasjonsteknologi? Da kan du ta en enklere matematikk over to år på vgs. Fra ungdomsskolen bør du ha minst en treer, helst en firer. Med lavere karakter kan du også klare deg, men som nevnt over: Det blir i beste fall et slit. Noen yrkesfaglige retninger, som for eksempel elektriker, blir også svært vanskelig med lavere matematikkarakter enn en treer fra ungdomsskolen.

Hva hvis karakteren er 1 eller 2 i matematikk fra ungdomsskolen? Mange retninger på yrkesfag som helse og omsorg, frisør med flere har du gode

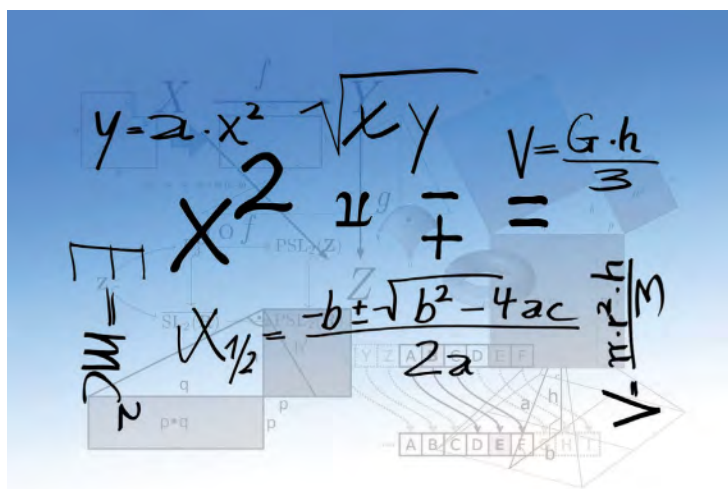
sjanser for å klare likevel.

For nesten alle «vanlige» studier (høgskole/universitet) må du bestå et lite matematikk-kurs. Studenter som forstår lite matematikk på videregående, vil da ofte måtte bruke så mye tid og krefter på matematikken at hovedfagene nedprioriteres. Jeg har sett tilfeller der hele studieløpet har krasjet på grunn av det lille matematikk-kurset.

Siden matematikk i stor grad bygger på tidligere kunnskaper i faget, må innsatsen settes inn svært tidlig. Det er ikke godt nok å vente til slutten av ungdomsskolen.

Bjørnar S. Pedersen

realfagslærer ved Bergmo ungdomsskole i Molde

Noen foreldre påstår at de har klart seg rimelig godt uten å skjønne matematikk. Men den tid er nok forbi, skriver realfagslærer Bjørnar S. Pedersen.

ILLUSTRASJON GERD ALTMANN/PIXABAY

● Dikt

Lesekunne

ILL TONE LILENG

Kan du lesa, spurde han?

Ja, slik kan ein undrast, om seg sjølv
og om andre i møte med ord
og med tekst
frå formidlar i hans univers.

Endå vi veit at mottakar si fatting
av det som er sendt, alltid
vil vera merkt av hans røyndom
til det han får tenkt,
ja, like fullt er det illusjonen
om det rette, og ikkje det mogeleg
skulen er fanga i,
så forstanden til den stakkars elev
kan formaterast til dei normerte mål
i vår konkurransestyrte verd.

Du skriv godt, men vi veit ikkje
korleis vi skal vurdere din tekst,
kva karakter du skal få,
for vi får han ikkje sjangerbestemt,
sa lærarinna, jagande rundt
til kollegaer for råd til si fortvilning
ved ein 9.-klasseelev.

Lesekunne stod det utanpå ei bok
eg i barndom fekk, med tekstar
i mangfald til forteljing og fantasi.
No undrast eg på kvar det vart av
dette mykjeseiande ord og denne bok
som sette meg så fri.

Jarle Tufta

Rett på sak

● Trygdeoppgjøret 2020

Null og niks endå ein gong

● Rolv Sæter

medlem i sentralt pensjonistråd i Utdanningsforbundet

FOTO KARI OLIV VEDVIK

Vi har lagt bak oss nok eit år
med eit negativt trygdeoppgjør.

Dei yrkesaktive får i snitt ein reallønsvekst på om lag +0,3 prosent. Pensjonistane må rekne med ein nedgang i kjøpekrafta på -0,15 til -0,2 prosent. Grunnen er ein regel som blei innført med pensjonsreforma 2011: Pensjonane skal regulerast i takt med lønsveksten, minus 0,75 prosent. Opphavleg meinte Stortinget at pensjonane skulle regulerast med gjennomsnittet av løns- og prisauke. Da enda ikkje pensjonistane opp med negativ inntektsutvikling år etter år, men likevel ei underregulering.

Fagforeningsleiarane Steffen Handal i Utdanningsforbundet og Mette Nord i Fagforbundet var ute i media 3. september med ei felles melding. Dei bad Stortinget om å overstyre regjeringa. Dei kravde mellom anna: «Opposisjonen på Stortinget må tvinge regjeringen til å sørge for at pensjonistene ikke igjen blir lønnapapere. Årets trygdeoppgjør som blei lagt fram onsdag, innebærer at pensjonistene ser ut til å få svekket sin kjøpekraft for femte gang på de seks siste årene.»

Etterpå ytra mange at dei støtta dette, jamvel sentrale politikarar. Det blei peika på at regjeringa, etter at Framstegspartiet gjekk ut, ikkje har politisk fleirtal for pensjonspolitikken.

Frp har ved fleire høve framstilt seg som

partiet for dei eldre og pensjonistane. Og utanfor regjering kunne dei vist seg fram. Arbeids- og sosialpolitisk talsperson Erlend Wiborg uttalte seg til media 4. september og sa at dette var for dårleg og kunne ikkje fortsette.

Da saka kom i Stortinget i oktober, hadde Frp og dei andre opposisjonspartia kvar sine forslag som skulle rette opp pensjonsoppgjøret. Ingen parti fekk fleirtal for sine egne forslag. Opposisjonen evna ikkje å ordne opp i dette. Slik førte stortingsbehandlingen også denne gongen til null og ingenting for pensjonistane, sjølv om det tilsynelatande var eit politisk fleirtal for å hindre ei ytterlegare negativ inntektsutvikling.

Å stoppe den negative inntektsutviklingen for pensjonistane i år burde vore ei enkel sak, om fleirtalet på Stortinget verkeleg meinte dette var viktig. Men evna til samordning av forslaga mangla. Saka enda opp utan at Stortinget gav regjeringa eit vedtak som i det minste kunne blitt eit nulloppgjør, det vil seie å plusse på ramma 0,2 prosent. Regjeringa sjølv syner til pensjonsutvalet dei utnemnde i juni 2020. Utvalet skal kome med si innstilling i mars 2022, til eventuell revisjon av pensjonsreforma frå 2011. Det betyr at vi risikerer to år til med realinntektsnedgang, før kanskje pensjonsregimet blir justert eller endra. Pensjonistane kan ikkje vente på dette arbeidet.

Pensjonistane er ei stor gruppe veljarar. Det er val neste år, da må alle parti og stortingskandidatar bli utfordra på pensjonspolitikken!

Å kalle faget gym reduserer fagets status

Dagens løsning der kroppsøvingsfaget kalles både kroppsøving og det mer uoffisielle gym, gagnar ikke faget.

● **Pål Jåbekk**
universitetslektor
i kroppsøving, Institutt
for grunnskole-
og faglærerutdanning,
Oslo Met – storby-
universitetet

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Det tredje største faget i skolen har utvilsomt lav status blant skolefagene. Det blir ofte feilaktig tatt for å være et aktivitetsfag som er en motvekt til de andre fysisk passive fagene. Mange av oss som jobber med faget, ønsker naturlig nok at det skal bli mer anerkjent for dets viktige innhold. Men midt oppi ønsket om økt faglig status jobbes det ubevisst mot dette målet når faget vårt kalles gym.

Det er akkurat like mange som har gym i skolen i dag som har O-fag, heimkunnskap eller regning. Få som underviser mat og helse eller naturfag, ville godtatt å omtales som lærer i heimkunnskap eller O-fag. Det er ganske enkelt feil. Hvorfor er det da så få som protesterer når kroppsøving kalles gym?

Kroppsøving er nok unikt schizofrent blant skolefagene. Dette sees best i vår omtale av faget. De færreste kaller faget ved sitt rette navn. Folk flest sier gym. Lærere og elever i skolen kaller faget

gym. Journalister som skriver om faget kaller det gym. Det vil si, ofte står det gym i overskriften, mens det står kroppsøving i hovedteksten. Det kan virke som om man er redd for å forvirre lesere ved å kalle det kroppsøving i overskriften (Cantero, Gelius, & Antonsen, 2019; Løland & Thalberg, 2019). Jeg har selv vært i situasjoner der jeg har sagt at jeg jobber med kroppsøving, og personen på andre siden av samtalen ser spørrende på meg og lurer på om det er det samme som gym. Ingenting av dette er egentlig så rart. Asbjørn Gjersets lærebok for kroppsøvingsfaget i videregående skole heter bare «Gym».

På forskning.no ligger Kroppsøvingsbloggen. Den skrives av professorer og universitets- og høyskolelektorer i kroppsøving og har garantert som et mål å løfte frem verdien til kroppsøvingsfaget. Men selv der omtales faget ofte som gym. Ikke engang de høyeste utdannede fagpersonene innen faget, de som skriver lærebøkene og utdanner fremtidige lærere, gidder å kalle faget ved sitt rette navn.

Faget har lav status, kanskje fordi vi som jobber med det ikke er flinke nok til å formidle hva vi faktisk jobber med, men kanskje også på grunn av en lang historie med misforhold mellom hva som skal og bør undervises og hva som faktisk undervises (Moen, Westlie, Bjørke, & Brattli, 2018). Faget har lært barn å drive med idrett og teknikktraining. Det brukes for å forebygge livsstilssykdommer og som en motvekt til den overdrevne stillesittingen, til tross for at dette ikke er viktige legitimeringer av faget.

Flere av oss som jobber med faget, ønsker at det skal gå foran som eksempel til etterfølgelse når det ennå ikke kan trekkes til eksamen i 10. klasse. Men fagets lave status får noen av oss til å slåss for noe man egentlig ikke tror på. Førsteamanuensis i kroppsøving ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), Ove Østerlie, forteller i et intervju på Kroppsøvingspodden at han egentlig ikke vil ha eksamenskarakter i noen fag, men at han nå ønsker det i kroppsøving slik at faget i det minste blir likestilt de andre og kanskje får økt status gjennom dette (Jåbekk, 2020).

Når det gjelder økt status og anerkjennelse av sitt eget fag, tror jeg man i det meste må starte med å kalle det ved sitt rette navn, fremfor et folkelig økenavn.

Er gym et koseord som brukes uten at man tenker så mye på konsekvensene av det, eller misliker folk faktisk navnet kroppsøving? Det har i hvert

fall aldri slått an. Kanskje trenger faget vårt ett nytt og bedre navn?

Selv var jeg lenge overbevist om at jeg hadde gym da jeg var liten, på samme måte som jeg faktisk hadde O-fag og heimkunnskap. Men det var ikke så rent nylig at navnet gymnastikk (gym) forsvant ut av den norske skolen og kroppsøving kom inn. Det var i 1939.

«**Den blomst vi kaller rose**, ville dufte liflig uten rosens navn» William Shakespeare: Romeo og Julie (André Bjerkes oversettelse)

Er det et problem at vi har et fag i skolen som eksisterer med to navn på samme tid? Det er vanskelig å svare på empirisk, men jeg tror bestemt det er en dårlig idé. Først vil jeg påpeke at jeg ikke nødvendigvis har noe imot ordet gym, budskapet mitt er at vi burde klare å bli enige om ett navn som vi alle bruker.

Det å kalle matematikk for regning, mat og helse for husstell eller kunst og håndverk for håndarbeid, oppleves i beste fall gammeldags og utdatert, i verste fall spottende.

Et problem som oppstår når man bruker to ulike navn på et fag, er at de ulike navnene får ulik verdi i språket. Om noen ønsker å undergrave verdien av kroppsøvingsfaget eller de som underviser det, kan de velge å kalle det gym og den som underviser gymlærer. Ordet gym er dermed naturlig skyts for dem som vil se ned på faget. Alle som omtaler faget som gym skaper altså, bevisst eller ubevisst, ammunisjon til bruk mot fagets verdi.

Som underviser i kroppsøvingsfag er det vanskelig å ikke kjenne på at fagets verdi blir nedjustert når det omtales som gym. Romeo så på Rosalind som like perfekt som en rose på grunn av hennes navn (Rosalind = nydelig rose), og selv om ikke Julie kom med et semantisk argument, tar hun opp noe viktig. Vil vår assosiasjon og vårt forhold til kroppsøvingsfaget være den samme uavhengig av navn?

Det ser ikke slik ut. Ord og deres mening eksisterer ikke i et upåvirkelig vakuum. Ord gir innhold samtidig som vi gir ordene innhold. Ta følgende eksempel: Jeg leser Tove Janssons bøker for min datter. I dem opptrer figurer kalt homser. Homsene likner mumriker og lager homselyder. Om ikke mange år vet jeg at min datter kan få en ny assosiasjon til ordet homse. Fra et barnslig trygt og gledefylt, til et potensielt negativt og nedlatende. Assosiasjoner endres, ord får ny betydning. Vi har >

«De ulike
navnene får
ulik verdi
i språket.»

«Det å kalle matematikk for regning, mat og helse for husstell eller kunst og håndverk for håndarbeid, oppleves i beste fall gammeldags og utdatert, i verste fall spottende.»

liten kontroll over utviklingen av ords betydning. Dette er også grunnen til at vi innimellom må finne nye ord når betydninger eller samfunnet rundt ordene endres.

Ordet gym kommer nok for mange med en naturlig assosiasjon til gymnastikk, så lenge vi er gamle nok til å vite hva gymnastikk er. Gymnastikk har videre ulike assosiasjoner for oss, men de vil nok for mange gå mot turn, rytmisk gymnastikk, linjegymnastikk eller gymtstyr som kasser, bukker og matter. Hverken turn eller gymnastikk er ord som finnes i læreplanen for kroppsøving eller aktiviteter som man trenger å komme innom i faget.

Det er også dessverre slik at noen bruker fagets navn for å legitimere dets innhold. Dette er riktig nok et problem uansett hva faget heter, og det blir verst om navnet ikke sier noe særlig om faginnholdet slik som med gym. Men kroppsøvingsordet er ikke mye bedre.

Kroppsøving fikk navnet sitt i 1939 (selv om det dukker opp allerede i Normalplanen fra 1925). Innholdet i læreplanen har endret seg en del siden da. Dermed er det lett å se hvordan det kan bære galt av sted å legitimere et fag basert på et gammelt navn. I en artikkel på Utdanningsnytt.no av kroppsøvingslærer Geir Oterhals kalt «Mål og mening i kroppsøving» skrives det: «Ordet kroppsøving henspiller [sic] på å øve/trene opp kroppen.» (Oterhals, 2011). Professor ved Norges Idrettshøgskole, Gunn Engelsrud gjør det samme som Oterhals når hun sammen med Birgit Nordtug skriver: «Som ordet kroppsøving indikerer, er faget særlig egnet for øvelse [...]» (Nordtug & Engelsrud, 2017).

Imidlertid henspiller kroppsøving opprinnelig ikke på øving, men på øvelser. Kroppsøving er et unikt norsk begrep. På svensk og dansk er fagnavnet knyttet til ordet idrett, selv om vi nok må godta at idrett har en litt annen betydning i disse språkene. På engelsk heter det som kjent Physical Education, og på tysk heter det Sportunterricht (Sportklasse), så hva er greia med ordet «kroppsøving»?

Leser vi de gamle danske og norske tekstene om faget vårt, ser vi tidlig ordet kroppsøving dannes i kulissene. I en lærebok fra rundt 1830–

årene kan vi lese: «Skal det med Undervisningen i Legemsøvelser tilsigtede Øiemed opnaaes, da bør denne Underviisning gives i det mindste to Timer ugentligt for hver Afdeling, og fortsættes uafbrudt hele Aaret paa de Steder, hvor lukt Locale haves» (Olsen, 1964).

Ordet kroppsøving kommer fra legemsøvelser via legemsøvinger via kroppsøvinger til dagens kroppsøving. Kroppsøving er et substantiv og hankjønnsord som på bokmål bøyes slik: en kroppsøving, kroppsøvingen, kroppsøvinger, kroppsøvingene. En kroppsøving betyr strengt tatt bare en bevegelse. Slik sett kan vi også argumentere for at faget er særlig egnet for bevegelse, enten det innebærer en læringsprosess hvor vi over eller ikke.

Kanskje er slike uttalelser om hva navnet kroppsøving betyr, et forsøk på å øke søkelyset på dannelsesperspektivet og en del av et semantisk skifte hvor ordet kroppsøving får en endret betydning. Jeg tror det vil bli vanskelig å få folk flest til å tenke på øving og prosess når de hører ordet kroppsøving.

Nå heter altså ikke faget gym, til tross for at dette ordet nok er langt mer flittig brukt av både elever, lærere og medier i omtale av faget. Vi har et fag med to navn. Hva nå?

Jeg er ikke spesielt glad i ordet kroppsøving. Det oppleves gammeldags, og bruken av «kropp» skaper en uheldig følelse av kropp-sinn-dualisme. Kroppsøving skal også inneholde en god del tenkning og refleksjon i tillegg til bevegelse.

Man har faktisk forsøkt å endre fagets navn tidligere, dog av helt andre grunner enn oppgitt her. I «NOU 2003:16 I første rekke – Forsterket kvalitet i en grunnopplæring for alle», foreslår kvalitetsutvalget som står bak rapporten følgende: «Faget kroppsøving får benevnelsen fysisk trening og utvides med 37 årstimer hvert år.» Kvalitetsutvalget, oppnevnt av regjeringen Stoltenberg, hadde som oppdrag å vurdere utdanningen i Norge. Navnebyttet gikk heldigvis ikke gjennom. Det var foreslått av mennesker uten kunnskap om verken kroppsøvingsfagets verdi eller innhold.

En måte å løse den nåværende navnekonflikten på, vil være å gi faget et nytt navn. På engelsk heter faget Physical Education, ofte bare kalt PE. Fysisk utdanning har dog ikke kommet inn i det norske

språket, og vi merker fort at det skapes en uheldig kropp-sinn-dualisme av det begrepet også. Det er jo ikke slik at de andre fagene på engelsk har paraplybetegnelsen «mental education» eller «cognitive education».

Kunne vi valgt noe helt nytt? Hva med å kalle det bevegelse eller bevegelser? Det betyr jo det samme som kroppsøving. Jeg synes faktisk ikke det høres så ille ut, men hadde nok foretrukket noe annet. Hva med bevegelsesfag eller bevegelseslæring? Det siste har naturlig i seg ulike dimensjoner av læring som man er opptatt av i faget slik som læring om, i og gjennom bevegelse.

Vi kan selvfølgelig også se for oss at vi går over til navnet gym. Ikke gymnastikk, men gym. Det var med ordet gymnastikk det hele startet. Ordet kommer fra det greske Gymnasia fra gymnos som betyr naken. Grekerne trente og konkurrerte nakne. Selv om gymnos ser ut til å stamme fra verbet gymnazo, som direkte oversatt betyr å trene naken, betød det nok også bare det å trene, ettersom å være naken var en selvfølge.

Vi finner også igjen gym i ordet gymnas (gymnasium), som betyr en plass hvor man trener eller lærer (naken). Etymologisk har jeg ingen motforestillinger mot gym og synes det er noe nakent ved kroppsøvingsfaget. Da vil vi i det minste ha et navn på faget som vil være lett å implementere og som løser problemet med at et ekstra navn gir en mulighet for at ett av dem blir negativt vektet. Alternativt kan vi være mer klassiske og kalle faget gymnos. Det finnes allerede pensumbøker for faget som heter Gymnos.

Noen vil kanskje protestere av historiske årsaker. Gymnastikk i skolen ble egentlig innført allerede i 1809 med «Forordning angaaende de lærde Skoler i Danmark og Norge af 7.11.1809». Her står det: «Etter denne forordning skal det gis undervisning i gymnastikk når og hvor det er mulig.» (Olsen, 1964). Det kom imidlertid som et eget fag i den norske skolen i 1848 med «Lov om allmueskoler i kjøpstedene». Her kom nye fag som håndarbeid for jenter og gymnastikk for gutter. Gymnastikken kom inn i skolen på grunn av uroligheter i Europa og et ønske om å bygge opp en sterk hær av unge menn. Faget som nå er kroppsøving stammer fra guttefaget kalt gymnastikk, som ble innført med en tydelig militær legitimering.

En siste, og etter min mening vanskeligst måte å løse problemet på, vil være at vi alle sier kroppsøving og at ordet gym arkiveres i glemmeboka. Det betyr blant annet at alle som jobber med kroppsøving, må kalle faget ved sitt rette navn, og at man sier til journalister som vil kalle det gym, at det er noe vi ikke går med på. Kanskje vil en slik innsats gjøre at ordet gym ikke lenger forbindes med faget. Likevel tror jeg det blir vanskelig, ikke minst fordi vi fortsatt bruker ord som gymsal og gymtøy om viktige rammefaktorer for kroppsøvfingsfaget, og de ordene blir det ikke lett å endre på.

Det siste forslaget er i det minste noe vi kan gjøre nå, med en gang. Intet utvalg trenger å nedsettes, ingen fagplaner må endres. Bare én ting er jeg sikker på: Dagens løsning med to navn hvorav det uoffisielle er det mest brukte, gagnar ikke faget.

Litteratur

Cantero, C., Gelius, J., & Antonsen, T. A. (2019): Flere gymtimer ga resultater: – Jeg har gått opp en karakter i norsk og matte. Fra https://www.nrk.no/sorlandet/ny-studie_-elever-gjor-det-bedre-pa-skolen-nar-de-har-flere-gymtimer-1.14531754

Kroppsøvfingspodden (Producer) (2020): Episode 4. Ove Østerlie. Fra <https://kroppsovfingspodden.libsyn.com/ove-sterlie>

Løland, L. R., & Thalberg, S. (2019): Her skulker ingen lenger gymmen. Fra <https://www.nrk.no/vestland/her-skulker-ingen-lenger-gymmen-1.14365181>

Moen, K. M., Westlie, K., Børke, L., & Brattli, V. H. (2018): Når ambisjon møter tradisjon: En nasjonal kartleggingsstudie av kroppsøvfingsfaget i grunnskolen (5.-10. trinn). In Physical Education between Ambition and Tradition: National Survey on Physical Education in Primary School in Norway (Grade 5–10): Høgskolen i Innlandet.

Nordtug, B., & Engelsrud, G. (2017): Boken som mangler, ord som går på tomgang og sykt flinke jenter: Kunnskap og helse. Tidsskrift for kjønnsforskning, 41(4), 262-278. doi:10.18261/issn.1891-1781-2017-04-06 ER

Olsen, A. M. (1964): Fra kroppsøvfingens historie: forelesningsnotater 1964 / Alfred Morgan Olsen (Vol. 14@). Oslo: Norges idrettshøgskole.

Oterhals, G. (2011): Mål og mening i kroppsøving. Fra <https://www.utdanningsnytt.no/mal-og-mening-i-kroppsoving/151827>

VITENSKAPELIG
HØYSKOLE

Demokrati Medborgerskap Religion

Etterutdanningskurs for lærere

Velkommen til kurs på MF i Oslo 11. januar 2021.

Deltakelse på MF inkl. lunsj mm: 700 kr

Digital deltakelse: 200 kr

LES MER OG MELD DEG PÅ: mf.no/januarkurs2021

Demokrati og kompleksitet i dagens Norge

Thomas Hylland Eriksen, UiO

Hva slags demokratiske medborgere skal skolen utdanne – og hvordan?

Emil Sætra og Claudia Lenz, MF

Rettigheter og grensdragninger for religionsutøvelse i et demokratisk samfunn

Vibeke Blaker Strand, UiO

Trossamfunn i Norge og demokrati

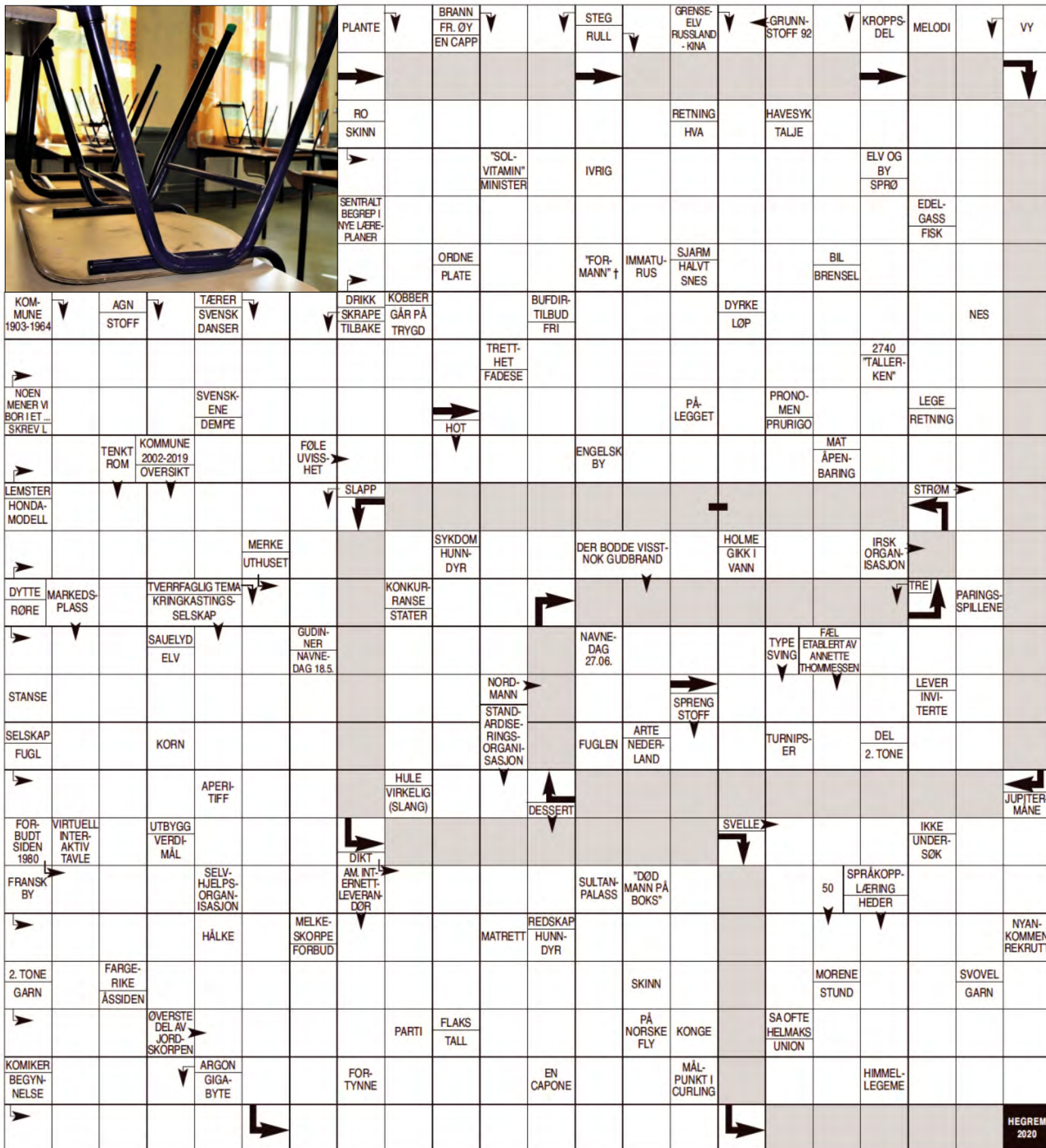
Religiøse ledere i samtale med Sturla Stålsett, MF

kryssord

Innsending

Løsningssetningen med navn og adresse sendes
Utdanning i e-post innen 24. november:
kryssord@utdanningsnytt.no
To vinnere får boksjekk.

Rut Severinsen | Juridisk rådgiver i Utdanningsforbundet

FOTO PRIVAT

Ikke glem arbeidsmiljøloven

Lovens krav til et fullt forsvarlig arbeidsmiljø er fortsatt gjeldende for ansatte i skoler og barnehager som i arbeidslivet for øvrig.

Pandemien har snudd opp ned på arbeidshverdagen for lærere, elever og arbeidsgivere. Lærere i skole og barnehager har gjort og gjør en stor innsats for å ivareta sine forpliktelser overfor barn og elever. Pandemien utfordrer også arbeidsmiljøet. Det er derfor viktig å minne om arbeidsmiljølovens krav til et fullt forsvarlig arbeidsmiljø. Dette kravet er fortsatt gjeldende for ansatte i skoler og barnehager som i arbeidslivet for øvrig.

Kravet om et fullt forsvarlig arbeidsmiljø framkommer av arbeidsmiljølovens paragraf 4-1. I henhold til arbeidsmiljølovens paragraf 3-1 skal arbeidsgiver dessuten sørge for et systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid. Arbeidsgiver plikter å kartlegge farer og problemer, og vurderer risikoforholdene i virksomheten. Videre skal det jf. arbeidsmiljølovens paragraf 3-1 utarbeides planer og iverksettes tiltak for å redusere risiko som oppdages. Pandemien er nettopp en slik risiko, og krever et systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid.

Det er utformet egne smittevernveiledere for skole og barnehage av Utdanningsdirektoratet og Folkehelseinstituttet. Disse publiseres på udir.no. I veilederne settes konkrete krav til hvordan arbeidshverdagen skal gjennomføres under pandemien. Arbeidsgiver har ansvar for overholdelse av smittevernveiledere og for smittevernarbeidet i skole og barnehage.

Smittevernveilederne er nivåinndelt etter en trafikklys-modell slik at tiltakene kan tilpasses nivå for smitte. Situasjonen er som kjent i endring. I skrivende stund er mange skoler på gult nivå, og en del også rødt. Nivået bestemmes av smittevernmyndighetene.

I veilederne skilles det mellom ulike situasjoner, blant annet

aktivitet i og utenfor klasserom, og mellom lærere og elever. Mange av tiltakene i smittevernveilederne må følges, men det er også en rekke tiltak som skal overholdes «så langt det er mulig». Eksempler på slike tiltak er at elever og lærere på videregående skole skal holde avstand så langt det er mulig. I hvilken grad det er mulig å holde avstand, vil i stor grad handle om tilrettelegging fra arbeidsgiver.

Arbeidsgiver må vurdere alle tiltakene i veilederen, også de som skal overholdes så langt det er mulig. Dersom arbeidsgiver velger å se bort fra noen av de anbefalte tiltakene, bør dette drøftes med verneombud og tillitsvalgt. Fordi tiltakene er anbefalt, bør det også foreligge en forsvarlig begrunnelse dersom tiltakene ikke blir fulgt.

Det er arbeidsgiver som har ansvar for at arbeidsmiljøet er fullt forsvarlig, og for at det er mulig å overholde råd og pålegg etter smittevernveilederne. Arbeidsgiver skal samarbeide tett med vernetjenesten i dette arbeidet.

Dersom verneombudet blir kjent med forhold som kan medføre helsefare, skal vedkommende gjøre arbeidsgiver oppmerksom på forholdet, se arbeidsmiljøloven paragraf 6-2. Er det ikke innen rimelig tid tatt hensyn til meldingen, skal verneombudet underrette Arbeidstilsynet eller arbeidsmiljøutvalget. Dersom arbeidsmiljøutvalget finner det nødvendig, kan utvalget vedta at arbeidsgiver skal gjennomføre konkrete tiltak med hensyn til utbedring av arbeidsmiljøet.

Hvis du som arbeidstaker opplever at skolen din ikke overholder forsvarlige smittevernhensyn, bør du kontakte vernetjenesten på din skole.

«Arbeidsgiver har ansvar for at arbeidsmiljøet er fullt forsvarlig.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Hege Valås | nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Pandemibarnehagen og kvalitet for barna

Noen ganger kommer det noe fint ut av en krise. Men hvordan behandler man de gode erfaringene, når krisen en gang er over?

Forskere ved Universitetet i Sørøst-Norge (USN) presenterte i slutten av oktober en studie av erfaringer som ble gjort i gjenåpningen etter påske. Forskningen forteller blant annet at pandemiltak gjorde at barna ble tryggere, det ble mer ro i gruppa og bedre lek. Med reduserte åpningstider fulgte bedre bemanningstetthet, som ga mer kontakt og kommunikasjon med hvert barn.

Informanter fra 52 barnehager var representert i USNs forskning. Det flotte med disse fortellingene, og mange lignende beretninger, er at de retter oppmerksomheten mot kvalitet for barna. Det har blitt stadig lengre åpningstider i barnehagene de siste tiårene, og disse endringene er ikke drevet fram av omtanke for barn. Barnehagen er også en viktig serviceinstitusjon for familier, og for et fleksibelt arbeidsliv. Det er ikke tilfeldig at NHO har engasjert seg i saken om barnehagens åpningstider.

Jeg forstår at det finnes mange legitime interesser: Barn skal ha en god, trygg og stimulerende hverdag. Ansatte skal ha rimelige arbeidsvilkår og mulighet for å gjøre en god jobb med det pedagogiske arbeidet. Foreldre skal kunne ivareta både jobben og familien. Hva som er god kvalitet, kan det være uenighet om. Vi hører ofte at foreldreundersøkelser brukes som et uttrykk for kvalitet. Lange åpningstider og matservering er tiltak som

kan bidra til foreldre er mer fornøyd. Begge tiltak fører ofte til at det er mindre bemanning sammen med barna. Tiltak som gir dårligere kvalitet for barn, kan gjøre foreldre mer fornøyd.

Lengre åpningstid og oppholdstid for barna må følges opp med bedre bemanning. Normene for bemanning og antall barnehagelærere sier ingenting om hvor stor del av dagen normene skal være oppfylt. Vi må jobbe videre med en forbedring av normene, og vi jobber med å skape forståelse for at kvalitet først og fremst er knyttet til barns opplevelser.

I dag er barnehagetilbudet de fleste steder i stor grad tilbake i vanlige rammer, men med strenge krav til smittevern og sosial distansering. Mange har mer enn nok med å løse den daglige bemanningskrise som oppstår på grunn av sykdom og smittevern. Som tillitsvalgte må vi kjempe for at de ressursene som regjeringen har stilt til disposisjon for kommunene, også blir brukt til vikarer og materiell i barnehagen. Dette er ingen selvfølge, det viser vår styrerundersøkelse.

Noen ganger kan heller ikke vikarer løse barnehagens problem. Da må styrere ha både rett og plikt til å redusere åpningstida, og i verste fall stenge.

På lang sikt, når krisa er over, må vi i Utdanningsforbundet sørge for at erfaringene fra pandemitida brukes til å bedre kvaliteten for barn. Derfor er det så bra at det ikke bare er private erfaringer som dokumenterer det som skjedde, men at det også finnes forskning.

«Tiltak som gir dårligere kvalitet for barn, kan gjøre foreldre mer fornøyd.»

– Røde smittevernstiltak må også gjelde på skolene

Utdanningsforbundet reagerer sterkt på at de fleste røde kommunene fortsatt ikke iverksetter røde smittevernstiltak på skolene.

På regjeringens pressekonferanse 28. oktober klargjorde kunnskapsminister Guri Melby hvordan hun forventer at kommunene skal håndtere pandemien på skolene:

- Hvis det er økt smitte lokalt, kan de gå over til rødt nivå i smittevernveilederne som innebærer strengere smittevernstiltak, sa Melby.

Steffen Handal mener at flere av de kommunene som er klassifisert som røde, nå må få på plass strengere smittevern på skolene.

- Kommunene må nå bruke de mulighetene de har og trygge skolene sine, sier lederen av Utdanningsforbundet.

Ikke stengning

Han understreker at det ikke er noen automatikk mellom røde smittevernstiltak og stengte skoler:

- Vi tar ikke til orde for å stenge skolene, men flere kommuner må nå bruke muligheten til å oppgradere smittevernet som beskytter både elever og ansatte.

Handal mener at det ikke må stå på penger om strengere tiltak skal innføres eller ikke.

- Nesten ingen av kommunene som er klassi-

SMITTEVERN:

– Kommunene må nå bruke de mulighetene de har og trygge skolene sine, sier Utdanningsforbundets Steffen Handal.

FOTO UTDANNINGS-
FORBUNDET

fisert som røde, har innført tilsvarende tiltak på skolene. Det er uheldig dersom dette skyldes dårlig økonomi. Som skoleeiere forplikter kommunene også å ivareta forsvarlige forhold for helse til lærerne, sier Handal.

Han mener at landet nå er i en helt annen situasjon enn for bare kort tid siden.

- Forskjellen ligger i at smitten øker mye kraftigere nå enn tidligere. Derfor haster det å få på plass strengere tiltak også på skolene.

Mange lærere har etterlyst at de i større grad blir tatt med på råd når smittevernstiltak treffes på skolene.

- Vi kan ikke bestemme smittevernreglene, men lærerne sitter på mye kunnskap om hvordan disse reglene slår ut på skolene og hva som bør gjøres. Jeg ber kommunelegene og helsemyndighetene om å ta kontakt med våre folk lokalt. Lærerne må involveres i hvordan man skal jobbe med smittevern på skolene, fastslår Handal.

Hjemmekontor

Et tiltak mange lærere har etterlyst, er bruk av hjemmekontor når de ikke underviser.

På spørsmål om hvorfor ikke lærerne også får rett til hjemmekontor når de ikke underviser, svarer kunnskapsministeren slik:

- Lærere kan også ha hjemmekontor så lenge det ikke er behov for at de er på skolen. Det er stor forskjell på hvilke fasiliteter lærerne har på lærerrommet, og der det er vanskelig å holde avstand, vil jeg absolutt oppfordre arbeidsgiver til å se på mulighetene til å ta i bruk hjemmekontor. Det er vi i dialog med arbeidsgiver om, sier Melby til Utdanningsnytt.

Utdanningsforbundet er glade for den presiseringen.

- Vi vet det ikke praktiseres slik overalt, og med den smittesituasjonen vi nå har, skulle det bare mangle om ikke lærere kan jobbe hjemme når de har mulighet til det, fastslår Handal.

TRYGGERE: Ei din egen fremtid med Utdanningsforbundets uføreforsikring.

FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

Ei din egen fremtid

Det er trygghet i å vite at du kan klare deg, selv om hverdagen skulle bli snudd på hodet. At bunnen ikke faller ut av økonomien din dersom du skulle bli ufør, og at du fortsatt kan gjøre det du ellers ville ha gjort.

Det er godt å vite at du kan gjøre noe i dag, som gjør fremtiden litt tryggere. Du kan eie din egen fremtid.

Les mer om uføreforsikring på udf.no/uforeforsikring.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

GJESTER: I episode 59 er førsteamanuensis Øystein Skundberg ved Oslo Met og skolesjef Frank Westby i Frogn kommune gjester. Temaet er gruppearbeid.

Hva er et godt gruppearbeid?

Gruppearbeid eller samarbeidslæring, er det bra for alle elever? Eller kommer noen mer seirende ut av en slik måte å jobbe på? Og hvorfor betyr gruppesammensetningen mye? Hør episode 59 av podkasten **Lærerrommet**.

Lærerrommet gir inn-sikt i ulike tema innen utdanningsfeltet, og er for alle som er engasjerte i barnehage, skole eller innen høyere utdanning.

Podkasten er på iTunes, Acast, SoundCloud, Spotify eller via udf.no.

De siste episodene er:

#58: Kan elever lære å kjede seg mindre? Gjестene er lektor/spesialpedagogisk rådgiver Nina Simonsen og professor Agneta Gulz.

#57: Hva er annerledes for jenter med autisme? Med forfatter Gro Dahle og spesialpedagog Torill Fjæran-Granum.

#56: Falske nyheter eller fakta, hvordan bli mer kildekritisk? Hør medieforsker Bente Kalsnes og Tenk-prosjektleder Sølve Kuraas Karlsen.

STOLTE: Barn, elever og lærere fra Nordsida barnehage og skule jubler etter å ha fått Klimaprisen 2020. I front leder for Utdanningsforbundet som delte ut prisen flankert av lærer Laila Teigum til venstre og pedagogisk leder Vigdis Staff til høyre.

FOTO SINDRE ROSKA/UTDANNINGFORBUNDET VESTLAND

Her er klimapris-vinnerne

Nordsida barnehage og skule, Strinda videregående skole og Ilabekken er vinnerne av årets klimapris fra Utdanningsforbundet.

I år ble det delt ut full pott under Utdanningsforbundets klimaseminar 28. oktober. Barnehager, skoler og lærerutdanningsinstitusjoner kan søke om å få klimaprisen, og det kan deles ut inntil tre priser, slik det ble gjort i år.

– De gode søknadene vi får inn, viser at klima og bærekraft blir viktigere for hvert år i norske barnehager og skoler, sier Steffen Handal, leder av Utdanningsforbundet.

Klimaprisen er på 50.000 kroner for hver av vinnerne samt et diplom. Les om årets prisvinnere her:

Ilabekken barnehager, Trondheim

– Ilabekken barnehager har en helhetlig pedagogisk tilnærming til arbeidet med miljøspørsmål som imponerer. Arbeidet er bredt og solid, og barnehagebarna får mange gode erfaringer. Vi i juryen vil spesielt løfte fram bruken av digitale verktøy for å skape naturglede og gi barnehagebarna nye perspektiver på planter og dyr rundt oss, sier Handal, som er juryleder.

Nordsida barnehage og skule, Stryn

– Innsatsen til Nordsida er til inspirasjon for andre. Barnehagen og skolen jobber sammen og

Forbundet Vestland Steinar Strømsli

nerne

VANT: Ilabekken barnehager i Trondheim representert ved styrer Monica Torsetnes, pedagogisk leder Ståle Eivind Skagen og barne- og ungdomsarbeider Geir Valøen. Her med Utdanningsforbundet Trøndelags leder Geir Røsvoll til venstre som deler ut prisen. **FOTO** KRISTIN E. WITRY/UTDANNINGSFORBUNDET TRØNDELAG

FIKK PRIS: Lektor Jorunn Reitan sammen med ansatte og elever ved bærekraftskolen Strinda videregående.

FOTO KRISTIN E. WITRY/UTDANNINGSFORBUNDET TRØNDELAG

har et systematisk arbeid med klima og bærekraftig utvikling. Juryen la blant annet vekt på at de ansatte ser at de må være rollemodeller, og at samarbeidet mellom Nordsida barnehage og skule og nærmiljøet er godt. Nordsida bidrar virkelig til å fremme en bærekraftig utvikling, sier Handal.

Strinda videregående skole, Trondheim

– Nå jobber skoler over hele landet med å ta i bruk det nye læreplanverket, og bærekraftig utvikling er et av de tverrfaglige temaene det skal legges vekt på. Jeg håper mange vil se på hva Strinda videregående gjør, for her er det mye å bli inspi-

rert av! Strinda får ikke prisen bare fordi de har mange gode tiltak, men fordi skolen jobber så planmessig med bærekraft, gjennom hele skoleåret og på tvers av klasser, fag og utdanningsprogram. Juryen vil også trekke fram at Strinda legger stor vekt på elevmedvirkning, sier Handal.

Juryen for årets klimapris fra Utdanningsforbundet er foruten juryleder Handal, Audun Randen Johnson (rådgiver, Naturvernforbundet) og Astrid Sinnes (professor, NMBU).

Kurs

STOLTHET: Hvordan vi kan jobbe med mangfold, fellesskap og inkludering i barnehagen, er et kurs tema.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

To land i hjertet

10. november arrangerer vi nettkurs om mangfold, fellesskap og inkludering i barnehagen. Kursholder vil gjennom en praksisnær tilnærming vise hvordan barnehagen kan være med på å styrke alle barns identitet og stolthet over egen bakgrunn. Det vil bli lagt vekt på hva barn og ansatte kan lære av hverandre og hvordan jobbe sammen. Kursholder er barnehagelærer Anne-Linn Bang.

Samtaler med elever

11. november starter nettkurset «Samtaler med elever – fra teori til praksis». Det digitale kurset går over tre ettermiddager, med tid til arbeid med egen undervisning mellom samlingene. Kurset tar på en praktisk måte essensen i lærerarbeidet: Det blir presentert sentrale ideer fra kommunikasjons-teori og sett på hvordan lærere kan gjennomføre og utvikle gode samtaler med elever både i fellesskap og på tomannshånd. Kursholder er Inger Ulleberg, førstelektor i pedagogikk.

Psykisk helse i skolen

23. og 30. november blir det digitalt kurs om psykisk helse. Hvordan kan vi rustes til å møte de utfordringene som oppstår i en skolehverdag? Målet for kurset er at vi gjennom inspirasjon, kunnskap og deling kan komme nærmere hvordan vi konkret kan styrke vår jobb som relasjonsbyggere og hvordan vi kan være med på å skape en god skolehverdag for elevene og oss selv. Spesialpedagog Sara Eline Eide er kursholder.

Les mer på www.udf.no/kurs

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine medlemstilbud

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemstilbud. Flere av tilbudene gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene dine kan du, og de du er glad i, sammen få en litt tryggere hverdag og en litt bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset deg i ditt yrke og de ulike livsfasene du er i.

- Reiseforsikring
- Innboforsikring
- Grunnforsikring
- Uføreforsikring
- Livsforsikring
- Barneforsikring
- 70+ forsikring
- Person 3i1 forsikring
- Studentforsikring
- Husforsikring
- Bilforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til husdyrforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemstilbud

- Boliglån hos Nordea Direct
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no/medlemstilbud

Jeg eier **min** **egen** fremtid

Å vite at du klarer deg, selv om hverdagen blir snudd på hodet. Å vite at uførhet ikke betyr slutten på meningsfylte dager, eller slutten på det du ønsker å få ut av livet ditt. Å vite at bunnen ikke faller ut av økonomien din, hvis det som sikkert ikke vil skje, skjer likevel. Å vite at du kan gjøre noe i dag, som gjør fremtiden litt tryggere. Det er det vi kaller å eie sin egen fremtid.

Uføreforsikring

Les mer om uføreforsikring på udf.no

UTDANNINGS
FORBUNDET

UTDANNINGS
FORBUNDET

Foto: Adobe Stock

Trenger dere flere medarbeidere?

Kjøp stillingsannonse og bli eksponert i følgende kanaler:

- Stillingskarusellen på Utdanningsnytt.no i 30 dager
- Stillingen deles i sosiale medier
- Lenke i nyhetsbrevet fra Utdanningsnytt.no til 155 000 medlemmer i Utdanningsforbundet
- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no

Kontakt: Mona Jørgensrud, HS Media
E-post: mj@hsmedia.no / Telefon: 911 73 473

Lærerjobb.no

UTDANNINGSNYTT.NO